

Od České bohoslovecké koleje k Nepomucenu¹

/ Zlatuše Kukánová /

Úvod

Příspěvek vychází ze studia pramenů Národního archivu v Praze, Archivu ministerstva zahraničních věcí ČR, olomouckého pracoviště Zemského archivu v Opavě a do nedávna nepřístupného archivu římské Papežské koleje Nepomucenum. Na základě pramenů úřední povahy v konfrontaci s osobní korespondencí mapuje problematiku vzniku a vývoje České bohoslovecké koleje v Římě od roku 1884 až po její transformaci z původního zemského na celorepublikový ústav ve dvacátých letech 20. století. Přibližuje postupné kroky episkopátu, strategii papežské a československé diplomacie, podporu českých a slovenských zahraničních krajanů a dalších, kteří svým vkladem přispěli k formování několika generací církevní elity našeho národa. Zvolené téma a dochovaný písemný materiál jsou velice rozsáhlé a bohaté, proto bude pokračování studie, směřující od položení základního kamene k výstavbě nového objektu, řešení národnostní otázky a osudu bohoslovců na sklonku meziválečného Československa, otištěno v některém z dalších čísel sborníku *Paginae historiae*.

Založení České koleje v Římě a počáteční léta její činnosti

Snahy o založení koleje pro vzdělávání nebo vědeckou činnost kněží v Římě se datují do doby pontifikátu papeže Pia IX. (1846–1878), který podporoval české biskupy ve snaze vychovávat a vzdělávat budoucí teology stejně tak, jako Irové, Angličané, Skotové, Poláci a další národnosti. Pro nedostatek financí se podařilo realizovat tuto myšlenku teprve jeho nástupci Lvu XIII.²

1 Studie vznikla po stejnojmenné římské konferenci k 125. výročí založení České koleje a 90. výročí otevření koleje Nepomucenum, která se konala v září 2009, pro doplnění informací, jež v příspěvcích referujících nezazněly.

2 Na rozdíl od Moravanů nemohli čeští bohoslovci studovat v německé koleji Germanicum, protože v době jejího vzniku v 16. století měla pražská jezuitská univerzita vysokou prestiž a vyrovnala se kvalitou římské jezuitské koleji.

Tento papež vydal v roce 1880 encykliku *Grande munus* a v ní vyzdvihl dílo Cyrila a Metoděje a jejich vliv na sjednocení Slovanů. Během pouti Slovanů v roce 1881 došlo k setkání Lva XIII. s tehdejšíím vicerektorem arcibiskupského semináře Františkem hrabětem Schönbornem³ a dohodě o založení českého semináře nebo koleje v Římě pro výchovu mladých bohoslovců v tradičním univerzalistickém a centralistickém pojetí.⁴ Díky nim a dalšímu jednání Svatého otce s pražským arcibiskupem Bedřichem kardinálem Schwarzenbergem na podzim roku 1881 byli už v říjnu 1882 posláni do Věčného města první studenti z Čech ke studiu v Urbanově koleji „Propagandy fide“.⁵

Při cestě budějovického biskupa Františka Schönborna v březnu 1884 ad limina apostolorum projevil Lev XIII. při audienci přání, aby už v příštím školním roce došlo k založení a otevření samostatné české koleje bez ohledu na finanční a jiné problémy.⁶ Další jednání v této otázce vedl s kardinálem státním sekretářem Jacobinim, kardinálem Peccim, biskupem Schönbornem a rektorem semináře S. Maria dell'Anima (P. Marie duší v očištění) mons. Jaenigem.⁷ Protože se nepodařilo sehnat pro alumnus samostatný objekt, poskytl jim na první tři roky ubytování v posledním patře německé koleje Animy. Za tento krok byl dlouhodobě kritizován německými kruhy a byl to pravdě-

-
- 3 Gottsmann, A.: Kardinal Franz Schönborn, die Gründung des Collegium Bohemicum und der Nationalitätenstreit in Böhmen. In: *Dal Bohemicum al Nepomuceno. La cultura ceca e la formazione sacerdotale in un contesto di scontri nazionalisti e di coesistenza* (dále *Dal Bohemicum*), sborník příspěvků ze stejnojmenné konference v Římě v září 2009. Ed. T. Parma, Univerzita Palackého Olomouc, 2011, s. 49–68. František Schönborn (1844–1899), vystudoval práva v Praze, těžce raněn v bitvě u Náchoda 1866, po vyléčení studoval teologii v Innsbrucku a Římě, vysvěcen 1873, doktorát teologie 1875, vicerektor od roku 1879, rektor pražského arcibiskupského semináře od 1882, biskup budějovický 1883–1885, pražský arcibiskup 1885–1899, kardinálem 1889, zemřel při vizitační cestě na zámku v Sokolově.
 - 4 Výchova v monarchii se ubírala v duchu josefínských reforem a s tím souviselo i chápání úlohy kněze ve společnosti.
 - 5 Jäger, P.: The first Czech students in Rome (F. Maleček, F. Zapletal, A. Winter). In: *Dal Bohemicum*, s. 93–104.
 - 6 Podrobnosti o začátcích koleje, studijních podmínkách a další informace srovnej Zapletal, F.: *Kollej česká v Římě. Časopis katolického duchovenstva* (dále *ČKD*), 1890, roč. 31, s. 129–147 a 205–221; Kašpar, K.: *Papež Lev XIII. a Česká kollej v Římě*. Vydáno na památku 25 letého papežského jubilea jeho Svatosti. Zvláštní otisk z výroční zprávy Akademie hr. Straky v Praze za rok 1902–1903. 2. vydání, vydáno vlastním nákladem v Praze 1905; Vrátný, K.: *Vzpomínky z prvních let České koleje v Římě*. Praha 1928.
 - 7 Karl Jaenig (1835–1914), pocházel z německy mluvícího prostředí Jižních Čech, český se naučil až na teologické fakultě v Praze, vicerektor 1872 a rektor německého semináře a hospice Animy v letech 1873–1887, později administrátor sv. Jana Nepomuckého na Skalce v Praze.

podobně jeden z nejdůležitějších důvodů jeho pozdějšího odchodu z vedení koleje v březnu 1887.

Na biskupské konferenci v Praze v červnu 1884 se čeští biskupové jednomyslně rozhodli a zavázali posílat do Říma uchazeče teologického vzdělávání české a německé národnosti. Jejich záměrem bylo propojit bohoslovce přicházející z jazykově a národnostně rozdílného prostředí, a proto se v koleji mluvilo střídavě česky a německy.⁸ Po rozdělení pražské univerzity na českou a německou bylo snahou papeže i českých biskupů vychovávat pod jednou střechou na půdě papežského Říma kvalitní studenty, kteří by byli při každodenním styku s věřícími prosti jakýchkoliv národnostních problémů. Do čela budoucí koleje jmenoval Pius XI. jako rektora mladého, energického a vzdělaného profesora dogmatiky u sv. Apolináře Benedetta Lorenzelliho, který se záhy osvědčil jako vhodný kandidát pro vykonávání tohoto úřadu.⁹ Seminář byl novou institucí bez vlastního kardinála protektora, a proto byl zvolen zkušený pedagog ovládající dokonale stanovy a život podobných ústavů. Z tohoto důvodu jmenoval Lev XIII. mons. Lorenzelliho profesorem dogmatiky v Urbanově koleji Propagandy nedaleko Animy, kam také začali docházet čeští alumni.¹⁰ Česká bohoslovecká kolej bezprostředně podléhala kongregaci seminářů a univerzitních studií, rektor byl vybírán jejím prostřednictvím a svůj úřad vykonával podle pokynů a na náklady Svatého stolce. Jistý vliv při jmenování příslušel panovníckému domu a pražskému arcibiskupovi, který mohl po dohodě s diecézními biskupy navrhnout papeži kandidáta, prakticky se však toto právo neuplatňovalo.

8 Národní archiv (dále NA), Archiv pražského arcibiskupství – ordinariát (dále APA-ord.), 1536–1939, kart. 184 – dopis F. Stejskala arcibiskupu Skrbenskému z 29. 10. 1906. Ke změně došlo až za vicerektora Františka Stejskala, který po odchodu F. Zapletala rozhodl o tom, že se v koleji bude kvůli novým alumnům mluvit od prosince do února celé dny italsky.

9 Benedetto Lorenzelli (1853–1915), rektorem koleje v letech 1884–1893, studoval v Bologni a u sv. Apolináře v Římě, získal doktoráty filozofie, teologie, kanonického a civilního práva, vysvěcen 1876, profesor filozofie a dogmatiky, internuncius v Haagu od 1893, nuncius v Mnichově od 1897, v Paříži 1899–1904 do přerušení diplomatických styků s Vatikánem. Biskup římský 1896, v letech 1904–1910 arcibiskupem v Luce (abdikoval 1910), kardinálem 1907, prefekt kongregace pro studium 1914–1915. V konkláve 1914 významně podpořil volbu papeže Benedikta XV. a stal se jeho blízkým spolupracovníkem. Až do své smrti vedl intenzivní korespondenci s F. Zapletalem a odkázal ve své závěti značnou finanční částku České koleji. Zemřel 15. 9. 1915, je pohřben v katedrále v San Miniatu. Autor řady filozofických děl. Jeho nástupcem na postu rektora Bohemica byl v letech 1893–1904 Paolo Leva.

10 Po několika letech se začala u sv. Apolináře přednášet filozofie italsky, a proto si B. Lorenzelli vyžádal u Sv. otce souhlas ke svému návratu na profesorské místo v Propagandě, kam s ním také přešla Česká kolej.

Jeho zástupce vicerektor, nominovaný pražským arcibiskupem na základě dohody s jednotlivými ordináři, byl už od roku 1884 výhradně české národnosti. Byl vybírán z bývalých nejschopnějších chovanců koleje se souhlasem biskupa, do jehož jurisdikce spadal, a schválen kongregací seminářů.¹¹ Úkolem vicerektora byla faktická péče o kolej a výchova alumnů, kromě toho vyřizoval pro episkopát mnoho dalších věcí u římské kurie, například manželské dispensy, fakulty pro biskupy, povolení, řády a podobně. I když stát neměl vliv na jeho jmenování, vyplácel mu služební požitky (plat a různé přídavky na úrovni příjmů pražských farářů) z náboženského fondu stejně jako vicerektorům diecézních seminářů.

Po jednání vídeňského nuncia S. Vannutelliho¹² povolil císař František Josef I. dne 4. 10. 1884 vysílání studentů z českých diecézí do koleje pod podmínkou, že budou započítáni mezi alumny příslušné diecéze (takzvaný numerus fixus). Podle výnosu rakouského ministerstva kultu a vyučování z 12. 10. 1884 byl každému, kdo splňoval kritéria předepsaná pro přijetí do tuzemského semináře, vyměřen roční výchovný příspěvek ve výši 230 zlatých z náboženského fondu, což představovalo dvojnásobek částky pro studenta v domácím semináři. Výnos mimo jiné stanovil podmínku dodatečných zkoušek na tuzemských fakultách, případně v teologických seminářích, z disciplín, které se na římských fakultách nepřednášely.¹³ Tato část výnosu se mnohokrát stala jablkem sváru mezi absolventy a vysokoškolskými profesory v Praze. Vlastním správcem koleje byl pražský arcibiskup s rozsáhlými právy a finančním dohledem v nejvyšší instanci,¹⁴ neformální protektorát příslušel panovníckému domu.

11 Parma, T.: Francesco Zapletal, primo vicerektore del Bohemicum, nei fondi degli archivi di Olomouc. In: *Dal Bohemicum*, s. 69–90; Kotous, J.: František Zapletal (1861–1935), vychovatel, organizátor, biskup. In: *Sborník příspěvků ze semináře Vyšehrad a Přemyslovci. Kostelní Vydří 2007*, s. 309–330. František Zapletal (1861–1935), prvním prorektorem v letech 1884–1904, později vyšehradský kanovník (1904) a probošt (1924), světeci biskup pražský a titulární biskup valonský (1933).

12 Serafino Vannutelli (1834–1915), kuriální kardinál, profesor teologie a papežský diplomat, nuncius v Belgii od r. 1875, nuncius ve Vídni od 1880, kardinálem 1887, arcibiskupem boloňským 1893, sekretářem svatého oficia 1903–1908, děkanem kardinálského kolegia 1913–1915. Jedním z papežských kandidátů trojspolku. Jeho bratr Vincenzo Vanuttelli (1836–1930), kuriální kardinál a diplomat, internuncius v Brazílii 1882, nuncius v Portugalsku 1883, prefekt kongregace koncilů 1902–1914, apoštolské signatury od 1908, byl nejdéle žijícím kardinálem (in pectore 1889, zveřejněn 1890), následovníkem bratra Serafina jako kardinál děkan (1915–1930), zúčastnil se položení základního kamene Nepomucena v roce 1927.

13 NA, Ministerstvo školství a národní osvěty (dále MŠaNO), 1918–1948, kart. 3545 – systemizace místa vicerektora, čj. 6676/21.

14 Proto byly arcibiskupskému ordinariátu pravidelně odesílány zprávy o hospodaření koleje.

Na slavnostní otevření koleje přijel do Říma místo nemocného arcibiskupa Schwarzenberga budějovický biskup Schönborn a přivezl pět nováčků, kteří se přidali k sedmi předchozím studentům. Česká bohoslovecká kolej byla slavnostně otevřena u příležitosti oslav třisetletého výročí úmrtí zakladatele seminářů sv. Karla Boromejského dne 4. 11. 1884. Bohoslovci zůstávali z ekonomických důvodů celých pět let studií v Itálii, proto jim papež poprvé v roce 1885 propůjčil zdarma na prázdniny vilu kněží šlechticů v Tivoli.¹⁵

Po odchodu mons. K. Jaeniga z vedení Animy dostal český bohoslovecký ústav 27. 4. 1887 nečekaně výpověď s odůvodněním přípravy prostor pro rakouské poutníky, kteří měli přijet na papežovo zlaté kněžské jubileum v lednu 1888, a tak si pronajal místnosti při kostelu sv. Karla Boromejského, odkud se předtím odstěhovala lombardská kolej.¹⁶ Díky aktivitě rektora Lorenzelliho se podařilo najít rychlé řešení a přestěhovat se o prázdninách do prostornějšího objektu. Nevýhodou však byl vysoký nájem pět tisíc lir ročně a neustále hrozící zábor majetku pronajímatele – lombardského arcibratrstva sv. Ambrože a Karla – italským státem.

Při audienci pražského arcibiskupa F. Schönborna u Lva XIII. dne 18. 1. 1888 byl zakoupen pro Českou kolej za tři sta tisíc lir bývalý klášter trinitářů s kostelem na klidném místě v Sixtinské ulici č. 128 nedaleko Španělského náměstí¹⁷ a slavnostně otevřen opět na svátek sv. Karla Boromejského dne 4. 11. 1888. Papež přispěl částkou osmdesát tisíc lir, bývalý pražský arcibiskup Bedřich Josef Schwarzenberg rodinným dědictvím ve výši sedmdesáti tisíc korun, značným obnosem císař a část byla získána z darů a sbírek v Čechách.¹⁸ Kupní smlouva byla podepsána 28. června 1888 a kromě zmíněných dárců poskytla kolej Propagandy pětiprocentní půjčku v hodnotě sedmdesát tisíc lir a později ještě patnáct tisíc. Obnova přilehlého kostela sv. Františky byla dokončena až v březnu 1889, už v listopadu 1888 svolila kongregace obřadů, aby byli ke jménu patronky kostela připojeni čeští zemští patroni sv. Václav a Jan Nepomucký. Zanedlouho byl

15 Bažiny v okolí Říma, které v létě znepríjemňovaly život obyvatelům italského hlavního města, dal vysušit až B. Mussolini.

16 V koleji mimo jiné studoval pozdější papež Pius XI.

17 Dnes tento objekt již nestojí.

18 Zapletal, F.: Kolej česká v Římě. ČDK, 1890, roč. 31, s. 129–134.

arcibiskup Schönborn jmenován kardinálem¹⁹ a u příležitosti jeho cesty do Říma k převzetí kardinálského klobouku vydal Lev XIII. dne 1. 1. 1890 papežské breve „Vicariam potestatem“, které kanonicky potvrdilo a nadalo kolej právy ostatních římských papežských kolejí.²⁰ Tento akt byl vyjádřením papežovy příznivé koleji a především pražskému arcibiskupu, který se už jako budějovický biskup mimořádným způsobem zasloužil o její otevření a další rozvoj. Královéhradecký biskup Jan Josef Hais²¹ koupil vilu se zahradami, vinicí a olivovým sadem pro prázdninový pobyt na sever od Říma v Trevi (v Perugii).

K vydržování studentů v římské koleji sloužily kromě pravidelného ročního příspěvku z náboženské matice další příjmy. Byla to každoroční částka dvě stě dukátů od papeže a takzvaný svatopetrský haléř z českých sbírek, připadající koleji ustanovením papeže Lva XIII. z 31. 3. 1886 pro případ, že by se nepodařilo zajistit důchody z jiných zdrojů. Konečně posledním a nejdůležitějším zdrojem byl příjem z českého hospice v Římě, založeného na levém břehu Tibery nedaleko Andělského hradu Karlem IV. a Petrem, Oldřichem a Janem z Rožmberka v roce 1368 jako útulek chudých, nemocných a ostatních poutníků, přicházejících z českých zemí do Říma. Hospic prošel v dalších stoletích složitým vývojem, fundace byla nakonec určena na vydržování českých studentů v německé koleji Germanicu a v pražské jezuitské koleji Klementinu. Po dlouhých sporech nařídil Pius IX. dne 10. 2. 1872, aby jeho veškeré jmění bylo vráceno českým biskupům, a Lev XIII. odevzdal český hospic koleji při jejím otevření v roce 1884.²² Brzy po otevření Bohemica se ukázalo, že skromným zdrojem pravidelných příjmů může být vyřizování diecézních záležitostí, řešených dosud vyslancetvím.²³ Tato pravomoc – s ohledem na nový nezaopatřený ústav – přešla na

19 K Schönbornově prohlášení kardinálem došlo v konzistoři 24. 5. 1889, kardinálský biret mu přivezl do Vídně rektor koleje mons. B. Lorenzelli, jmenovaný ablegátem a papežským domácím prelátem císařského domu.

20 Zapletal, F.: *Kolej česká*, s. 129–134, zde otištěn celý text breve.

21 Jan Josef Hais, hradeckým biskupem v letech 1875–1892.

22 Borový, K.: *Národní dům český v Římě*. Praha, Svatojánské dědictví, 1874; Pangerl: M., *Zur Geschichte des böhmischen Hospitals in Rom*, Mittheilungen des Vereines für Geschichte der Deutschen in Böhmen, 12, 1874, s. 205–212. Už v roce 1872 přikoupil mons. K. Jaenig část sousedního domu a přestavěl původní vlastním nákladem. V roce 1886 se zřekl všech právních nároků ve prospěch koleje, takže hospic byl 19. 4. 1886 zapsán jako její majetek. Později byl jako solidní činžovní dům jednou z mála ekonomických jistot. Kolej byla nucena prodat dům z existenčních důvodů na začátku padesátých let 20. století.

23 NA, APA-ord., kart. 184 – dopis F. Zapletala arcibiskupu Skrbenskému z 26. 10. 1909 – tzv. agencií diecéze budějovické předal koleji v r. 1885 budějovický biskup Schönborn a potom jako pražský arcibiskup. Brzy se přidál i hradecký biskup.

vicerektora – a stala se vítanou finanční posilou do ročního rozpočtu koleje, protože ten poukazoval celý obnos v její prospěch.²⁴

Pražský arcibiskup a čeští diecézní biskupové měli zpočátku potíže s výběrem nováčků do Říma, protože většina budoucích teologů nechtěla nadlouho odejít z domova, opustit arcidiecézi a podstoupit cestu do neznáma. Vedení koleje a samotní studenti neměli nikdy na růžích ustláno, trpěli nedostatkem jídla i ošacení, zimou a díky špatným klimatickým podmínkám se slabší z nich nevyhnuli vážným nemocem. Přesto se nevzdávali svého cíle. Pro vedení, především pro vicerektora F. Zapletala a následovníky ve vicerektorském úřadu, představoval každý den neustálý nápor při vyřizování běžných záležitostí v kurii, na univerzitách a zejména stálý boj s rakouskými a českými úřady o další příspěvky a dotace pro alumny a provoz koleje. Toto snažení a investice nebyly marné, brzy nesly své ovoce v podobě výborného prospěchu většiny studentů, kteří po letech patřili k české církevní elitě. Byly mezi nimi takové osobnosti jako pozdější biskupové hradecký, budějovický a litoměřický Mořic Pícha, Šimon Bárta a Anton Alois Weber, pražský arcibiskup Karel Kašpar, svatovíťští a vyšehradští kanovníci Antonín Frind a František Zapletal nebo rektor arcibiskupského semináře Jan Nepomuk Říhánek.²⁵

Jak již bylo řečeno, mladíci z Čech si na římských univerzitách od počátku vedli velice dobře a svou pílí brzy předčili spolužáky dalších národností (tento stav naštěstí přetrvává až dodnes). Dosahovali skvělých studijních výsledků, takže při hodnocení školního roku 1891–1892 mohl italský rektor koleje mons. B. Lorenzelli napsat do Prahy s pýchou, že alumnové České papežské koleje získali nejvíce cen a nemůže se jim rovnat žádná jiná bohoslovecká kolej.²⁶ Z dochovaných pramenů je od počátku její existence znát zdravá rivalita mezi českou a ostatními kolejem, zejména mezi českou a německou.

Pro školní rok 1892–1893 bylo vybráno osm alumnů, ale polovina se musela brzy vrátit domů ze zdravotních nebo disciplinárních důvodů. Minimální zájem o Českou kolej projevovali mladíci z jazykově smíšené litoměřické diecéze, protože se v Bohosudovském konviktu zpochybňova-

24 Tamtéž – F. Zapletal získal za práci pro čtyři diecéze do konce roku 1904 a převedl ve prospěch koleje celkem 74 tisíc lir a další mimořádné dary.

25 K podrobnostem o studiu Kašpar, K., c. d., s. 15 an.

26 NA, APA-ord., kart. 165 - dopis rektora koleje Lorenzelliho arcibiskupu Schönbornovi, s. d. /před 12. 11. 1892/ – za laskavý překlad tohoto i dalších italských dopisů děkuji dr. Aleně Pazderové, vedoucí I. oddělení Národního archivu.

lo současné zaměření a úroveň přednášek v římských ústavech.²⁷ Pětileté studium na třech teologických fakultách v Římě (na Urbanově koleji v paláci Propagandy fide, německém Germanicu nebo u sv. Apolináře), které patřily k nejprestížnějším v Evropě, bylo rakouským ministerstvem kultu a vyučování paradoxně považováno za horší, a proto dělalo absolventům římských fakult obstrukce při jejich uznávání a ve většině případů vyžadovalo dokonce složení doplňovacích zkoušek. Absolventi římských univerzitních studií se při uznávání vykonaných zkoušek nebo nostrifikaci doktorských diplomů dostávali do problémů kvůli nedořešenému sporu s ministerstvem. To nahrávalo řadě renomovaných univerzitních profesorů v Praze, patřících k zarytým nepřátelům České koleje a vzdělání jejích chovanců v Římě. Přestože tito nadaní bohoslovci dosahovali v porovnání se spolužáky jiných národností pravidelně nejlepší studijní výsledky a byli podle dobrozdání diecézních biskupů způsobilí k duchovní správě a ostatním úřadům stejně jako absolventi rakouských univerzit, snažili se profesori při obhajobách dokazovat pravý opak. Počínání vysokoškolského profesorského sboru vyvolalo v Římě patřičnou odezvu. Velice často se objevovalo v korespondenci mezi vedením koleje a pražským arcibiskupem, rektor Lorenzelli neváhal použít v souvislosti s akademickými pedagogy termín „profesůrci“ a dát jasně najevo názor na tamní poměry.²⁸

Absolventi museli po návratu do Čech podstoupit zbytečné a nechutné tahanice, spojené s nostrifikací doktorského diplomu na české, nikoliv na německé pražské univerzitě. Nepomohla jim ani skutečnost, že se na českou univerzitu obraceli proto, aby se vyhnuli nařčení z renegátství.²⁹ Jejich problémy nespočívaly jen v ministerských nařízeních, úrovni a počtu vykonaných zkoušek na římských fakultách,³⁰ důvod byl mnohem hlubší a souvisel s problémy uvnitř církve v českých zemích. Nejedna student se při jednání s profesorským sborem mohl přesvědčit o nechuti a neochotě některých jeho členů. Mezi zaryté nepřátele římských studií a České koleje patřily uznávané kapacity v čele s tehdejšími profesorem církevních dějin teologické fakulty

27 NA, APA-ord., kart. 166 – dopis F. Zapletala arcibiskupu Schönbornovi z 16. 3. 1894 se žádostí o intervenci u rakouského ministra kultu a vyučování.

28 NA, APA-ord., kart. 165 – dopis rektora Lorenzelliho arcibiskupu Schönbornovi z 11. 6. 1893.

29 NA, APA-ord., kart. 166 – zpráva vicerektora koleje F. Zapletala arcibiskupu Schönbornovi z 10. 6. 1893.

30 NA, APA-ord., kart. 165 – zpráva vicerektora koleje F. Zapletala arcibiskupu Schönbornovi ze 17. 11. 1895. Na fakultách v Římě se sice skládaly jiné zkoušky, nejvyšší úroveň výuky byla na Propagandě, ale požadované předměty byly přednášeny a zkoušeny na všech, takže doplňovací zkoušky v Praze nebyly nutné.

Univerzity Karlovy Františkem X. Kryštůfkem, který byl zároveň univerzitním rektorem.³¹ Přístup vysokoškolských pedagogů, který odrazoval studenty od obhajoby na české univerzitě i od samotného studia v Římě, by se v podstatě dal považovat za protinárodní a proticírkevní. I když hlavním důvodem mohla být absence teoretických znalostí české problematiky a několikaleté odtržení od zdejších reálií, šlo de facto i de iure o snahu popřít existenci a přínos samotné koleje pro českou katolickou církev.³² V tomto případě šlo nejen o generační problém profesorů, odmítajících vzít na vědomí určité změny. Prorektor František Zapletal prosil arcibiskupa Schönborna o intervenci ve prospěch absolventů římských fakult. Nevraživost některých členů pražské Alma mater zašla tak daleko, že jim u doplňovacích zkoušek dávali najevo svou nadřazenost a nechali je propadnout se záměrem dokázat zdánlivě nízkou úroveň římského školství.³³ Na Schönbornův zásah sice nakonec došlo ke zmírnění ministerského výnosu při skládání zkoušky, přesto museli všichni opakovat rigorózum z církevní historie a církevního práva.

I přes tyto překážky postupně vzrůstal zájem posluchačů, takže v roce 1895 byla obsazena všechna místa v koleji, to znamená dvacet osm míst.³⁴ Pro stejný počet byla rozšířena i letní vila v Trevi. Česká kolej byla čistě zemskou kolejí pro uchazeče studia bohosloví z pražské arcidiecéze, litoměřické, hradecké a budějovické diecéze, které se finančně spolupodílely na jejím založení a dalším provozu. Skromné podmínky koleje s malým pokojíkem pro každého studenta, které poskytovaly soukromí a čas pro studium a modlitbu, přestávaly postupně vyhovovat jejich potřebám z několika důvodů. Pražský arcibiskup a vedení koleje³⁵ se několikrát zabývali otázkou přestavby a rozšíření původní koleje, jejíž realizace nakonec ztroskotala z finančních nebo jiných příčin, především nemožnosti odkoupit potřebné sousední pozemky nebo domky; tyto snahy se datují už k roku 1902. Finance na koupi vě-

31 František Xaver Kryštůfek (1842–1916), kněz a církevní historik, probošt kapituly Všech svatých na Pražském hradě, profesor církevních dějin na teologické fakultě v Praze, rektor české Karlo-Ferdinandovy univerzity.

32 Bohužel tomu nahrávala i nálada některých bohoslovců, kteří nechápali svůj odchod z Čech do koleje jako vyznamenání, ale jako velikou oběť.

33 NA, APA-ord., kart. 165 – zpráva vicerektora koleje F. Zapletala arcibiskupu Schönbornovi ze 17. 11. 1895 s podrobným popisem průběhu jednání Karla Kašpara s univerzitními profesory.

34 *Nepomucenum Řím, Bohemicum* (dále Boh.), rkp. 1 – *Catalogus alumnorum Pont. Collegii Boemi 1884–1929*.

35 Po Zapletalově odchodu do Prahy byl v letech 1904–1909 vicerektorem Bohemica František Xaver Stejskal (1866–1924), student filozofie a teologie v Římě 1887–1892, vysvěcen na kněze 23. 5. 1891, pozdější profesor církevních dějin a patrologie.

novali v roce 1907 různé osobnosti, mezi nimi světití biskup František Krásl³⁶ a M. Pícha.³⁷ Například v roce 1908 došlo místo rozšíření koleje alespoň k nejnějnějším úpravám objektu a zakoupení čtyř domků v nejbližším okolí.³⁸ V roce 1910 se vážně uvažovalo o modernizaci letního sídla v Trevi včetně zavedení elektrického proudu a vyřešení problematického zásobování vodou.³⁹

Pokusy o transformaci zemské České koleje a její otevření Moravanům, odchod boboslovců z Říma do Prahy

Myšlenkou umožnit pobyt v České koleji i moravským klerikům se zabývali olomoucký arcibiskup i Svätý stolec v letech 1909–1911,⁴⁰ protože dosud mohli studovat v omezeném počtu v německém ústavu Germanicum.⁴¹ Už tady můžeme pozorovat zárodek pozdějšího rozšíření výhradně české zemské koleje o Moravu.⁴² Půdu pro jednání u olomouckého arcibiskupa⁴³ opatrně připravoval F. Zapletal, informoval o tom vicerektora Dvořáka a zároveň ho nabádal k určité obezřetnosti, protože měl s Františkem Baue-rem dostatek zkušeností: „*Stran připojení Moravy neračte prozatím více mluvit,*

36 František Krásl (1844–1907), církevní historik, vysvěcen 1870, absolvent teologické fakulty v Praze, docent dogmatiky 1880, autor řady monografií a článků, redaktor Časopisu katolického duchovenstva, prefekt arcibiskupského konviktu, provizor arcibiskupského semináře, metropolitní kanovník 1884, později probošt svatovítské kapituly, světití biskup pražský 1901.

37 Mořic Pícha (1869–1956), studoval teologii v Římě, vysvěcen na kněze 1893, ceremoniář pražských arcibiskupů od 1897, osobní tajemník Lva Skrbenského, metropolitní kanovník u sv. Víta od roku 1912, kancléř, generální a kapitulní vikář, apoštolský protonotář 1921, po rezignaci arcibiskupa Kordače v červenci 1931 kapitulní vikář pražské arcidiecéze, 22. biskup královéhradecký 1931–1956, autor řady článků a studií z církevního práva.

38 NA, APA-ord., kart. 184 – zde uloženy materiály k přestavbě koleje z let 1908–1914.

39 Tamtéž – zde uložena korespondence vicerektora Dvořáka a Zapletala ohledně dalšího postupu úprav z r. 1910.

40 Parma, T.: c. d., s. 77 a Nepomucenum Řím, Boh., kart. 2 – o těchto snahách svědčí dopisy F. Zapletala vicerektoru J. Dvořákoví.

41 Do Germanica přicházel jeden nebo dva Moravané jednou za sedm let.

42 NA, MŠaNO, kart. 3546 – mělo k tomu dojít na základě rozhodnutí českomoravského episkopátu a návrhu pražského arcibiskupa Lva Skrbenského rakouskému ministerstvu kultu a vyučování, které mělo vymoci u panovníka možnost studia pro moravské boboslovce v České koleji a povolení dotace z moravského náboženského fondu maximálně pro patnáct alumnů.

43 Hanuš, J., Malý slovník osobností českého katolicismu 20. století. Brno 2005, s. 12 – František Saleský Bauer (1841–1915), studoval teologii v Olomouci, profesor bibliistiky na Teologické fakultě v Olomouci 1867–1873 a Teologické fakultě v Praze 1873–1882, rektor pražského arcibiskupského semináře 1880–1882, biskup brněnský 1882–1904, arcibiskup olomoucký 1904–1915, kardinálem 1911.

až snad přijede Pan kard. Bauer do Říma. Já jsem 3./XI. v Olomouci jednal už dosti konkrétně a proto jsem se obával, že, zmínil-li se o tom ještě Mons. Pescini ex professo, J. Em. si pomyslí, že jsme se naň smluvili a že strkati chceme za sv.Otce... a to by věc naši poškodilo i u Pana kardinála i u p. prel. Ehrmanna. Pan kard. Bauer je velice opatrný, vše uváží, ale zase je muž slova. U něho se nesmí precipitovat a nesmí také pojeti myšlenku, že ho chce někdo zaskočit, nebo násilím donutit.“⁴⁴ Otázkou příchodu Moravanů se zabývali pražský a olomoucký arcibiskup během nejbližšího zasedání biskupské konference ve Vídni. Při veřejné audienci u příležitosti předání kardinálského klobouku olomouckému arcibiskupu Bauerovi 4. 12. 1912 projevil Pius X. přání, aby umožnil teologické vzdělání klerikům v České koleji a opakoval je znovu u příležitosti návštěvy ad limina v Římě v říjnu 1913.⁴⁵ Hlavním důvodem papežova rozhodnutí o budoucím spojení byla výchova zbožných, vzdělaných, apolitických a národnostně tolerantních kněží, vychovávaných stranou domácího prostředí.

Kardinál Bauer vydal 18. 1. 1913 okružní list a v něm vyzval duchovenstvo své arcidiecéze k finanční sbírce na úhradu pobytu moravských alumnů v Římě,⁴⁶ olomoucká kapitula věnovala padesát tisíc korun na zřízení dvou míst a olomoucký dómský farář mons. Schneider na třetí. Společné úsilí vysokého českého a moravského kléru bylo nakonec korunováno úspěchem, z různých míst se sešlo dostatek finančních prostředků na pobyt moravských bohoslovců v České koleji, kteří dosud bydleli v německém Germanicu. Na žádost pražského arcibiskupa Lva Skrbenského z 15. 2. 1914 povolilo bývalé ministerstvo kultu a vyučování dne 11. 3. 1914 spojení moravské s českou církevní provincií při obsazování míst v České teologické koleji a dotaci z moravského náboženského fondu pro patnáct alumnů z celé Moravy (to je z olomoucké arcidiecéze a brněnské diecéze) za stejných podmínek, jaké byly poskytovány českým bohoslovcům.⁴⁷ Toto rozhodnutí nepředstavovalo vážné ohrožení rozpočtu náboženské matice, protože i na Moravě postupně upadal zájem o studium v diecézních seminářích. Pro Čechy bylo v koleji dosud systemizováno dvacet osm míst podle

44 Nepomucenum Řím, Boh., kart. 2 – dopis F. Zapletala vicerektoru Dvořákovi z 24. 12. 1911.

45 NA, APA-ord., kart. 184 – koncept Zapletalovy žádosti vídeňskému c. k. ministerstvu kultu a vyučování ve Vídni z února 1914.

46 Zemský archiv Opava (dále ZA Opava), pracoviště Olomouc, Arcibiskupství Olomouc (dále AO), kart. 818.

47 Nepomucenum Řím, Boh., kart. 3 – dopis F. Zapletala vicerektoru Dvořákovi z 18. 1. 1914 – na podzim 1913 vyslovil obavu z dalšího národnostního vývoje koleje tehdejší ministr kultu a vyučování Max Hussarek, protože se po příchodu Moravanů obával změny v neprospěch německy mluvících bohoslovců.

výše příspěvků jednotlivých biskupů takto: pro pražskou arcidiecézi devět, pro královéhradeckou deset, pro litoměřickou pět a pro českobudějovickou čtyři místa. Počet se dal maximálně navýšit na třicet s ohledem na kapacitu objektu.

Kolej i přes výhodnou polohu dávno po všech stránkách nevyhovovala, byla vlhká, malá a nesplňovala hygienické požadavky. Z tohoto důvodu neměl ústav vlastního spirituála a jeho funkci vykonával přetížený vicerektor. Ani v nejmenším se nemohlo pomýšlet na systemizaci dalšího odborníka, který by vedl s alumny disputace, repetice, o prázdninách homiletiku a výuku katechismu, případně organizoval přednášky o rakouském církevním právu, umění nebo archeologii a procvičoval jazyky. Společně se snahou zapojit do studia bohoslovce z Moravy bylo potřeba vyřešit základní otázku rozšíření nebo výstavby nové koleje. Již v roce 1912 zpracoval architekt Leonori návrh ústavní novostavby, schválený většinou zainteresovaných, například mons. Lorenzellim, K. Kašparem, M. Píchou, F. Zapletalem a dalšími, kteří přišli do styku se starou kolejí. Se zadáním stavebních plánů se čekalo na konečné vyjádření olomouckého arcibiskupa,⁴⁸ odpověď se očekávala kolem Velikonoc roku 1913 a potom měl pražský arcibiskup L. Skrbenský objednat plány na výstavbu nového objektu. Arcibiskup Bauer stále váhal a odkládal stanovisko o připojení Moravy, a tak se dokonce začalo uvažovat o využití původního návrhu, koncipovaného tak, aby se kolej dala kdykoliv rozšířit. Zapletal se však stále nevzdával myšlenky, že se Morava nakonec připojí.⁴⁹ V březnu 1913 posoudil architekt Otakar Bureš předložené plány, nebyl s nimi však spokojen, zdály se mu nepropracované. Přestože by podle jeho názoru nebylo možné v Rakousku něco tak nedokonalého postavit,⁵⁰ nezastavily se další práce a jednání.

Už na začátku roku 1914 bylo vedení koleje pověřeno úkolem sestavit harmonogram přípravy a realizace novostavby pro únorové jednání českých a moravských biskupů.⁵¹ Netrpělivému F. Zapletalovi se zdálo, že se postupuje pomalu jen neoficiálním jednáním s pražským arcibiskupem a jednotlivými biskupy bez jakéhokoliv jasného výsledku. Proto opakovaně

48 Nepomucenum Řím, Boh., kart. 3 – dopis F. Zapletala vicerektoru Dvořákovi z 30. 1. 1913.

49 Tamtéž – dopis F. Zapletala vicerektoru Dvořákovi z 21. 4. 1913.

50 Tamtéž – posudek O. Bureše z 6. 3. 1913.

51 Tamtéž – dopis F. Zapletala vicerektoru Dvořákovi z 20. 1. 1914, už před tím si neznámý pisatel 7. 1. téhož roku výstižně poznamenal: „Začneme dokud žije kar. Bauer, jinak nic nedostaneme, aneb sejde se spojení s Moravou“.

apeloval na vicerektora Dvořáka,⁵² aby společně s rektorem zahájil urychlená úřední jednání se Svatým stolcem. Minimální aktivitu ze strany vedení koleje způsobily pravděpodobně přetrvávající neshody mezi přetíženým Dvořákem a liknavým italským rektorem Francescem Solierim.⁵³

Přípravu stavby negativně ovlivnilo několik různých faktorů. Doma bylo třeba ověřit existenci stavebního fondu kardinála Schönborna, kde mělo být údajně uloženo sto tisíc korun ve státních obligacích. Jednání, vedená jménem českého episkopátu hradeckým biskupem Josefem Doubravou,⁵⁴ neměla jasnou koncepci a zbytečně se protahovala, protože do nich zasahovala spousta lidí a jejich názory se často měnily. Také architektovy návrhy od samého začátku nevycházely z reálných ekonomických možností a nerespektovaly základní stavební požadavky (například rozměry některých pokojů a umístění kaple).⁵⁵

Nabízela se různá řešení, někteří zúčastnění se přikláněli k tomu, aby se odkoupily sousední domky, budova koleje se prodala a stavělo se v bezprostředním sousedství.⁵⁶ Nákup domů a změna stavební dispozice objektu ve via Sistina by však vyžadovaly značné terénní úpravy a s tím související zvýšení nákladů. Zapletal měl dojem, že se stále přešlapuje na místě a po měsících úvah nejsou vidět žádné konkrétní výsledky.⁵⁷ Na Doubravovu žádost vypracoval v březnu 1914 uznávaný architekt Josef Fanta⁵⁸ posudek na změněné Leonoriho náčrty a plány. Našel v nich řadu zásadních konstrukčních nedostatků, odmítl italské návrhy a poukázal na to, že se

52 Jan Evangelista Dvořák (1880–1918), vystudoval filozofii a teologii v Římě 1900–1905, vysvěcen na kněze 28. 5. 1904, vicerektorem koleje v letech 1909–1918.

53 NA, APA-ord., kart. 184 – dochované prameny dokládají, že se problémy mezi F. Solierim a vicerektorem J. E. Dvořákem postupně vyhrocovaly a gradovaly v roce 1911, protože Solieri neplnil základní povinnosti a zanedbával studenty. Když jeho místo suploval Dvořák, měl rektor dojem, že si přisvojuje rektorská práva. F. Zapletal, který se stal prostředníkem sporu, vyřešil záležitost jednoznačně, když napsal dne 15. 10. 1911 pražskému arcibiskupu: „*At rektor dělá rektora a pak nebude muset té úloze podjímati se vicerektor.*“ Solieri s Dvořákem nebyl spokojen, a proto ho očerňoval z neoblíbenosti u řady alumnů, z ultranacionálního smýšlení, politikaření a tvrdých autoritářských způsobů.

54 Josef Doubrava (1852–1921), vysvěcen na kněze 1876, profesor pražské teologické fakulty 1884–1892, rektor arcibiskupského semináře 1890–1893, svatovítský kanovník 1894–1903, biskup v Hradci Králové 1903–1921, apoštolský administrátor pražské arcidiecéze 1918–1919.

55 NA, APA-ord., kart. 184 – dopis J. Doubravy arcibiskupu Skrbenskému z 22. 1. 1914.

56 Nepomucenum Řím, Boh., kart. 3 – dopis K. Kašpara vicerektoru Dvořákovi z 24. 2. 1914.

57 Tamtéž – dopis F. Zapletala vicerektoru Dvořákovi z 13. 1. 1914.

58 Josef Fanta (1856–1954), už měl za sebou stavbu Hlávkových kolejí, nádraží Františka Josefa (dnešní Hlavní nádraží) a Mohylu míru na Prackém kopci nedaleko Slavkova připomínající vítězství nad Napoleonem v roce 1805.

měly zhotovit v Čechách především kvůli stálému kontaktu investora s architektem a stavební firmou. Podle jeho názoru bylo u nás dost schopných architektů, obeznámených s římskými poměry, takže „by stavbu koleje projektovati mohli úplně v souladu s rázem architektonické krásy staveb římských, nevybočující z mezi ladné prostoty, která má býti příznačnou ústavům církevním.“⁵⁹ Další nepřehlédnutelnou výhodou byla možnost úzké spolupráce s F. Zapletalem, který realisticky vycházel z dosavadních zkušeností, a s trochou nadsázky by se o něm dalo říci, že byl i „hnacím motorem“ celé akce.

Po otevření koleje Moravanům nabyla myšlenka stavby nového objektu pro čtyřicet pět studentů a tři nebo čtyři představené konkrétnější podobu. Snahy o jeho výstavbu v jiné lokalitě souvisely s přestěhováním a opětovným přiblížením k Urbanově koleji na vrchu Janikul.⁶⁰ Spojení finančních prostředků rakouského ministerstva kultu a vyučování a českého a moravského episkopátu bylo jedinou možnou cestou při budování moderní česko-moravské koleje s velkou kaplí, sálem, knihovnou, studijními prostorami, tělocvičnou, koupelnami, ústředním topením a místnostmi pro biskupy, přijíždějícími za svými povinnostmi do Říma. Už tehdy se počítalo s přístavbou samostatného traktu pro řádové sestry, které se bohoslovcům měly starat o každodenní chod koleje, především o přípravu jídla a prádlo. Náklady na výstavbu nového ústavu se tehdy odhadovaly na milión lir, jednání však nakonec ztroskotala na neschopnosti najít vhodný stavební pozemek.

Jednou z možných variant bylo využití pozemku za vilou Borghese, zakoupeného arcibiskupem Bauerem, a finančního daru čtyřiceti tisíc na jeho výstavbu. Při rozhodování o vhodnosti koupě parcely na předměstí pro stavbu nové českomoravské koleje se měli jako znalci tamních poměrů vyjádřit a pomoci svým stanoviskem arcibiskupu Lvu Skrbenskému bývalí římsští alumni K. Kašpar a M. Pícha a vicerektor F. Zapletal.⁶¹ Po zvážení všech okolností a nevýhod záměru, zvítězil nakonec v Praze názor, že parcela je příliš vzdálena od města, jeho kostelů, církevních slavností a univerzit.⁶² V případě, že by se uvažovalo o novém pozemku, dával Zapletal přednost koupí blíž k Lateránu a jeho univerzitě.⁶³ Dále upozorňoval na to, že

59 Nepomucenum Řím, Boh., kart. 3 – posudek J. Fanty z března 1914.

60 Z koleje ve via Sistina zabrala studentům cesta na přednášky do původní „Urbaniany“ tři minuty, protože byla v jejím sousedství.

61 V roce 1914 byli K. Kašpar a M. Pícha svatovítskými kanovníky a F. Zapletal vyšehradským kanovníkem.

62 Nepomucenum Řím, Boh., kart. 3 – dopis F. Zapletala vicerektoru Dvořákovi z 18. 6. 1914.

63 To se mu splnilo až o mnoho let později při výstavbě koleje Nepomucenum.

vedení koleje předpokládá, že za místo ve via Sistina utrží milión lir. V létě 1914 nemělo ještě kupce a na případné zahájení stavby však byly potřeba peníze na hotovosti. Vedení koleje nebylo v této věci jednotné a ukvapený a řádně nezpracovaný návrh předpokládal delší odbornou diskusi.⁶⁴ Do budoucna bylo potřeba objasnit ještě spoustu otázek, souvisejících s počtem studentů, existencí fondu na výstavbu, výši vybraných financí, umístěním koleje po dobu stavby, dopravní dostupností a dalších.⁶⁵ Na jejich řešení už nezbývalo mnoho času, veškeré snahy a plány rozšířit kolej a poslat do ní první Moravany zastavil začátek první světové války a rozpoutání italsko-rakouského konfliktu v roce 1915.

Kvůli němu museli všichni bohoslovci jako občané nepřátelského státu v květnu 1915 narychlo opustit Řím,⁶⁶ vrátit se domů a pokračovat ve studiích v Praze dokud se neupraví vztah Rakousko-Uherska k Itálii. Po předchozím jednání F. Zapletala a L. Skrbenského s rektorem pražského arcibiskupského semináře J. N. Říhánkem⁶⁷ bylo rozhodnuto o provizorním umístění Bohemica v semináři,⁶⁸ po té informoval pražský arcibiskup diecézní biskupy o náhradní výuce v Praze. Na základě jeho verdiktu se na české teologické fakultě Karlo-Ferdinandovy univerzity měly studovat první a druhý ročník teologie zároveň, filozofie byla plánována v příštím školním roce v Římě.⁶⁹ Vzájemné podmínky „hostování“ České koleje v semináři upravovala smlouva z 10. 10. 1915.⁷⁰ Brzy se ukázalo, že při stanovení délky studia v Praze šlo o velice optimistický odhad. Alumni, jejichž počet proti roku 1915 postupně klesl na polovinu,⁷¹ nakonec žili čtyři roky

64 NA, APA-ord., kart. 166 – zpráva vicerektora koleje F. Zapletala arcibiskupu Schönbornovi z 1. 6. 1914.

65 NA, APA-ord., kart. 184 – dopis vicerektora J. Dvořáka ze 13. 6. 1914 – v pražském fondu na výstavbu nové koleje bylo 100 až 150 tisíc korun a na Moravě bylo vybráno také 150 tisíc.

66 NA, APA-ord., kart. 183 – k odjezdu z koleje došlo 8. 5. 1915. V akademickém roce 1914–1915 studovalo v Římě 28 studentů.

67 Jan Nepomuk Říhánek (1863–1935), studium v koleji Propagandy fide v Římě 1883–1884, jeden z prvních studentů Bohemica 1884–1887, vysvěcen na kněze 5. 3. 1887, spirituál kněžského semináře v Praze 1898, rektor arcibiskupského semináře v Praze 1903–1925, později kaplan v břevnovském Vincentinu pro nevléčitelně nemocné.

68 Nepomucenum Řím, Boh., kart. 3 – dopis F. Zapletala vicerektoru Dvořákovi z 10. 9. 1915.

69 NA, APA-ord., kart. 184 – Skrbenského dopisy biskupům z 9. 9. 1915 a vedení koleje v Praze z 18. 11. 1919.

70 Nepomucenum Řím, Boh., kart. 3 – smlouvu podepsali J. N. Říhánek a J. E. Dvořák. V korespondenci se uváděla jako Česká kolej toho času v Praze a měla pro toto období také upravené razítko.

71 V akademickém roce 1918–1919 se zapsalo ke studiu jen 12 studentů, v předchozím roce 1917–1918 to bylo 14 osob.

jako chovanci Bohemica v arcibiskupském semináři a teprve na jaře roku 1919 se začal připravovat jejich návrat do Věčného města.

Pod dojmem událostí v Československu adresoval vicerektor Jan Evangelista Dvořák dne 18. listopadu 1918 pražskému ordinariátu rozklad o dalším osudu koleje pro případ, že dojde k očekávané církevní rozluce. Bohemicum podle něj mělo spojit katolickou církev v novém státě se Svätým stolcem. I když osud koleje byl do budoucna nejistý stejně jako vztah nového státu k církvi, soudil autor s odkazem na spojenectví ČSR s Francií, že nenastane horší právní situace než ve Francii, protože ani ta po rozluce nezrušila žádný ústav v Římě. Přestože zatím předpokládal, že republika bude hájit zájmy koleje a jejích příslušníků v cizině, vystačily by kolejní příjmy na vydržování osmi až deseti bohoslovců. Nevylučoval ani možnost zákazu jejich pozdější činnosti ve vlasti, tak jako se to stalo absolventům německé koleje Germanica, i když vycházel ze závazků Československa na mezinárodním poli. Ve svém elaborátu se dále věnoval finanční otázce vydržování alumnů, využití objektu, národnostní otázce, případnému prodeji vily v Trevi a dalším.⁷²

Osmatřicetiletému J. E. Dvořákovi, trpícímu několik let silným revmatismem, nebylo nadlouho dopřáno věnovat se povinnostem vicerektora, protože mu zbýval necelý měsíc života.⁷³ V prosinci 1918 nahradil zemřelého v jeho úřadu na více než pět let bývalý odchovanec Bohemica a pozdější spirituál arcibiskupského semináře v Praze Josef Bouzek.⁷⁴ Prokázal koleji velké služby za jejího působení v Čechách, nehynoucí zásluhy mu patří zejména za návrat studentů a obnovu ústavu v Římě po skončení první světové války.

Obnovení činnosti České koleje v Římě na podzim roku 1919 a její přeměna v celorepublikový ústav

Už na jaře 1919 upozorňovala správa České koleje se sídlem v Praze arcibiskupský ordinariát na nutnost návratu do Říma, protože si byla vědoma slábnoucí role katolické církve ve společnosti a negativního vlivu „moder-

72 Nepomucenum Řím, Boh., kart. 4 – kopie dopisu J. E. Dvořáka arcibiskupskému ordinariátu z 18. 11. 1918.

73 J. E. Dvořák (1880–1918), zemřel 11. 12. 1918 v Praze, pochován v Křečovicích.

74 Josef Bouzek (1880–1950), vystudoval teologii a filozofii v Římě 1902–1906, vysvěcen na kněze 23. 12. 1905, spirituál arcibiskupského semináře v Praze od listopadu 1912, vicerektor koleje 1918–1924.

nistických“ kněží na mladé nevyzrálé a nezkušené kleriky. Včasné vytržení z bouřlivého církevního reformního prostředí považovala za dostatečnou záruku správné výchovy a formování k celoživotnímu poslání.⁷⁵ Prozatímní vicerektor Josef Bouzek naléhavě žádal s blížícím se koncem akademického roku o podporu ústavu a urychlená jednání se Svatým stolicem a československou vládou o podzimním návratu do Věčného města.⁷⁶ Protože se značným znepokojením sledoval sekularizaci života v novém státě a odklon od tradičních duchovních hodnot, vyzval také k náboru vhodných bohoslovců v biskupských seminářích, kteří se po opětovném setkání s římskou univerzální církví měli stát její budoucí oporou. Mezitím podnikali neodkladné kroky v Římě i tehdejší rektor Bohemica⁷⁷ a Státní sekretariát, kteří společně usilovali o navrácení a přiznání všech svobodných práv koleji.⁷⁸ Arcibiskupský ordinariát zaslal 23. června 1919 dopis rektoru koleje mons. F. Solierimu. V něm uvedl Bouzkovy pádné důvody pro její obnovu a brzký návrat studentů do Říma a požádal jej o účinnou pomoc v této záležitosti.⁷⁹

Je třeba si připomenout, že se katolická církev spojovaná donedávna s vládnoucími Habsburky ocitla po Huynově rezignaci na svatovojtěšský stolec ve složité situaci, takže nedokázala zabránit vnitřnímu rozkolu a nečekanému odlivu věřících. Není bez zajímavosti, že se státní správa několik měsíců po vzniku Československa také začala zajímat o využití Českého hospicu, získaného do majetku české katolické církve v 19. století K. Jänigem, a objektu bývalého teologického ústavu v Římě. Už v červenci roku 1919, tedy ještě před návratem českých bohoslovců do Věčného města, navrhovalo ministerstvo školství a národní osvěty zabránit České koleje pro Československou republiku s odůvodněním, že „*je nemyslitelno, aby ještě nyní byli čeští kněží do Říma na výchovu posíláni*“.⁸⁰ Kromě toho samozřejmě počítalo se zrušením dosavadního

75 K poměrům v katolické církvi po vzniku Československa Marek, P.: Církevní krize na počátku první Československé republiky (1918–1924). Brno 2005; týž: Arcibiskup pražský prof. Dr. František Kordač. Nástin života a díla apogety, pedagoga a politika. Olomouc 2005.

76 Nepomucenum Řím, Boh., kart. 4 – Bouzkova žádost arcibiskupskému ordinariátu čj. 23 z 22. 5. 1919.

77 Francesco di Paola Solieri (1859–1928) byl čtvrtým rektorem v letech 1907–1919.

78 Nepomucenum Řím, Boh., kart. 4 – nota Státního sekretariátu rektoru F. Solierimu č. 88940 z 26. 3. 1919.

79 NA, APA-ord., kart. 183 – zpráva arcibiskupského ordinariátu vicerektoru Bouzkovi z 19. 8. 1919, podepsaná generálním vikářem M. Píchou a F. Hrubíkem.

80 NA, MŠaNO, 1918–1949, kart. 3545 – paradoxně šlo o návrh referenta MŠaNO, bývalého faráře, Bohumila Zahradníka-Brodského na zabránění koleje čj. 30101/1919 z 8. 7. 1919. Jeho bratr Isidor byl předním exponentem Jednoty katolického duchovenstva. K uplatnění B. Zahradníka a katolických kněží ve státní správě po r. 1918 srovnej Marek, P., Církevní krize, s. 50 an.

stipendia z fondu náboženské matice. Zamýšlelo umístit do objektu československé vyslanectví, případně v něm soustředit umělce nebo vědce, pobývající dlouhodobě nebo krátkodobě v italském hlavním městě s odůvodněním, že se jako součást předchozích finančních sbírek v Čechách stal národním majetkem. Oprávněně předpokládalo, že na kolej vznese nárok jménem českého episkopátu i pražský arcibiskup.

Obrátilo se proto na ministerstvo zahraničních věcí a žádalo o podniknutí potřebných diplomatických kroků a zajištění budovy České koleje a letní vily v Trevi pro některý z navržených účelů. Variantou, která se nabízel, bylo využití objektu pro Historický ústav, jehož stipendisté z řad českých archivářů a historiků pravidelně studovali ve vatikánském archivu a knihovně.⁸¹ Československé vyslanectví u italského krále se sídlem v Římě, které před navázáním diplomatických styků ČSR se Svatým stolicem vyřizovalo veškeré diplomatické záležitosti,⁸² odpovědělo v srpnu 1919 ministerstvu školství, že pokud stát nezabavil majetek českého hospice, lze jednat o nájmu pouze s vicerektorem koleje v Praze, protože italský rektor Solieri odmítl jakákoliv úřední jednání před formálním uznáním Československa Svatým stolicem.⁸³ Brzy se ukázalo, že dosavadní iniciativa státní správy byla naprosto zbytečná, protože také arcibiskup Kordač podnikal potřebné kroky k obnovení tradice a urychlenému návratu chovanců do koleje.

Dne 5. listopadu 1919 odjelo z rozhodnutí pražského arcibiskupského ordinariátu do České koleje prvních sedm studentů. Po zajištění

81 Eršil, J.: Monumenta Vaticana. In: 130 let zemského archivu. Sborník příspěvků z konference konané u příležitosti 130. výročí založení Zemského archivu a 100. výročí úmrtí jejího zakladatele a 1. ředitele prof. A. Gindelyho. Státní ústřední archiv Praha 1993, s. 37–39 – jednání o ustavení samostatného historického ústavu mezi Zemským výborem v Praze a v Brně, zemským archivem, ministerstvem školství a ministerstvem zahraničních věcí začala v roce 1920. V roce 1921 byly Československému historickému ústavu v Římě zajištěny po dohodě s MZV prostory v budově vyslanectví při Svatém stolci ve Via Virginis Orsini a v roce 1922 probíhala jednání o nájmu bytu ve spolupráci s vyslanectvím ČSR v Itálii. Samostatný Československý ústav historický (Istituto storico cecoslovaco in Roma), podřízený ministerstvu školství a národní osvěty, byl konstituován v březnu 1923. Ministerstvo školství zakoupilo pro ústav v roce 1926 bytové prostory nedaleko vatikánského archivu ve Via Crescenzio, kde setrval až do začátku druhé světové války. V současné době zde sídlí velvyslanectví České republiky u Svatého stolce, které se sem nastěhovalo na podzim roku 1990 několik měsíců po obnovení diplomatických styků Československa s Vatikánem, když v mezidobí sídlilo v bohoslovecké koleji Nepomucenum /pozn. aut./.

82 Po navázání diplomatických vztahů s Vatikánem v roce 1920 sídlili v Římě dva vyslanci, první s pověřením pro Itálii (od 25. 1. 1920 dr. Vlastimil Kybal), druhý pro Svatý stolec.

83 NA, MŠaNO, kart. 3545 – Česká kolej čj. 21540/1922 ze 7.3.1922.

nejnutnějších formalit, což obnášelo patnáct tisíc italských lir na cestu a pobyt, pasy a víza pro budoucí bohoslovce a jejich doprovod, se všichni vydali vlakem do Říma přes Vídeň a Benátky. S budoucími teology cestovali bývalý a současný vicerektor František Zapletal a Josef Bouzek. Po ukončení posledního pražského školního roku 1918–1919 zůstali v koleji jen čtyři chovanci. Dva byli fyzicky slabí a jako studenti 4. ročníku neměli dostatečnou filozofickou a teologickou průpravu, takže se ani nepředpokládal jejich odjezd do Říma,⁸⁴ třetímu hrozil v polovině července 1919 nástup vojenské služby. Zbýval jediný, který by byl schopen plnit studijní povinnosti v některém z vyhlášených římských ústavů, a tím byl student 3. ročníku pražské České koleje Václav Černý.⁸⁵ K němu bylo dne 1. 11. 1919 přijato šest nových „spolužáků“ a ti se připravovali na cestu, studium a několikaletý pobyt v Itálii. Pět alumnů pocházelo z pražské arcidiecéze, kromě zmíněného Václava Černého to byli Ladislav Havel, Julius Hevera, František Výborný a Antonín Stříž, Václav Baštík z královéhradecké a Josef Bařka z litoměřické diecéze.

V rakouském hlavním městě se výpravě dostalo laskavého přijetí nejprve u nuncia Valfré di Bonzo⁸⁶ a potom na italském vyslanectví. To zařídilo lístky, rezervaci kupé a dokonce jeho ozbrojenou ostrahu, brzy se také ukázalo, že podniknuté kroky měly své opodstatnění. F. Zapletal popisoval po příjezdu do Říma arcibiskupu Kordačovi své zážitky slovy: „Dva karabiniéři nám střežili na nádraží kupé! Bez tohoto opatření nebyli bychom se vůbec do vlaku dostali. Jiné ještě opatření nám chránilo místa po celou cestu.“⁸⁷ Zdá se, že v tomto okamžiku opustilo cestující štěstí, i když mohli považovat další události za součást zkoušky. Vlak do Benátek odjížděl proti původnímu plánu až následující den ráno a všechny

84 Nepomucenum Řím, Boh., kart. 4 – podle seznamu chovanců papežské České koleje v Římě, t. č. v Praze z 1. 11. 1919, a dochovaného katalogu alumnů (Catalogus alumnorum...), šlo o Josefa Vladyku (nar. 1897) a Josefa Ježka (nar. 1895), kteří byli přijati do koleje v Praze v říjnu roku 1916 a také zde nakonec dokončili studia. Vysvěcení na kněze byli společně 11. 7. 1920.

85 Tamtéž – žádost vicerektora Bouzka arcibiskupského ordinariátu v Praze o přesídlení a zabezpečení České koleje z 22. 5. 1919.

86 Teodoro Valfré di Bonzo (1853–1922), církevní hodnostář a vatikánský diplomat, krátce působil ve vatikánské diplomacii a zastával různé funkce v církevní hierarchii v Itálii (například biskup v Como a ve Vercelli). Titulární biskup v Trebizondě, nuncius v Rakousku od 1916 až do rozpadu monarchie v roce 1918. V první polovině listopadu 1918 intervenoval u představitelů československého národního výboru za dodávky potravin pro hladovějící Vídeň.

87 NA, APA-ord., kart. 184 – dopis F. Zapletala arcibiskupu Kordačovi z 15. 11. 1919, s. 2.

hotely byly bohužel obsazené. Utrmácených cestovatelů se nakonec ujali redemptoristé a nabídli jim stravu a nocleh. Při přestupu v Benátkách se však několik bohoslovců opozdilo. Nakonec na to doplatil vicerektor Bouzek, který je hledal, zmeškal vlak a do Říma musel dojet až dalším rychlíkem. Naneštěstí měl u sebe všechny jízdenky a veškerou finanční hotovost, a tak musel Zapletal s bohoslovci přemlouvat průvodčí, aby je nevyasadili nebo nepokutovali. Zdaleka to nebyla poslední nepříjemná situace, další na ně čekaly po příjezdu do Říma 10. listopadu a v následujících dnech.

Až na místě se ukázalo, že se minuly jejich zprávy o příjezdu se zamítavými stanovisky rektora koleje Francesca Solieriho, doporučujícími jeho odložení o několik týdnů kvůli obsazení a neutěšenému stavu objektu.⁸⁸ Kolejní prostory pro bohoslovce nebyly připraveny k trvalému obývání, protože v nich dosud žili mechitaristé.⁸⁹ Naštěstí se pro všechny podařilo zajistit prozatímní ubytování v německém Germanicu. Po několika dnech se ukázalo velice šťastným rozhodnutím poslat na tři měsíce s vicerektorem Bouzkem zkušeného Zapletala, který měl v římských a vatikánských církevních kruzích stále dost známých. Oba čekala spousta práce, zatímco italský rektor si mnoho starostí o kolej nepřipouštěl.⁹⁰ Zapletal využil svých zkušeností a dřívějších kontaktů a brzy po příjezdu zahájil řadu jednání ve Státním sekretariátu, protože delší setrvání v německém teologickém ústavu bylo politicky nepřijatelné. Vatikán naštěstí pochopil složitou situaci a při audienci u papeže dne 13. 11. se mu dostalo ujištění, že se kolej musí urychleně uvolnit pro české bohoslovce. Během rozhovoru se Benedikt XV. zajímal také o působení exalumnů v praktickém životě, výběr dalších kandidátů, konsekraci arcibiskupa F. Kordače, vztah církve a státu a o možnou odluku.

Na konci listopadu, přesněji 29. listopadu 1919, se všem podařilo nastěhovat do zanedbané a zpustlé koleje v Sixtinské ulici č. 128, která nebyla za války udržována a značně utrpěla pobytem mechitaristů.⁹¹ V po-

88 Tamtéž – pravděpodobně poslední Solieriho odpověď o stavu koleje pražskému arcibiskupu je z 6. 11. 1919.

89 Mechitaristé byli arménskou mnišskou komunitou, založenou v roce 1701 Petrem Manukem ze Sebasty, zvaným Mechitarem (Utěšitelem). Kvůli turecké okupaci přesídlili v roce 1715 do Benátek.

90 NA, APA-ord., kart. 184 – zde je dostatek zmínek o problémech se Solierim z předchozích let.

91 Tamtéž – dopis F. Zapletala arcibiskupu Kordačovi z 16. 12. 1919, s. 2. Jak vyplývá z předchozího textu, do objektu koleje s kostelem se neinvestovalo ani před válkou, protože se delší dobu uvažovalo o výstavbě nového.

dobném stavu byl i nejdůležitější zdroj kolejních příjmů – český hospic a nájemní domky. Lépe na tom nebyla ani prázdninová letní vila v Trevi, sloužící za války jako městskej útulek pro chlapce padlých vojáků, zajatců a vystěhovalců. Všechny budovy vyžadovaly značné finanční investice, kvůli studentům se přednostně prováděly nejnnutnější opravy v koleji. Naneštěstí stouply ceny řemeslnických prací a domovní daň natolik, že pohltily veškeré příjmy z nájmu. Kromě toho dlužili nájemníci koncem roku 1919 asi čtyřicet tisíc, protože vycházeli z výnosu italského místodržitelství z června 1915, zakazujícího nepřátelským státům soudní vymáhání dlužného nájemného od Italů. Česká kolej se tedy nemohla jako součást Rakouska domáhat svých práv,⁹² k odvolání místodržitelského dekretu došlo až po zásahu kardinála státního sekretáře P. Gasparriho⁹³ na jaře 1919.⁹⁴

Při podrobnějším ohledání stavu nemovitostí se ukázalo, že šedesátiletý rektor Solieri neplnil svoje základní povinnosti. O vilu Albertini, kterou obýval, se však staral příkladně a dal ji upravit na náklady koleje za částku srovnatelnou s nutnými opravami koleje i domů. Jediným řešením, jak rychle získat potřebné finanční prostředky na opravu a provoz koleje, byl prodej Albertini. Původně navrženou prodejní cenu ve výši tři sta tisíc lir považoval Zapletal za nevýhodnou. Ani po příjezdu bohoslovců nezměnil Solieri svoje návyky, dál obýval Albertinu a vůbec se nezajímal o nové dění. F. Zapletal informoval rozladěně pražského arcibiskupa o jeho nedbalém přístupu. „*Musíme ho sami vyhledávat. Ten stav potrvati nemůže a nesmí, v zájmu koleje a z ohledu na alumnusy.*“⁹⁵ Situace byla natolik neudržitelná, že o ní Zapletal neprodleně informoval prefekta kongregace seminářů a uni-

92 Nepomucenum Řím, Boh., kart. 4 – žádost vicerektora Bouzka ministerstvu zahraničí čj. 7 z 6. 2. 1919. Po uznání Československa Itálií žádala kolej ministerstvo zahraničních věcí a jeho prostřednictvím vyslanectví v Římě o zrušení platnosti tohoto nařízení pro kolej, jakožto součásti ČSR.

93 Pietro Gasparri (1852–1934), apoštolský delegát v Peru, Ekvádoru a Bolívii 1898, sekretář pro církevní záležitosti od roku 1901, významně se podílel na kodifikaci církevního práva a publikaci Codexu iuris canonici, kardinálem 1907, kardinál-státní sekretář od roku 1914, měl značný podíl na formulování zahraniční politiky Vatikánu za Benedikta XV. a Pia XI., kardinál komoří 1914–1930. Měl zásadní podíl na jednání s fašistickou vládou na řešení tzv. římské otázky od roku 1926, ukončeném podpisem tzv. Lateránských smluv roku 1929. Zasloužil se o uzavření modu vivendi s Československem 1927. Opustil funkci státního sekretáře v roce 1930.

94 Nepomucenum Řím, Boh., kart. 4 – nota státního sekretáře rektoru koleje F. Solierimu č. 88940 z 26. 3. 1919.

95 NA, APA-ord., kart. 184 – dopis F. Zapletala arcibiskupu Kordačovi z 16. 12. 1919, s. 4.

verzit kardinála Bisletiho⁹⁶ a kardinála státního sekretáře Pietra Gasparriho a její řešení na sebe nenechalo dlouho čekat.

Rektor Solieri na Zapletalovu výzvu k uvolnění obývané Albertini a přestěhování do koleje nejprve nereagoval a o několik dnů později sdělil oběma zástupcům obnoveného ústavu, že se do něj nevrátí. Z toho Zapletal usoudil, že má slíbeno jiné místo.⁹⁷ Při soukromé audienci u Svatého otce 10. ledna 1920, během níž referoval o poměrech v koleji a jejím hospodaření za války, samozřejmě přišla řeč i na rektora.⁹⁸ Benedikt XV. byl o problému informován z různých míst a tak Zapletalovi oznámil jméno jeho nástupce mons. Leopolda Capitaniho. F. Solieri se měl podle papežových slov soustředit na práci v kongregacích a měl být brzy jmenován auditorem Roty (nejvyššího vatikánského soudu). Dalším pozitivním výsledkem audience bylo odložení úhrady nedoplatku z půjčených peněz od Svatého otce a opětovné přikázání výnosu svatopetrského halře z českých diecézí Bohemicu. Papež prokázal během rozhovoru dobrou znalost politických i církevních poměrů v Čechách. Při setkání s bohoslovci v předpokojí pracovny vybízel mladé muže, aby si vážili svého povolání a maximálně využili pobytu v Římě pro své vzdělání. „Audience působila na chovance tak mocným dojmem, že nemluvili pak téměř ničeho ani na zpáteční cestě, ani při obědě. Teprv při večerní rekreaci se jim pořádně jazyky rozvázaly“.⁹⁹

Pátý den po slyšení u papeže, to je 15. 1. 1920, byl oficiálně jmenován nový rektor koleje L. Capitani, narozený v roce 1863.¹⁰⁰ Bránil se přijmout úřad v pořadí už pátého rektora s poukazem na špatné zdraví a péči o dvě nezaopatřené sestry a přiměla ho k tomu až vůle papeže Benedikta XV., k jehož oblíbencům patřil. Ve svém věku už za sebou měl dostatek životních zkušeností a skvělou kariéru. Dosud zastával úřad papežského proto-notáře, kanovníka sv. Jana Lateránského v Římě, ředitele apoštolské kanceláře, profesora římského kněžského semináře, kde přednášel patristiku

96 Gaetano Bisleti (1856–1937), doktorát teologie 1879, domácí prelát a papežský komoří 1901, kardinál děkan 1911, bailli suverénního řádu maltézských rytířů 1914–1937, účastník konkláve 1914 a 1922, korunoval Pia XI. papežskou tiárou 12. 2. 1922, prefekt kongregace seminářů a univerzit 1915–1937, nejdéle sloužící kardinál děkan 1916–1928, potom kardinál kněz 1928–1937, prezident papežské komise pro biblická studia 1932, velkokancléř Gregoriánské univerzity, prezident papežské komise pro sakrální hudbu.

97 NA, APA-ord., kart. 184 – dopis F. Zapletala arcibiskupu Kordačovi z 3. 1. 1920, s. 2–3.

98 Tamtéž – dopis F. Zapletala arcibiskupu Kordačovi z 11. 1. 1920, s. 1–2.

99 Tamtéž – dopis F. Zapletala arcibiskupu Kordačovi z 11. 1. 1920, s. 3.

100 Tamtéž – oficiální oznámení Státního sekretariátu arcibiskupu Kordačovi o Capitaniho jmenování rektorem koleje č. B 2361 ze 7. 2. 1920 a Capitaniho oznámení arcibiskupu Kordačovi téhož data.

a rétoriku. Byl neobyčejně vzdělaný (kromě doktorátu teologie, filozofie a práva měl státní zkoušku z literatury), byl výborný kazatel, laskavý a až dětinsky zbožný. Dne 21. 1. 1920 se přišel představit do koleje a na Zapletalovu okamžitě udělal dobrý dojem.¹⁰¹ Brzy našel společnou řeč s bohoslovci v koleji a „říkával, že je má raději než Italy“.¹⁰² V čele Bohemica stál až do náhlého úmrtí 4. května 1926,¹⁰³ aniž by se dožil splnění velkého snu – budování a otevření nového ústavu. F. Solieri těsně před formálním opuštěním rektorského úřadu odevzdal mnohokrát urgovanou účetní knihu, kterou v době světové války vedl. O jeho schopnostech vypovídá Zapletalovo laconické konstatování: „*Museli jsme všechno přepočítávat i na četných místech opravovat i sčítávání.*“¹⁰⁴

Před koncem Zapletalovy tříměsíční „výpomocné mise“ se podařilo připravit prodej Albertini za 540 tisíc lir jedné z italských bank, která na sebe převzala s tím spojené finanční závazky. Kromě toho byly upraveny záležitosti správy domů, vymáhání a výběr nájmu a konečně uzavřeno vyúčtování kolejního hospodaření. Bez jeho pomoci, zkušeností a kontaktů z dřívějšíka, díky nimž zařídil rychle spoustu věcí a uvedl některé záležitosti do pořádku, by měl J. Bouzek mnohem složitější pozici a s řadou problémů by se potýkal možná ještě několik měsíců. Také pražský arcibiskup Kordač měl o starost méně, když mu Zapletal po svém návratu v polovině února 1920 osobně referoval o římských kolejních záležitostech.

Na Bouzkových bedrech teď ležely všední starosti s výchovou, výukou a provozem České koleje. Životní podmínky v Římě se zhoršily, náklady na vydržování alumnů se proti předválečným poměrům zčtyřnásobily, takže původně stanovená částka pro dvacet osm studentů sotva stačila pokrýt potřeby sedmi, kteří přijeli na podzim roku 1919. Velký propad byl způsoben především nevýhodným kurzem koruny a italské liry. Roční dotace na alumny nestačila zdaleka na krytí všech nákladů, protože se s ohledem na teplé podnebí nedaly nakupovat potraviny ve velkém. Většina bohoslovců pocházela z chudých poměrů, a proto jim správa koleje opatřovala na vlastní náklady veškeré zimní a letní šatstvo, prádlo i obuv. Kromě toho hradila letní pobyt a cesty do Trevi, zajišťovala udržování budov, nákup

101 Tamtéž – dopis F. Zapletalova arcibiskupu Kordačovi z 22. 1. 1920, s. 2–3.

102 Nekrolog „Za monsignorem Capitanii“ od J. Bouzka, uveřejněný v Čechu, č. 110 ze dne 6. 5. 1926, s. 5.

103 Archiv ministerstva zahraničních věcí (dále AMZV), II. sekce, 1918–1939, kart. 33 – úmrtí rektora L. Capitanioho oznámil MZV chargé d'affaires vatikánského vyslanectví dr. E. Jelen telegrafickou depeší dne 5. 5. 1926.

104 NA, APA-ord., kart. 184 – dopis F. Zapletalova arcibiskupu Kordačovi z 22. 1. 1920, s. 3.

knih pro knihovnu, učebnic a bohoslužebných paramentů. Také bylo nutno upravit plat vicerektora, aby měl prostředky na nákup nezbytného ošacení. Na rozdíl od poměrů v Československu netrpěl Řím nedostatkem, běžně byly k dostání potraviny, látky a oblečení, vše bylo jen otázkou peněz.¹⁰⁵ Neúměrně rostoucí výdaje koleje dokládá odčerpávání částky utržené za prodej Albertini, z níž na konci roku 1922 zůstalo na hotovosti necelých 35 tisíc lir.¹⁰⁶

Týden po příjezdu do Říma začali alumni navštěvovat přednášky v „Propagandě“, protože o sedmiletém studijním plánu na Gregoriánské univerzitě se vzhledem k jejich počtu a ubytovacím podmínkám zatím neuvažovalo. Všechny římské koleje a semináře (kromě ruské, řecké a polské koleje) byly na rozdíl od poloprázdných seminářů v ČSR do posledního místa obsazeny. Po několika týdnech pobytu bylo třeba řešit první vážné kázeňské přestupky Ladislava Havla z pražské diecéze, končící vyloučením z koleje. Havel se choval neslušně a vzpurně, nerespektoval kolejní pravidla, četl a půjčoval zakázané knihy, které si s sebou přivezl. Při pohovoru s vedením Bohemica přiznal bezvěrectví. Z obavy, aby svými názory negativně neovlivnil ostatní, byl nejprve napomenut a záhy propuštěn.¹⁰⁷

I přes pozdější příjezd do Říma a stěhování do vlastní koleje během semestru obstáli studenti při prvních zkouškách. Nedosáhli sice nejlepšího hodnocení, ale vicerektor v tom viděl Boží vůli a pokyn k motivaci k systematictějšímu studiu a vynikajícím studijním výsledkům v dalších semestrech.¹⁰⁸ Nejhuř nakonec dopadli nejstarší a nejzkušenější, kteří pomáhali s učením úplným začátečníkům. Lepší výsledky se dostavily už v dalším semestru, přestože se na Propagandě kladly na posluchače přísnější požadavky než na jiných univerzitách. Po úspěšném uzavření prvního ročníku mohlo osazenstvo koleje vyjet se svým vychovatelem na prázdninový pobyt do Trevi, ten jej však musel zkrátit, vrátit se zpět a připravit kolej pro slavnostní konsekraci prvního diplomatického zástupce Svatého stolce v Československu.

105 Tamtéž – dopis F. Zapletala arcibiskupu Kordačovi z 2. 2. 1920, s. 2.

106 Tamtéž – průvodní dopis F. Zapletala arcibiskupu Kordačovi k ročnímu vyúčtování koleje z 8. 10. 1923, s. 2.

107 Tamtéž – Bouzkova zpráva arcibiskupu Kordačovi z 11. 1. 1920 a Relatio de administratione Pont. Collegii Bohemorum in Urbe in anno 1919, s. 3. Ladislav Havel se po svém propuštění z České koleje 11. 1. 1920 zdržoval dál v Římě a živil se různými pomocnými pracemi v kavárnách a obchodech.

108 Tamtéž – Bouzkův dopis arcibiskupu Kordačovi z 10. 3. 1920, s. 2–3.

Budoucím nunciem se měl stát čtyřicetiletý Clémente Micara se zkušenostmi ze Státního sekretariátu a tří nunciatur,¹⁰⁹ dosavadní delegát Svatého stolce u československého episkopátu, působící v Praze od podzimu 1919 jako prostředník mezi biskupskou konferencí a vídeňskou nunciaturou.¹¹⁰ Po jmenování apamejským biskupem (v Sýrii) v papežské konzistoři dne 7. 5. 1920¹¹¹ se vydal do Prahy bez biskupského svěcení kvůli plnění povinností, spojených s vedením a další prací nunciatury. Papež i státní sekretář kardinál Pietro Gasparri trvali na jeho konsekraci v Praze, neboť analogickým případem bylo vysvěcení polského nuncia mons. Achille Rattiho (pozdějšího papeže Pia XI.) ve Varšavě.¹¹² Hlavním důvodem byl, kromě ustáleného pravidla a budoucího příslibu dobrých vztahů k zemi nového působistě, především nedávný Micarův příjezd do Prahy.¹¹³ Nunciiova rodina naléhala na vysvěcení v Římě zejména s ohledem na přání jeho staré matky, takže došlo ke změně původního papežova rozhodnutí a Benedikt XV. prohlásil myšlenku dát se konsekrovat v koleji „za velmi šťastnou“.¹¹⁴ Svatý stolec podmínil

-
- 109 Clémente Micara (1879–1965), narozen ve Frascati, absolvent Gregoriánské a později Lateránské univerzity a Papežské církevní akademie, vysvěcen na kněze 20. 9. 1902, ve službách Státního sekretariátu 1904–1909, sekretář nunciatury v Argentině 1909–1915, auditor nunciatury v Belgii 1915 a Rakousku 1916.
- 110 Příručka o navázání diplomatických styků a diplomatické zastoupení Československa v cizině a cizích zemí v Československu 1918–1985. Vydal Archivně dokumentační odbor Federálního ministerstva zahraničních věcí, Praha 1987, s. 193 – první oficiální zájem Svatého stolce lze datovat k 8. 11. 1918, kdy Benedikt XV. projevil kardinálu státnímu sekretáři Gasparriimu vůli vstoupit v přátelské vztahy s různými národy bývalé monarchie a svůj úmysl zdůvodnil starostí o spásu duší bez ohledu na teritoriální a politické změny. K navázání oficiálních styků mezi Československem a Vatikánem došlo přes očekávanou odluku církve od státu 24. 10. 1919 při návštěvě vídeňského papežského nuncia Valfré di Bonzo, doprovázeného auditorem nunciatury C. Micarou. Během přijetí u ministra zahraničních věcí bylo předáno písemné uznání Československa Svatým stolicem a Micara začal úřadovat jako zvláštní delegát apoštolské stolice u československého episkopátu.
- 111 Při této příležitosti byl také výslovně uveden jako zvolený pražský papežský nunciatus. Dne 9. 5. 1920 informoval vyslanec K. Krofta o podání žádosti o udělení agrémentu a 17. 5. 1920 bylo jeho jmenování nunciem úředně oznámeno, jmenování bylo považováno za poslední akt zřízení nunciatury. Předcházel mu jmenování Kamila Krofta prvním československým vyslancem a předání pověřovacích listin Benediktu XV. dne 22. 3. 1920, toto datum je považováno za datum oficiálního navázání diplomatických styků.
- 112 Ambrogio Damiano Achille Ratti (1857–1939), prefekt Vatikánské knihovny 1914–1919, apoštolský nunciatus v Polsku 1919–1921, z Polska byl de facto vypovězen pro své proněmecké postoje ve sporech o Horní Slezsko, arcibiskup milánský 1921–1922, papežem v letech 1922–1939.
- 113 AMZV, Politické zprávy (dále PZ), Vatikán 1920, zpráva vyslanec K. Krofta ministerstvu zahraničních věcí od 6. 5. do 20. 5. 1920 čj. 68/7/20 pol. z 20. 5. 1920, s. 1.
- 114 NA, APA-ord., kart. 184 – zpráva vicerektora koleje J. Bouzka arcibiskupu Kordačovi ze 17. 8. 1920, s. 1.

Micarův příjezd ukončením plebiscitu na Těšínsku, Spiši a Oravě.¹¹⁵ Diplomatically vyhověl přání rodiny a zároveň deklaroval snahu dobrých vztahů s Československem, kterému pomohl sám nuncius přáním uskutečnit symbolicky tento akt v České koleji. Souhlas s myšlenkou, „*aby první český nuncius byl konsekrován jaksí na české půdě, tj. v České koleji v Římě*“, vyslovil Micarovi i sám prezident T. G. Masaryk, jak řekl nuncius při návštěvě 2. 8. 1920 svému protějšku československému vyslanci K. Kroftovi.¹¹⁶ Údajně na výslovné Micarovo přání se stal společně s biskupem Antoniem Valbonesim druhým koncelebrantem sufragán hradecké diecéze a jeden z prvních exalumnů Bohemica K. Kašpar,¹¹⁷ kterého měl možnost poznat v paláci na Hradčanech už na podzim 1919 jako tehdejšího svatovítského kanovníka a svého souseda, jehož si brzy oblíbil.¹¹⁸ Nešlo sice o nic neobvyklého, nicméně to bylo příjemné přátelské gesto vůči zemi, která se na pár let měla stát jeho dalším domovem.¹¹⁹

Nunciovo vysvěcení kardinálem Gasparim se konalo dne 8. 8. 1920¹²⁰ a je téměř symbolické, že po slavnostním aktu v prostorách České koleje došlo v souvislosti s přípravou statut teologické fakulty v Bratislavě k diskusi mezi P. Gasparim a K. Kroftou¹²¹ o délce a úrovni studia teologie. Gasparri odmítl tradiční rakouský model čtyřletého studia teologie, navazujícího bezprostředně na gymnázia, a obhajoval nezbytné dvouleté studium scho-

115 Dejmek, J.: Kamil Krofta. Diplomatický deník 1919–1920. Praha 2009, s. 66.

116 Tamtéž, s. 72.

117 Informace o tom, kdo byl původcem myšlenky o Kašparově spoluúčasti při Micarově biskupském svěcení se liší. Citovaná PZ Vatikán 1920, zpráva vyslance K. Krofty ministerstvu zahraničních věcí od 6. 5. do 20. 5. 1920 čj. 68/7/20 pol. z 20. 5. 1920, s. 1 uvádí nuncia; publikace Život a dílo Karla kardinála Kašpara. Praha 1940, nestránkováno /publikace k 70. narozeninám pražského arcibiskupa K. Kašpara/, uvádí, že iniciátorem byl sám papež a bylo to na jeho výslovné přání. Nezpochybnitelným faktem je příjezd mons. Micary v doprovodu biskupa Karla Kašpara do Říma 1. srpna 1920.

118 ZA Opava, pracoviště Olomouc, AO, kart. 818 – Kašparův dopis Zapletalovi (?) z 6. 12. 1919.

119 Clémente Micara se po odchodu z Československa stal v roce 1923 nunciem v Belgii a internunciem v Lucembursku, kde setrval až do roku 1940, po okupaci Belgie 1940–1944 v Římě, stejný úřad zastával krátce i po roce 1945. Kardinálem od roku 1946, prefekt kongregace víry 1950, podprefekt kongregace obřadů (ritu) římské kurie 1950–1953, prezident papežské komise pro posvátnou archeologii od 1951, generální vikář v Římě (tj. neoficiální římský biskup 1951–1965) účastník konkláve 1958 a 1963 a druhého Vatikánského koncilu 1962–1964, zemřel po dlouhé nemoci v Římě 1965.

120 AMZV, PZ Vatikán 1920, zpráva vyslance K. Krofty ministerstvu zahraničních věcí od 26. 7. do 17. 8., čj. 229/24/20 pol. ze 17. 8. 1920, s. 3–4.

121 Kamil Krofta (1876–1945), historik, univerzitní profesor, diplomat a politik, vyslanec ve Vatikánu, Vídní 1921–1925 a Berlíně 1925–1927, dlouholetý spolupracovník E. Beneše, ministr zahraničních věcí 1936–1938, zatčen 1944, vyslyšán na Pankráci, vězněn v KT Terezín, zemřel krátce po osvobození na následky věznění.

lastické filozofie, předcházející teologii. Běžnou gymnaziální výuku filozofie považoval za nedostatečnou a v neúplném teologickém vzdělání viděl základ levicového smýšlení našich kněží. Vyslanec Krofta samozřejmě hájil zájem státu a upozorňoval Gasparriho na to, že sami profesori žádali kvůli nízké vědecké úrovni teologických fakult a jejich absolventů o přenesení pravomoci jmenovat profesory z biskupů na vládu.¹²² Nízkou úroveň našich teologických fakult potvrdil Kroftovi druhý den při návštěvě světící biskup K. Kašpar,¹²³ který však hájil společně s některými členy episkopátu kratší studium z obavy, aby delší pobyt v Římě neodradil další adepty. Diskuse na toto téma nebyla definitivně uzavřena, pokračovalo se v ní i v dalších letech.

Kromě obtížného jihoitalského klimatu měli posluchači největší problémy se zvládnutím veškerého studia, proto vicerektor J. Bouzek navrhol arcibiskupu Kordačovi převzít způsob výuky aplikovaný v Germanicu, kde nebyli studenti první rok příliš přetěžováni, aby lépe pronikli do přednášené látky. Zlepšení se podle jeho názoru dalo očekávat až po prodloužení studia na šest let, během kterých by studenti postupně zvládli všechny povinnosti.¹²⁴ Dalším úskalím pro bohoslovce z Bohemica byl učební plán, přizpůsobený dvouletému studiu filozofie. K delší šestileté docházce se klonil i papež, který při soukromé audienci dne 16. 12. 1921 nařídil vicerektori, aby kolejní nováčkové šli příkladem doma studujícím bohoslovcům a studovali v Římě dva roky filozofii a čtyři roky teologii.¹²⁵

Pro kolej představovala příprava nunciovy konsekrace sice chvilkové personální zatížení, byla ale i dobrou investicí do budoucna. Zchátralá kolej, kterou se nepodařilo během prvního školního roku dostatečně opravit, se začala upravovat o prázdninách až po Micarově vysvěcení. Neutěšený stav objektu charakterizoval pražskému arcibiskupu F. Kordačovi vicerektor Bouzek výstižně větou „*Věru jsem se styděl, když sem někdo přišel*“.¹²⁶ Uvědomoval si nutnost dalších stavebních zásahů,¹²⁷ protože kolejní novostavba byla zatím v nedohlednu a blížil se očekávaný příjezd arcibiskupa Kordače, kterému chtěl zajistit potřebné zázemí a pohodlí. I přes tento nedostatek byl nuncius s konsekrací spokojen a přislíbil koleji všemožnou

122 Dejmek, J.: Kamil Krofta, s. 73.

123 Tamtéž.

124 NA, APA-ord., kart. 184 – dopis vicerektora Bouzka arcibiskupu Kordačovi z 21. 2. 1921.

125 Tamtéž – dopis vicerektora Bouzka arcibiskupu Kordačovi z 18. 12. 1921.

126 Tamtéž – zpráva vicerektora koleje J. Bouzka arcibiskupu Kordačovi ze 17. 8. 1920, s. 1.

127 Tamtéž.

pomoc a přímluvu u papeže, protože oba měli stejný zájem na výběru dalších alumnů pro římská studia. Jak se brzy ukázalo, nezůstalo jen u planého slibu. Benedikt XV. sdělil biskupu Kašparovi při audienci 22. srpna 1920 přání, aby bylo do České koleje posíláno více chovanců z celého Československa a pověřil ho tlumočením tohoto prohlášení na nejbližší biskupské konferenci v září 1920.¹²⁸

Kašpar tedy sehrál roli prostředníka mezi Svatým stolcem a československým episkopátem, ve stejném duchu chtěl na biskupy apelovat po svém návratu do Prahy i nuncius Micara.¹²⁹ Diplomatický zástupce Svatého stolce předal pověřovací listiny prezidentu Masarykovi na zámku v Hluboších dne 9. 9. 1920. Není bez zajímavosti, že arcibiskup Kordač nabídl mladému diplomatovi kromě poloviny své rezidence se zařízením na Hradčanech i společnou stravu, a protože ji Micara nechtěl zdarma, byla tato částka věnována České koleji. Tehdy ještě asketický český primas netušil, že se jeho velkorysé gesto stane předmětem stížností a sporů dalších nunciů, obývajících společně dlouhá léta pražský arcibiskupský palác.¹³⁰ Ještě před nunciovým odjezdem z Říma se Bouzkovi dostalo ujištění, že Svatý otec chce mít a zvelebit Bohemicum. K tomu vicerektor pro arcibiskupa poznamenal: „Nyní i jasněji do budoucnosti zřím a velká kolej československá v nové budově důstojně nezdá se mi více za pomoci Sv. Otce a přízně Vaší Arcibiskupské milosti nedostižitelným ideálem.....Stav domů kolejních je žalostný a bylo by to pro kolej vysvobozením, kdyby je mohla zbourat a postavit novou kolej.“¹³¹ V podobném stavu byl i hospic, a proto navrhoval odprodej vládě, která by ho mohla v budoucnu lépe využít.

J. Bouzek se zároveň domníval, že rektoru Capitanimu bude brzy svěřeno jiné poslání. Přimlouval se u F. Kordače za to, aby se rektorem stal Čech s odůvodněním, že v případě italského rektora v čele Bohemica zůstává většina práce na vicerektorovi, přetěžovaném prací pro kolej, pedagogickými povinnostmi a prací pro československý episkopát. I když se veřejně nevyslovil proti Capitanimu, byl toho názoru, že v čele koleje by měl být

128 Bezdíček, J.: 25leté jubileum Papežské koleje Nepomucena v Římě. 70 let od založení české koleje. Řím 1954, s. 13.

129 NA, APA-ord., kart. 184 – zpráva vicerektora koleje J. Bouzka arcibiskupu Kordačovi ze 17. 8. 1920, s. 2.

130 Z odborné literatury a dobového tisku je dostatečně známo, že se Kordačův způsob života, který byl v protikladu ke stupňujícím se požadavkům nuncia Ciriaciho, stal pravděpodobně jedním z důvodů jeho vynucené rezignace v roce 1931.

131 NA, APA-ord., kart. 184 – zpráva vicerektora koleje J. Bouzka arcibiskupu Kordačovi z 6. 9. 1920, s. 3.

český rektor a zmínil se o něm také ve Státním sekretariátu před Tedeschinim.¹³² Ten mu řekl, že je plně v kompetenci československého episkopátu zažádat o změnu.¹³³ Nelze posoudit, zda šlo o oficiální nebo Tedeschiniho soukromé stanovisko. Nominace italského rektora do čela Bohemica v době jejího vzniku byla zdůvodňována koexistencí české a německé národnosti v ústavu a italský rektor měl být zárukou eliminace jakýchkoliv národnostních třenic. Z tohoto důvodu hájil Svatý stolec jmenování dalších italských rektorů, přestože podle zakládací listiny Lva XIII. z 1. 1. 1890 nebylo určeno, jaké národnosti má být rektor koleje. Bohemicum přesto nadále zůstávalo jedním z posledních ústavů bez národního rektora.

Úsilí biskupů o vybudování nové koleje se opíralo o řadu argumentů, prvořadým cílem byla snaha zajistit kvalitní vzdělání většímu počtu alumunů z celého Československa, protože je na odpovídající úrovni nemohl poskytnout žádný domácí ústav.¹³⁴ Biskupská konference se na zasedání 13. 10. 1921 rozhodla umožnit přístup do koleje i kandidátům kněžství ze Slovenska. Pražský arcibiskupský ordinariát podal o dva dny později oficiální žádost zemské politické správě s odkazem na předchozí spojení moravské s českou církevní provincií v roce 1914, kdy se jednalo o povolení studia Moravanů v České koleji. Po rozhodnutí o rozšíření koleje v Římě pro alumny všech diecézí v ČSR požadoval arcibiskup F. Kordač na arcibiskupu Antonínu Cyrilu Stojanovi sdělení počtu vydržovaných, tj. dotovaných, z olomoucké arcidiecéze a způsobu úhrady jejich nákladů.¹³⁵ Bohatá korespondence mezi oběma arcibiskupy ohledně vyplacení příspěvku z náboženské matice, vicerektorem J. Bouzkem, F. Zapletalem a dalšími zúčastněnými, svědčí o značné nepřehlednosti situace. Přestože olomoucký arcibiskup poslal na přelomu roku 1921 a 1922 do Říma bohoslovce Aloise

-
- 132 Federico Tedeschini (1873–1959), italský kněz a vatikánský hodnostář, v různých funkcích státního sekretariátu od roku 1900, později zástupce kardinála státního sekretáře, titulární arcibiskup v Lepantu 1921 a zároveň nuncius ve Španělsku až do roku 1935, kardinálem 1935. Z politických důvodů nejprve kardinálem in pectore, tj. v papežově srdci bez zveřejnění jména (1933), o dva roky později byly kardinálskou nominací veřejně oceněny jeho diplomatické schopnosti během španělského státního převratu. Iniciátor Katolické akce ve Španělsku, účastník konkláve v r. 1939 a 1958.
- 133 NA, APA-ord., kart. 184 – zpráva vicerektora koleje J. Bouzka arcibiskupu Kordačovi z 6. 9. 1920, s. 3.
- 134 NA, MŠaNO, kart. 3545 – žádost pražského arcibiskupského ordinariátu Zemskému úřadu z 15. 10. 1921 č. 10050.
- 135 ZA Opava, prac. Olomouc, AO, kart. 818 – dopis pražského arcibiskupa F. Kordače arcibiskupu Stojanovi č. N. E. 3679 z 20. 3. 1922.

Hájka z Polkovic,¹³⁶ nebyl ještě na začátku roku 1923 dojednán s československou vládou příspěvek na udržování moravských alumnů v koleji.¹³⁷ Vycházelo se z faktu, že oběma moravským diecézím bylo přislíbeno dohromady patnáct míst, po dalším rozhovoru arcibiskupů Kordače a Stojana povolil český primas Moravě vyslat tři studenty na celé pětileté období studia.¹³⁸

Vyslanectví ČSR u Svatého stolce projevovalo stále zájem o Collegium Bohemicum. Ve zprávě za prosinec 1921 vyslanec napsal, že pokud jde o její postavení, mělo by se uvažovat o jejím rozšíření na československou kolej a postarat se o to, aby v ní byli zastoupeni i Maďaři a především Slováci, dosud vychovávaní v salesiánském klášteře, což nevyvolává dobrý dojem.¹³⁹ Na základě zprávy žádal Černínský palác ministerstvo školství o objasnění vývoje otázky reorganizace ústavu na československou kolej.¹⁴⁰ Ministerstvo školství vytýkalo pražskému arcibiskupskému ordinariátu k jeho žádosti o národnostní rozšíření koleje, že z podání není jasná účast jednotlivých diecézních biskupů na jednání a jejich souhlas se studiem a udržováním budoucích bohoslovců v České koleji.¹⁴¹ Šlo mu o přítomnost zástupců vratislavského, košického a uprázdněného rožňavského biskupství, dvou řeckokatolických biskupství v Prešově a Mukačevu a tří zahraničních biskupství, zasahujících i na území ČSR.¹⁴² Dále se zajímalo hlavně o financování slovenských alumnů, vycházející z jiné dotační praxe, kdy slovenští biskupové udržovali semináře z biskupské mensy, pokud neměly vlastní majetek.¹⁴³

136 Tamtéž – žádost olomouckého arcibiskupského ordinariátu italskému konzulátu v Brně č. 503 ze 7. 11. 1921 o vydání víza A. Hájkovi do Říma. Srv. Stojanův pokyn arcibiskupské pokladně v Kroměříži k vyplacení zálohy pět tisíc korun k úhradě výloh A. Hájka během jeho pobytu v koleji z 24. 2. 1922. A. Hájek studoval v Římě filozofii do roku 1923, potom se vrátil domů kvůli plnění vojenských povinností.

137 Jonová, J.: The Archdiocese of Olomouc and the Nepomucenum since the Establishment of the College until the year 1950. In: *Dal Bohemicum*, s. 193–195.

138 Tamtéž – záznam k č. N. E. 3679 z 20. 3. 1922 č. 150/1922 z 31. 3. 1922.

139 AMZV, II. sekce, kart. 33 odkazuje na PZ Vatikán 1921, zprávu vyslance ministerstvu zahraničních věcí za prosinec 1921, čj. 3/1 pol. z 3. 1. 1922 a č. 40 ze 13. 1. 1922, s. 6.

140 Tamtéž – žádost ministerstva zahraničí MŠaNO čj. 10456/1922 z 28. 1. 1922.

141 NA, MŠaNO, kart. 3545 – úřední připomínka k rozšíření České koleje čj. 48589/21 ze 14. 2. 1922.

142 Šlo o arcibiskupství ostříhomské, rumunské biskupství satumarské a další hajdu-dogomarské řecko-katolické biskupství.

143 NA, MŠaNO, kart. 3545 – úřední připomínka k rozšíření České koleje čj. 48589/21 ze 14. 2. 1922.

Ministerstvo vrátilo zpět žádost a chtělo ji objasnit v těchto bodech: především se zajímalo o konkrétní diecéze, z nichž, kromě moravských, mají být vysláni bohoslovci do Říma. Šlo o počet alumnů jednotlivých ordinariátů a otázku úhrady jejich nákladů především s ohledem na dosavadní dotační praxi na Slovensku.¹⁴⁴ Nepřesně formulovaná žádost arcibiskupského ordinariátu znamenala zbytečnou několikaměsíční časovou prodlevu. Představitelé katolické církve nepředpokládali problémy se získáním státního souhlasu k rozšíření koleje na celorepublikový československý ústav pro setkávání bohoslovců všech národností z celé republiky. Mezitím se moravští biskupové A. C. Stojan¹⁴⁵ a Norbert Klein¹⁴⁶ dohodli, že budou u náboženské matice požadovat na každého studenta dva tisíce ročního příspěvku, poukazovaného olomouckému arcibiskupu.

V souvislosti s navrhovaným rozšířením otevřelo ministerstvo školství opět otázku vyhrazení několika místností pro badatele a umělce a obrátilo se na vatikánské vyslanectví se žádostí o posouzení aktuálnosti a účelnosti dalšího jednání.¹⁴⁷ Odpověď vyslance Václava Palliera¹⁴⁸ ministerstvu školství z července 1922 vycházela z osobní návštěvy teologického ústavu, jednání s vicerektorem Bouzkem a jeho písemného aide-memoire o celkovém stavu koleje.¹⁴⁹ Pallier na základě vicerektorova dobrozdání zopakoval známý fakt, že se už před válkou uvažovalo o zvětšení (přestavbě) koleje nákladem milion lir, a proto byly ve stejném bloku zakoupeny domky, směřované do Via della Purificazione. Stávající kolej koncipovaná pro dva-

144 Tamtéž – koncept žádosti MŠaNO Zemské politické správě č. 48589/21 ze 14. 2. 1922 k její žádosti č. 17B681/2/351676 z 5. 11. 1921 o přijímání kleriků z Moravy a Slovenska.

145 Antonín Cyril Stojan (1951–1923), duchovní a politik, nesídelní kanovník olomoucký a probošt kapituly v Kroměříži 1908–1917, sídelní kanovník olomoucký 1917–1921, po rezignaci arcibiskupa Lva Skrbenského z Hříště zvolen olomouckým kapitulním vikářem 1. 10. 1920 a v březnu 1921 arcibiskupem v Olomouci. Zasloužil se o obnovu Velehradu a Svatého Hostýna, nejprve poslanec Říšské rady, po vzniku ČSR poslanec Národního shromáždění, později senátor (1920).

146 Norbert Jan Nepomuk Klein (1866–1933), vstoupil do řádu německých rytířů 1890, probošt v Opavě 1903–1916, biskupem brněnským 1917, velmistr řádu 30. 4. 1923, apoštolský administrátor Valticka 1924–1926, opustil natrvalo brněnskou diecézi 15. 7. 1926 a působil jen jako řádový velmistr.

147 NA, MŠaNO, kart. 3545 – žádost MŠaNO vyslanectví u Sv. stolce čj. 31540/22 ze 7. 3. 1922.

148 Václav Pallier (1880–1947), právník a diplomat, před 1. světovou válkou působil u zemského soudu v Praze a vídeňského ministerstva spravedlnosti, v diplomatických službách od října 1920, vyslanec ve Vatikánu jako Kroftův nástupce od dubna 1922, odvolán po Marmaggiho afeře v létě 1925, vyslanec v Maďarsku 1927–1933 a v Řecku 1935–1938.

149 NA, MŠaNO, kart. 3545 – odpověď vyslance V. Palliera čj. 397 adm. z 26. 7. 1922 k žádosti MŠaNO čj. 21540/22 ze 7. 3. 1922.

cet osm alumnů se z finančních důvodů rozšiřovat nebude,¹⁵⁰ přestože čeští a slovenští katolíci v Americe vybrali na novostavbu skoro dvacet tisíc dolarů.¹⁵¹ Původní náklady na výstavbu nového ústavu pro šedesát alumnů se však v roce 1922 vyšplhaly na pětinasobek, to je na pět miliónů. Změna italské legislativy navíc zabránila vystěhování nájemníků domků. Vedení koleje uvažovalo ještě o koupi přilehlého domu Conte Campello za 450 tisíc lir, americká sbírka by však bez dalšího výrazného příspěvku z Československa a od papeže zdaleka nepokryla předpokládaná finanční vydání. Úsilí arcibiskupského ordinariátu o rozšíření na celou oblast československého státu lze chápat jako snahu umožnit pobyt v koleji také chovancům ze Slovenska, případně i Podkarpatské Rusi. Ministerstvo školství a národní osvěty došlo k závěru, že jednání o umístění stipendistů a jakýchkoliv ústavů v České koleji je pro nejbližší budoucnost bezpředmětné a informovalo o tom vyslanectví u Sv. stolce.¹⁵² Po výměně urgencí mezi ministerstvem školství a Černínským palácem o přeměně Bohemica na československý teologický ústav nakonec ministerstvo školství sdělilo zamíni, že ordinariáty přímo nežádaly o přeměnu koleje, že se pouze snažily získat povolení přijímat bohoslovce ze Slovenska (i Němce) a Podkarpatské Rusi. Nevyslovilo se proti požadavku za předpokladu, že by to neznamenal zvýšení nákladů a rozšíření systemizovaných míst.¹⁵³

V květnu 1923 navštívil arcibiskup František Kordač s československým episkopátem Řím a při audienci u papeže odevzdal dar osmdesát tisíc korun, které Svätý otec okamžitě přikázal koleji. Hovořilo se také o možnosti přestěhovat Bohemicum do sídla irských dominikánů v San Clemente u hrobu slovanského apoštola sv. Cyrila. Tato iniciativa vzešla od papeže, usilujícího o unifikaci se slovanskými církvemi. Návštěva „ad limina“ ve Věčném městě pravděpodobně uspíšila rozhodnutí československého episkopátu, který se na svém zasedání v říjnu 1923 usnesl definitivně na přeměně původní České koleje v Římě a na jejím otevření bohoslovcům z moravských a slovenských diecézí s tím, že se také postarají o jejich dotaci. Tomu měla být přizpůsobena i kapacita ústavu a změněn jeho oficiální název.¹⁵⁴

150 Ve školním roce 1921–1922 bylo v koleji dvacet bohoslovců, osmnáct z Čech, jeden z Moravy a jeden ze Slovenska na náklady tamního biskupa.

151 NA, MŠaNO, kart. 3545 – čj. 85119/22 z července/srpna 1922 (opis zprávy J. Bouzka o stavu koleje z 19. 6. 1922).

152 Tamtéž – koncept odpovědi dr. Z. Wirtha z MŠaNO čsl. vyslanectví u Sv. stolce čj. 85119/22 z 31. 8. 1922.

153 AMZV, II. sekce, kart. 33 – zpráva MŠaNO ministerstvu zahraničí čj. 13421 z 26. 6. 1923.

154 Tamtéž – zpráva ministerstva školství ministerstvu zahraničí čj. 28.432/24-VI. z 10. 3. 1924.

Obsazení místa spirituála a vicerektora koleje

Místo spirituála koleje vykonával od jejího založení vicerektor. Po obnovení činnosti Bohemica v roce 1919 se vedla jednání o nominaci spirituála, který by byl vicerektorovým pomocníkem při práci s alumný. Za poměrů panujících v katolické církvi po vzniku Československa, byl velký problém najít dostatek vhodných osob do vedení seminářů a vybrat spirituála pro pražský arcibiskupský seminář, natož do Říma. Prorektor Bouzek upozorňoval F. Kordače, že je třeba vytipovat nové osobnosti a postupně je připravovat pro tato povolání. Možným řešením byla výchova nadaného studenta, který by se při studiu v Římě zároveň připravoval na úřad spirituála.¹⁵⁵ F. Zapletal tuto variantu odmítl a navrhl, aby byla dána přednost některému z alumnů, protože by se jiný kandidát nejprve musel naučit dobře italšky a těžko by se pro jeho pobyt v Římě hledal jiný úkol.¹⁵⁶

Jako nejvhodnější uchazeč přicházel v úvahu P. Jan Hudeček,¹⁵⁷ generální konzultor redemptoristů, který mohl podle potřeby docházet do koleje k jednání s alumný, přičemž by mu za to byl poskytován příslušný honorář. Podle dosavadních stanov byla kolej určena pro výchovu a vzdělání alumnů, nikoliv pro zprostředkování dalšího vyššího odborného vzdělání hotovým kněžím. Řešení této otázky by podle Bouzka nabízela prostornější nová kolej, kde by se mohla pro tyto a podobné účely vyhradit samostatná část budovy, tak jako tomu bylo pro dále se vzdělávající jezuity v německém Germanicu. Dalším kandidátem na spirituála České koleje se stal se souhlasem svého představeného jezuita P. Bohumil Spáčil,¹⁵⁸ profesor Orientálního ústavu v Římě, absolvent Germanica.¹⁵⁹ Po delších diskusích se

155 NA, APA-ord., kart. 184 – dopis vicerektora Bouzka arcibiskupu Kordačovi z 13. 7. 1921.

156 Tamtéž – dopis vicerektora Bouzka arcibiskupu Kordačovi z 1. 8. 1921, s. 3.

157 Jan Hudeček (1870–1957), vysvěcen 1895, profesor filozofie a dogmatiky v Obořišti, v Římě od 1908 činný v několika kongregacích, přispíval do katolických novin a časopisů Hlídka, Na hlubinu, Časopis katolického duchovenstva. Římské vzpomínky vydal knižně pod názvem „Pod římským nebem“.

158 Bohumil Spáčil, SJ (1875–1950), teolog a filozof, studoval v Brně a Římě od 1895, doktorát filozofie na Gregoriáně 1898 a teologie tamtéž 1902, vysvěcen 1901, návrat do brněnské diecéze, nostrifikace římského doktorátu na teologické fakultě v Olomouci, vstup do noviciátu SJ (Velehrad a Linec) 1905, přednášel v Klagenfurtu 1907–1910, v Innsbrucku 1910–1918, v Orientálním ústavu v Římě 1918–1937, potom návrat do ČSR, provinciál řádu 1938–1945, později spirituál konviktu v Dejvicích a Bohosudově 1947–1950, zatčen a vězněn v Bohosudově a Oseku. Ovládal několik jazyků, přispíval do katolických novin a časopisů, autor řady odborných knih.

159 NA, APA-ord., kart. 184 – dopis vicerektora Bouzka arcibiskupu Kordačovi z 18. 8. 1921.

před koncem roku 1921 rozhodlo, že spirituál nebude bydlet v koleji, ale bude do ní pravidelně docházet.¹⁶⁰ Zpovědníkem a exhortátorem se nakonec stal P. Spáčil, který vykonával tuto činnost až do otevření nové nepomucenské koleje v roce 1929.

Vicerektor koleje byl na rozdíl od rektora už od roku 1884 české národnosti, byl jmenován pražským arcibiskupem na základě dohody s jednotlivými ordináři a vybírán z nejschopnějších exalumnů se souhlasem příslušného biskupa. Potom následovalo schválení kongregací seminářů. Stát mu vyplácel služební požitky z náboženského fondu, i když neměl vliv na jeho jmenování. Vicerektorské místo při Bohemicu bylo systemizováno výnosem zemské politické správy ze 7. července 1921, fakticky už výnosem ministerstva kultu a vyučování 2. 4. 1906. Jak již bylo řečeno, absolvent Bohemica Josef Bouzek se stal jeho vicerektorem po smrti Jana Evangelisty Dvořáka v prosinci 1918. Přestože měl mnohem menší vliv než rektor koleje, prokázal teologickému ústavu a státu nezištné služby v mnoha církevních i politických otázkách. K. Krofta neváhal už v začátcích své vatikánské diplomatické mise označit J. Bouzka za konzula českého episkopátu ve Vatikánu.¹⁶¹ Také československé vyslanectví u Svatého stolce občas využívalo Bouzkových znalostí například při pořizování překladů textů, uveřejňovaných v Acta Apostolicae Sedis. I po letech si velice dobře uvědomovalo, „že význam těchto dvou míst v koleji je daleko větší, než jak se mnozí domnívají“.¹⁶² Každodenní styk s bohoslovci, namáhavá služba koleji, stálé zařizování spousty věcí a obtížné klimatické podmínky v Římě – úmorná vedra a komáři z nedalekých bažin, působily Bouzkovi značné potíže. Často si v korespondenci s pražským arcibiskupem stěžoval na přetížení a přetrvávající zdravotní problémy.¹⁶³ V červenci 1921 napsal Kordačovi: „Ještě jeden takový rok, a budu musít zanechat vši práce, protože jsem vyčerpán.“¹⁶⁴

Po pěti letech intenzivní práce se rozhodl vrátit zpět do Prahy, kde se ucházel o udělení vyšehradského kanonikátu. Tuto skutečnost oznámil československému vyslanci u Svatého stolce dr. Václavu Pallierovi, který

160 Tamtéž – dopis vicerektora Bouzka arcibiskupu Kordačovi z 18. 12. 1921.

161 AMZV, PZ Vatikán, 1920, zpráva od 1. do 25. 7. 1920, čj. 181 z 24. 7. 1920, s. 2.

162 AMZV, II. sekce, kart. 33 – nedatovaný opis informace o připravovaném odchodu J. Bouzka na post vyšehradského kanovníka, přiložené ke konceptu MZV čj. 81.575/1924 odeslané MŠaNO 23. 5. 1924. Autorem informace mohl být vyslanec V. Pallier nebo šéfredaktor „Dne“ dr. Jan Skácel, který pobýval v České koleji na stipendium pro novináře.

163 NA, APA-ord., kart. 184 – srovnaj korespondenci arcibiskupu Kordačovi.

164 Tamtéž – dopis vicerektora Bouzka arcibiskupu Kordačovi z 13. 7. 1921.

bezprostředně po té informoval Černínský palác¹⁶⁵ a zároveň znovu připomněl ověření možnosti uplatňovat u ministerstva školství právo při jmenování vicerektora. Přestože se o Bouzkovi v září 1923 vyjádřil jako o člověku, který je plně v Kordačově vleku, hodnotil nakonec odstupujícího vicerektora jako dobrého a loajálního kněze, který sice nevynikal vysokým vzděláním, jeho hlavní předností byla spravedlivost, otevřenost a dobré srdce. Velkou devizou do budoucna měly být oblíba a dobré styky s římskou a vatikánskou hierarchií, takže mu předpovídal, že „*bude snad jednou i kandidátem na hodnost pražského arcibiskupa*“.¹⁶⁶ I když byl nejednou vyslanectvím u Sv. stolce označován za prodlouženou ruku československého episkopátu v Římě, byla jeho neoficiální nominace na arcibiskupský nebo biskupský stolec předčasnou a jak ukázal čas, i naprosto zbytečnou. J. Bouzka čekala doma jiná kariéra a vatikánské kruhy už možná uvažovaly o jiném kandidátu na svatovojtěšský stolec.

Ještě před oficiálním oznámením jeho odchodu z Říma se objevilo jméno možného nástupce Jaroslava Beneše.¹⁶⁷ Podle informací pražského arcibiskupského ordinariátu se J. Beneš narodil 6. dubna 1892 v Praze, studoval v letech 1912–1915 v římské České koleji a poslední rok teologického studia 1915–1916 dokončoval na bohoslovecké fakultě české Univerzity Karlovy v Praze. Na kněze byl vysvěcen 18. června 1916, byl kooperátorem na faře u Panny Marie před Týnem v Praze, později v Touškově a ve Všerubech.¹⁶⁸ Od 1. září 1919 do 30. června 1923 se věnoval úřadu katechety v Uhlířských Janovicích a v Nýřanech. Školní rok 1923–1924 trávil v Římě a připravoval se na složení doktorátu teologie.¹⁶⁹ To byl pravděpodobně jeden z důvodů předčasné Benešovy nominace na místo vicerektora.

Vatikánské vyslanectví se snažilo Beneše blíže poznat, protože od svého příjezdu na studia nekontaktoval ani nenavštívil žádného pracovníka a byl pro

165 AMZV, II. sekce, kart. 33 – zpráva V. Palliera MZV o jmenování nástupce J. Bouzka čj. 619/151 pol. z 6. 5. 1924.

166 NA, MŠaNO, kart. 3546 – informace MZV o obsazení vicerektorského úřadu MŠaNO čj. 156734-III-1924 z 1. 10. 1924.

167 AMZV, II. sekce, kart. 33 – v informaci vyslanectví u Sv. stolce o jmenování nástupce J. Bouzka čj. 382/98 pol. ze 7. 4. 1924 se dokonce uvádí, že J. Beneš byl jmenován vicerektorem České koleje.

168 Nepomucenum Řím, Boh., rkp. I – Catalogus alumnorum, s. 267 tyto informace poněkud upřesňuje: Jaroslav Beneš absolvoval první ročník teologie na univerzitě v Praze v letech 1911–1912, studium filozofie a teologie v Římě zahájil po příchodu 29. 10. 1912, vysvěcen na kněze byl v Praze 18. 7. 1916.

169 AMZV, II. sekce, kart. 33 – záznam dr. Roztočila z MZV o J. Benešovi k čj. 62992-III-1924 z 26. 4. 1924, odeslaný 15. 5. 1924 MŠaNO, uložen v NA, MŠaNO, kart. 3546 .

ně tudíž velkou neznámou. V Pallier pozval Beneše dvakrát na oběd společně s českými duchovními, aby se s ním osobně setkal a seznámil se blíž s jeho názory. Nebyl to jednoduchý úkol, protože tento kněz byl velice uzavřený. Přes jeho málomluvnost došel vyslanec k závěru, že se obdivuje spíš vatikánským autoritám a jejich rozhledu a „jmenoval zejména Borgonginiho¹⁷⁰ a Ciriaciho¹⁷¹ ze státního sekretariátu“.¹⁷² Z českých profesorů sice zmínil v této souvislosti Kamila Hennera,¹⁷³ ale vatikánským dával rozhodně přednost. V květnu 1924 pobýval v Římě i F. Zapletal, který dr. Pallierovi během svých návštěv sdělil, že ho do Věčného města přivedly záležitosti koleje. Jednal při soukromé audienci u Pia XI. dne 12. 5. 1924 o finančních podmínkách nové římské koleje¹⁷⁴ a není vyloučeno, že kromě toho zmínil otázku vicerektora a kandidátů na českoamerického biskupa, jejichž nový seznam nedávno získal od představitelů Národního svazu českých katolíků z USA.¹⁷⁵ Vyslanectví automaticky předpokládalo, že kromě stavby nové budovy pravděpodobně jednal o personální změně na vicerektorském postu.¹⁷⁶ Informace vyslanectví o J. Benešovi byly pravdivé pouze v tom, že se v Římě soustředil na dokončení doktorátu filozofie a teologie.¹⁷⁷

-
- 170 Francesco Borgongini-Duca (1884–1954), italský církevní hodnostář a diplomat. Tajemník kongregace pro mimořádné církevní záležitosti 1921, zúčastnil se jednání o modus vivendi 1927, po podpisu Lateránských dohod Itálie a Vatikánu 1929 prvním diplomatickým zástupcem kurie v Itálii, byl jím až do roku 1953.
- 171 Pietro Ciriaci (1885–1966), úředník a vatikánský diplomat. Získal doktorát filozofie 1904, doktorát teologie 1909 a kanonického práva 1911, vysvěcen 1909. Oficiál koncilní kongregace 1913. Dojednal podmínky a podpisu modus vivendi s ČSR, nuncius v Československu 1928–1934, po známém diplomatickém nedorozumění v srpnu 1933 na Pribinovských oslavách v Nitře předčasně ukončil poslání v Československu, nuncius v Portugalsku 1934–1954, kardinálem 1953. Prefekt kongregace koncilů 1954–1966, předseda papežské komise pro interpretaci Kodexu a kanonického práva 1955–1966, účastník konkláve 1963 a Druhého vatikánského koncilu 1962–1965.
- 172 AMZV, Politické zprávy, Vatikán 1924, 5. řádná politická zpráva za květen 1924 č. 680/208 pol. z 31. 5. 1924, s. 6–7.
- 173 Kamil Henner (1861–1928), profesor církevního práva na pražské univerzitě, rektor české Karlo-Ferdinandovy univerzity 1914–1915, po vzniku ČSR znalec otázky církevní politiky, zejména otázky odluky církve a státu a jejího dopadu na různé oblasti života.
- 174 Bezdíček, J.: c. d., s. 15–16.
- 175 Nepomucenum Řím, Nep., kart. 7 – Strakův dopis vicerektoru Bouzkovi z 21. 4. 1924. Kromě A. Žižkovského bylo v seznamu dalších sedm osob, mezi nimi i P. Neužil a T. Veselý ze semináře sv. Prokopa v Lisle.
- 176 NA, MŠaNO, kart. 3545 – zpráva MZV o Zapletalově návštěvě a úřadu vicerektora čj. 104.056-III-1924 z 11. 7. 1924.
- 177 Hanuš, J.: Malý slovník osobností českého katolicismu 20. století. Brno 2005, s. 13 – docentem křesťanské filozofie v roce 1927, profesorem v r. 1929, přednášel novoscholastickou filozofii na Teologické fakultě UK. Stal se kanovníkem kapituly Všech svatých na Hradě, po druhé světové válce jedním z kandidátů na pražského arcibiskupa. Později farářem Božského srdce Páně na Vinohradech. Zemřel 24. 6. 1963.

Státní správa se opět pokoušela zjistit dosavadní vliv na obsazování místa prorektora, i když vycházela z praxe, že biskupské semináře jako vlastní ústavy episkopátu a s nimi i Česká kolej jsou mimo její dosah. To ostatně potvrzovala arcibiskupská konzistoř dne 1. 9. 1924 s odkazem na zakládací listinu Lva XIII. z 1. 1. 1890 (*Litterae apostolicae de Collegio clericorum Bohemorum in Urbe condendo*). Dříve než byla dokončena veškerá šetření státní správy,¹⁷⁸ byl novým vicerektorem nakonec jmenován 1. září 1924 mladý, ani ne ještě šestadvacetiletý kněz Dr. Václav Černý. Arcibiskup tak dal jasně najevo, že stát není oprávněn zasahovat jeho práv.¹⁷⁹

Prorektor Černý se narodil 3. listopadu 1898 v Plzni, kde absolvoval gymnázium. Od 1. 11. 1918 studoval teologii v Praze a od podzimu 1919 v Římě, byl nejlepším studentem České koleje, jak se o něm vyjádřil v dubnu 1921 jeho tehdejší předchůdce vicerektor Bouzek v pravidelné zprávě o poměrech v koleji arcibiskupu Kordačovi.¹⁸⁰ Kromě vynikajících studijních výsledků na sebe Černý upozornil špatným zdravotním stavem, takže se italský lékař při vojenském odvodu nechal slyšet, že jsou čeští studenti špatně živeni.¹⁸¹ Černý byl často nemocný a slabý s podezřením na tuberkulózu, které předtím podlehl i jeho matka. Podlomné zdraví negativně ovlivnilo nevhodné římské klimatické podmínky a náročné studium, v němž chtěl se ctí obstat. To se mu podařilo, na kněze byl vysvěcen 11. 3. 1922 v Římě. Po návratu do arcidiecéze působil v duchovní správě, byl od 10. 7. 1922 až do 30. 5. 1924 postupně administrátorem v Neumětelích, Konojedech na Českobrodsku, Rousínově na Rakovnicku a Chřívci. Ve funkci vicerektora koleje setrval téměř jedenáct let. Pravidelné výchovné a finanční starosti, spojené s častou nepřítomností rektora F. Rovedy, vyčerpaly Černého slabý organismus natolik, že zemřel během Rovedovy návštěvy celostátního katolického sjezdu v Praze na základě špatně stanovené diagnózy na střevní tyfus v nemocnici milosrdných bratří dne 28. června 1935 v necelých 38 letech.¹⁸²

178 NA, MŠaNO, kart. 3545 a AMZV, II. sekce, kart. 33 – zde uložena rozsáhlá korespondence, uzavřená v říjnu 1924.

179 AMZV, II. sekce, kart. 33 – zpráva MŠaNO ministerstvu zahraničí o obsazení místa vicerektora koleje č.j. 145.583-VI-24 ze 4. 12. 1924 v odpovědi na dotaz č. 168.530-III-24 z 20. 10. 1924.

180 NA, APA-ord., kart. 184 - dopis vicerektora Bouzka arcibiskupu Kordačovi z 1. 4. 1921.

181 Tamtéž – dopisy vicerektora Bouzka arcibiskupu Kordačovi z 21. 2. 1921 a 1. 4. 1921.

182 Pohřeb se konal v Nepomucenu 2. 7. 1935, smuteční mši sloužil předchozí rektor koleje A. Ottaviani.

*Nárok boboslovců a ČSR na studia v kolejích Anima
a Germanicum*

Po obnovení činnosti Bohemica v Římě a jeho připravovaném rozšíření upozornili vicerektor dr. J. Bouzek a pražský kanovník dr. J. Čihák¹⁸³ na podzim roku 1920 vyslance dr. K. Kroftu na nárok našich boboslovců studovat v rakouské, případně německo-maďarské koleji. V době monarchie posílalo totiž rakouské ministerstvo kultu a vyučování na návrh arcibiskupa a diecézních biskupů do koleje při kostele S. Maria dell'Anima – P. Marie utěšitelka duší v očistci¹⁸⁴ na byt a stravu kněze z českých diecézí. Při svých cestách do Říma zde měli pražští arcibiskupové a ostatní biskupové z Čech a Moravy právo na ubytování a pohostění. Do německo-uherské koleje bývali přijímáni teologové z Moravy a Slovenska.¹⁸⁵ Přestože se Krofta právem domníval, že by nebylo žádoucí, aby mladí teologové prošli výchovou těchto ústavů, nevzdával se myšlenky na finanční kompenzaci za opuštěná místa a její vymáhání ve

183 Josef Čihák (1880–1960), studoval teologii a filozofii v Římě 1902–1907, vysvěcen na kněze 30. 3. 1907, vicerektor koleje Arnošta z Pardubic, působil na teologické fakultě v Praze od 1910, kaplan u P. Marie Matky Týnské, po první světové válce studoval v Římě na Gregoriánské univerzitě a na Angellicu, kde získal doktorát filozofie. Arcibiskupský notář 1923, profesor teologie na Univerzitě Karlově, metropolitní kanovník u sv. Víta 1928, ředitel Katolické akce. Publikoval desítky textů v různých časopisech, člen vědecké sekce Křesťanské akademie a Lidové akademie. Od roku 1947 přední osobnost pražského arcibiskupství a spolupracovník arcibiskupa J. Berana, zatčen 18. 7. 1950, souzen a odsouzen v monstrprocesu na 10 let, vězněn v Praze na Pankráci, Valdčicích a Leopoldově. Žádost o propuštění kvůli zdravotnímu stavu byla zamítnuta. Zemřel pět měsíců před vypršením trestu ve vězeňské nemocnici v Leopoldově 18. 7. 1960.

184 Ve druhé polovině 14. století byl v Římě založen hospic pro chudé z německého národa, tato fundace byla potvrzena Bonifácem IX. v roce 1399. Při hospicu bylo založeno mariánské bratrstvo, postavené roku 1406 pod ochranu Sv. stolce, původní kaple byla přestavěna v letech 1499–1542 na gotický kostel S. Maria dell'Anima. Stejnomený ústav, spojený s německou kolejí, byl postaven pro chovance z území bývalé Svaté říše římské národa německého v roce 1806, zreformován v roce 1859 papežem Piem IX., svůj podíl v něm měli i Češi, ovládající německý jazyk.

185 Steinhuber, A.: Geschichte des Collegium Germanicum-Hungaricum in Rom. Herder-Freiburg i. B., 1894. Kolej Germanicum byla založena roku 1552 papežem Juliem III. z podnětu Ignáce z Loyoly k povznesení církevního ducha v německých zemích, v roce 1574 daroval Řehoř XIII. ústavu palác a kostel u sv. Apolináře a v r. 1580 s ním bylo spojeno Hungaricum, založené 1578. Protože chovanci koleje měli obsazovat dómské kapituly v protestantských zemích, bývala při jejich výběru dávána přednost šlechticům. Po zrušení jezuitského řádu (1773) byl ústav v r. 1798 zavřen a znovu otevřen v roce 1818. Papež Lev XII. reorganizoval kolej v r. 1824. Finančně se na něm podíleli všichni biskupové z Německa, Rakouska a Uherska s právem vysílání studentů v určitém pořadí.

prospěch České koleje.¹⁸⁶ Slíbil tedy, že zjistí stanovisko vlády a podřídí mu případná jednání s vedením těchto kolejí. Požádal ministerstvo zahraničí, aby upozornilo ministerstvo školství a národní osvěty a doporučilo mu obstarání potřebných informací u exalumna rakouské koleje Animy K. Kašpara a bývalého vicerektora Bohemica F. Zapletala. Ministerstvo školství odpovědělo do Černínského paláce až v květnu roku 1921, že dosud nepodniklo žádné kroky, protože se nepodařilo shromáždit dostatek informací o způsobu a rozsahu práv ordinářů z nynějšího území republiky k uplatnění eventuálních nároků Československa. Kvalifikované stanovisko předpokládalo dlouhodobý systematický výzkum v archivních fondech rakouského ministerstva kultu a vyučování ve Vídni, ministr J. Šusta přislíbil okamžitě odeslání jeho výsledků vyslanectví u Sv. stolce.¹⁸⁷

Touto otázkou se kromě pražského arcibiskupství také zabývaly olomoucký a brněnský ordinariát. Olomoucká arcibiskupská konzistoř zastávala v červnu 1921 stanovisko, že by v Germanicu mohli studovat německy mluvící bohoslovci z Československa a že dosud nezaniklo právo kněží na bezplatná místa v Animě z titulu bývalé Svaté říše římské národa německého. Brněnský ordinariát v květnu 1921 výslovně podotkl, že rektor Animy vyzval jménem kardinála protektora biskupy ke jmenování schopných kandidátů podle určeného pořadí.

Zpráva z ministerstva školství do Černínského paláce ze září 1922 nepřinesla nové informace, pouze shrnovala známá fakta a potvrzovala, že uherští, tedy i slovenští, bohoslovci neměli nárok na pobyt v Animě, protože byla říšsko-německým ústavem.¹⁸⁸ Podle sdělení ministra s plnou mocí pro Slovensko z ledna 1922 měly Uhry v Germanico-Hungaricu šest bezplatných a dvanáct poloplatných míst dotovaných diecézí. Ordinariáty nepřispívaly na udržování koleje, každá diecéze měla vždy jednoho alumna, vybíraného rektorem koleje. Protože oba ústavy byly funkčními církevními institucemi pod protektorátem Svatého stolce, zpochybnila arcibiskupská konzistoř v Praze myšlenku nárokovat část jejich jmění ve prospěch Bohemica. Přislíbila ministerstvu školství, že bude ústy československého

186 AMZV, PZ Vatikán 1920, zpráva vyslance K. Krofity ministerstvu zahraničních věcí od 21. 10. do 10. 11. 1920, čj. 337/20 pol. z 11. 11. 1920, s. 6–7.

187 AMZV, II. sekce, kart. 33 – dopis MŠaNO o nárocích ČSR v kolejích Anima a Collegium Germanicum čj. 23565/1921 ze 4. 5. 1921.

188 Tamtéž – dopis MŠaNO o nárocích ČSR v kolejích Anima a Collegium Germanicum čj. 85227/22 z 27. 9. 1922 s doplňující odpovědí na předchozí čj. 23565/1921.

episkopátu žádat Vatikán o potvrzení legitimních práv a nároků z doby bývalého Rakousko-Uherska.

Ministerstvo školství doporučovalo ministerstvu zahraničí, aby se prostřednictvím vyslance u Sv. stolce obrátilo na papeže se žádostí o přiznání práva přijímat několik žadatelů do Germanica a zohlednit je i při obsazování kaplanských míst v Animě. Nárok na Animu opíralo o studium pramenů provedené československým vyslanectvím ve Vídni, které v únoru 1922 navrhovalo vyslat do rakouského archivu vzhledem k rozsahu materiálu samostatnou sílu. Podle breve papeže Pia IX. ze 4. 12. 1858 byl ústav určen pro příslušníky bývalé německé říše, přijímané na doporučení diecézních biskupů rektorem koleje a kardinálem protektorem. To mohlo značně zpochybnit nároky z titulu sukcese Československa na místo bývalé německé říše. Pražský arcibiskupský ordinariát potvrdil ministerstvu školství 24. 7. 1922, že bývalé ministerstvo kultu nemělo žádný vliv na obsazování míst. Biskupové posílali kněze ze svých diecézí na vyzvání rektora Animy podle předem stanoveného pravidla. Kardinál protektor schvaloval rektorovy návrhy pořadí diecézí, vyzývaných k nominaci osob za kaplany Animy, umožňující zároveň vysokoškolské studium v Římě. Díky velkorysosti českého Němce rektora mons. Karla Jaeniga mohlo získat vzdělání více Čechů a Moravanů, protože chovanci Animy nemuseli být jen Němci, měli být jen občany bývalých spolkových německých států. Podmínkou přijetí byla dobrá znalost němčiny, protože povinností kaplanů bylo kázat pro německou menšinu a připravovat poutníky z Německa a Rakouska k přijetí svátostí. Díky časově nenáročným úkolům jim zbývalo dost volného času ke studiu, celkové zaopatření a měsíční plat zaručovaly jistou finanční nezávislost. Jak již bylo řečeno dříve, využíval český a moravský episkopát při cestách do Věčného města ubytování a pohostinství ústavu za přiměřenou náhradu.

Jednání o možném uplatnění finančních nároků České koleje se protáhla do dalších let. Pražské arcibiskupství se klonilo k názoru aplikace dosavadních práv na obsazování míst v německy mluvících ústavech smírnou cestou. V tomto duchu jednal vyslanec Václav Pallier na začátku roku 1923 s vedením obou kolejí. Rektor Animy P. Maximilian Brenner¹⁸⁹ nezpochybnil právo českých a moravských diecézí na obsazování kaplanského místa a přislíbil další spolupráci, i když z finančních důvodů nebyla obsazena

189 Rektorem v letech 1913–1937.

tři ze šesti kaplanských míst.¹⁹⁰ V podobné situaci byla i německo-maďarská kolej, provozovaná z darů různých dobrodinců.¹⁹¹ Pobyt v ní si museli alumni hradit ze svých prostředků, přestože papež Řehoř XIII. konstituoval ústav jako bezplatný pro sto mladých mužů z Německa a dvanáct z Uherska. Jeho příjmy značně omezila josefínská konfiskace statků a první světová válka, takže v poválečném období zde bylo jen 73 alumnů (padesát studentů vydržovali různí dárci, zbývající byli v koleji na vlastní náklady). Vzhledem ke špatným finančním poměrům se očekával další pokles počtu studentů. Vicerektor P. Hoffmann přiznal našemu vyslanci, že po ukončení školního roku a odchodu sedmi nebo osmi studentů už nebude moci místo nich přijmout nové. Ústav byl v tak svízelné situaci, že dokonce nevyloučil předčasné ukončení školní docházky a odjezd alumnů na prázdniny. Ani on nepochybnil právo našich zemí na volná a částečně dotovaná místa v koleji. Jako příklad zachování kontinuity se stavem za bývalé monarchie uvedl dva studující Chorvaty, jednoho Slovince a alumna z košické diecéze. Na Pallierův dotaz na možnost studia našich bohoslovců z kterékoliv československé diecéze odpověděl kladně. Přijímání na bezplatná místa podmínil zlepšením finanční situace ústavu. Ve stejném duchu odpověděl olomouckému arcibiskupu A. C. Stojanovi, usilujícímu v únoru 1923 o možnost studia alumnů v Římě. Sdělil mu, že dřívější volná místa hrazená z nadací byla zrušena a studenti z Moravy zde mohou být ubytováni, ale musí platit.¹⁹²

Černínský palác znovu žádal ministerstvo školství o stanovisko, protože se vedle obsazení volných míst neuzavírala možnost dalšího jednání o finanční kompenzaci z majetku obou kolejí ve prospěch českého teologického ústavu. Ministerstvo školství netrvalo na převodu části majetku rakouské ani německo-maďarské koleje a považovalo dosavadní Pallierovo jednání s jejich vedením „za prozatímně vyhovující“.¹⁹³ Tímto rozhodnutím bohužel odložilo další kolo jednání na několik let až do roku 1931, respektive do roku 1932. Tehdy se ukázalo, že i přes dlouhodobou snahu státní správy zabránit výchově našich bohoslovců v cizích kolejích, motivovanou především národnostním hlediskem, studují někteří z finančních důvodů na německo-maďarské papežské koleji v Římě.¹⁹⁴

190 AMZV, II. sekce, kart. 33 – koncepty korespondence MZV a MŠaNO o rakouské bohoslovecké koleji Anima čj. 43091/1923 a 44114/1923 z března 1923; I. řádná PZ Vatikán z 31. 1. 1923 čj. 133/23 pol., s. 10 a II. řádná PZ Vatikán z 28. 2. 1923, čj. 240/23 pol., s. 15

191 Tamtéž – čj. 42092/1923 ze 13. 3. 1923 a PZ Vatikán z 31. 1. 1923 čj. 133/23 pol., s. 8 a 9.

192 Jonová, J.: c. d., s. 193–194.

193 Tamtéž – odpověď ministerstva školství MZV k nárokům ČSR v kolejích čj. 42.687/23-VI ze 13. 4. 1923.

194 Tamtéž – zpráva V. Radimského MZV o čl. bohoslovcích v Římě čj. 246/dův./31 z 1. 12. 1931

Snahy o rozšíření České koleje na celorepublikový československý ústav a finanční podpora od amerických katolických krajanů

Jedním z prvních kroků po vyhlášení samostatného státu, byla snaha pokračovat v navázané spolupráci s představiteli amerických krajanů při řešení různých otázek vnitropolitického a náboženského života, protože si politická reprezentace byla vědoma jejich nemalých zásluh na vzniku Československa.¹⁹⁵ Zahraniční odboj navázal první kontakty se Svatým stolcem už na podzim roku 1917, kdy se čeští katoličtí kněží v Americe, sdružení společně s věřícími v Národním svazu českých katolíků v Americe (National Alliance of Czechs Catholics in America), obrátili na apoštolského nuncia v USA Giovanniho Bonzana¹⁹⁶ s peticí na podporu nezávislého českého státu.¹⁹⁷ Spolu s ní poslali jeho prostřednictvím Svatému otci finanční dar pět tisíc dolarů. V listopadovém memorandu Benediktu XV. krajané jasně zformulovali požadavek na změnu dosavadní politiky Vatikánu, podporující rakousko-uherskou monarchii.¹⁹⁸ Národně emancipační vývoj by se nemohl uskutečnit bez iniciativy jednotlivců, spolu a jimi pořádaných finančních sbírek, především takzvané miliónové

- 195 Podrobnosti o aktivitách Čechů a Slováků v USA za první světové války a jejich roli v československém zahraničním odboji přibližují Žampach, A.: *Katolíci v zahraničních bojích o československou samostatnost*. Brno 1928; Tůma, J.: *Katolíci, USA a vznik ČSR*. In: *Mezinárodní report*, č. 9, 2001; Kratochvíl, J., Kratochvílová, S.: 90. výročí založení Československa. Katalog k výstavě, Muzeum českého a slovenského exilu Brno 2008; Vondrášek, V., Hanzlík, F.: *Krajané v USA a vznik ČSR*. Praha 2008 a Hájková, D.: „Naše česká věc“. *Češi v Americe za první světové války*. Praha 2011. Knižnice Dějin a současnosti.
- 196 Giovanni Bonzano (1867–1927), studoval v Urbanově koleji Propagandy, vysvěcen 1890, misionář v Číně 1890–1897, generální vikář 1899, rektor Urbanovy koleje 1904–1912, apoštolský delegát v USA 1912–1922, chargé d'affaires v Mexiku od 1915, kardinál 1922, papežský legát na eucharistickém kongresu v Chicagu 1926, zemřel v Římě 26. 11. 1927.
- 197 Hájková, D.: c. d., s. 79–82 – katolické organizace od počátku války upřednostňovaly charitativní pomoc před politickou angažovaností, k níž se přihlásily až po zahájení osvobozovací akce na sklonku roku 1916. Národní svaz českých katolíků byl založen 6. 2. 1917, protože se ukázalo, že původně zřízený podpůrný cyrilometodějský fond, který vznikl na začátku války, nestačí plnit současné úkoly. Cílem Národního svazu bylo získat dostatek prostředků k dosažení samostatnosti Čechů a Slováků. V jeho čele stálo sedm osob: Innocent Kestl, Jan Straka, František W. Jedlička, Tomáš M. Filas, Josef J. Janda, Jan F. Novotný a Karel Radouš, sídlil v Chicagu. V létě 1917 navázal Národní svaz úzkou spolupráci s Českým národním sdružením a uznal Národní radu v Paříži jako vůdčí autoritu zahraničního odboje. Přestože katoličtí krajané z USA navázali v říjnu 1917 kontakty s představiteli pařížské Národní rady, spatřovali možné problémy v budoucím politickém uspořádání státu a poměru státu k církvi. Očekávali proto zakotvení náboženských práv v ústavě.
- 198 Žampach, A.: c. d., s. 95–118.

sbírký, organizované od května 1917 za osvobození Slovenska americkým bankéřem slovenského původu Michalem Bosakem.¹⁹⁹ Její netransparentní využití představiteli zahraničního odboje se brzy stalo předmětem ostrých politických útoků. Čeští a slovenští katoličtí krajané ve Spojených státech se přes různé vnitřní neshody dokázali sjednotit a významným způsobem zasadit o setkání politických zástupců Tomáše G. Masaryka a Edvarda Beneše s americkým prezidentem Woodrow Wilsonem, které předcházelo podpisu historické Pittsburské dohody a vzniku Československa. Svatý stolec se během světové války stavěl ke vzniku státu rezervovaně, dokud nebyl jasný výsledek válečného konfliktu. Teprve po jeho ukončení měl zájem na vytvoření společného státu Čechů a Slováků, aby se vyrovnal poměr heretických Čechů s katolickými Slováky,²⁰⁰ a deklaroval ho signálem k zahájení jednání o vzájemných diplomatických vztazích.

Po návštěvě mimořádného zástupce Vatikánu v USA arcibiskupa Cerrettiho,²⁰¹ hledajícího v Chicagu počátkem roku 1919 kontakty na zodpovědné krajanské katolické kruhy, které by zprostředkovaly styky s no-

- 199 Bosák, M. a R.: Michal Bosák, bankár zo Šariša. Prešov 2001– Michal Bosák (1869–1937), americký bankéř slovenského původu, narodil se v Okružlém, v šestnácti letech připlul do New Yorku, třídil uhlí a pracoval v dolech v Pensylvánii, budoval železnici, pracoval v obchodě, osamostatnil se, otevřel si vlastní hospodu v Olyphantu v r. 1893, kde se scházela slovenská kolonie, po večerech se vzdělával. Otevřel si velkoobchod s lihovými nápoji (1897), soukromou banku a agenturu lodních společností (prodával Slovákům lodní listky). Člen představenstva a prezident First National Bank v Olyphantu, založil banku a cestovní agenturu v nedalekém Scrantonu (1908), banku Slavonic Deposit Bank (1912), Bosak State Bank v Scrantonu (1915) a American State Bank v Pittsburghu. Byl dlouholetým pokladníkem Prvej katolickej jednoty, v květnu 1917 zorganizoval sbírku na agitaci za samostatnost Slovenska, jeden ze signatářů Pittsburské deklarace 1918. Zakladatel a předseda Slovenské katolické Matice školské. Při návštěvě Slovenska a Říma (1920) dal v Okružlém postavit školu, opravit kostel v Prešově a Stropkově, podporoval Červený kříž. Na pomoc československému obchodu založil Americko-slovenskou banku se sídlem v Bratislavě a dalšími pobočkami na Slovensku. Rozmach bank zastavila hospodářská krize. Těsně před svou smrtí se účastnil audience amerických Slováků u F. D. Roosevelta 3. 2. 1937, zemřel 18. 2. 1937 v Scrantonu.
- 200 Fuchs, A.: Vatikán a Československo. In: *Zahraněční politika 1937*, s. 558 – rozumné dohody mezi Čechy a Slováky bránily obstrukce A. Hlinky, který nakonec v zájmu věci dostal z Vatikánu pokyn, aby s nimi přestal.
- 201 Bonaventura Cerretti (1872–1933), v různých funkcích ve vatikánském Státním sekretariátu od roku 1900, sekretář kongregace pro mimořádné církevní záležitosti, nunciatura v Mexiku 1904–1906, ve Washingtonu 1906–1914 a na Novém Zélandu od 1914, zástupce kurie na Pařížské mírové konferenci v roce 1919, prvním nunciem v Paříži po obnovení diplomatických styků mezi Francií a Vatikánem 1921–1925. Kardinálem 1925, papežský legát na eucharistickém kongresu v Sydney 1928, arciděkan baziliky Santa Maria Maggiore 1930–1933.

vým státem, byli do Evropy vysláni tři čeští kněží z USA mons. Emanuel Bouška,²⁰² chicagský farář J. Hájiček a P. Oldřich Zlámal z Clevelandu.²⁰³ Před odjezdem do Říma se zastavili v Paříži u E. Beneše, který jim osvětlil budoucí vládní program, týkající se církevních reforem a obsazení biskupských stolců. Později se ukázalo, že tyto otázky budou řešit dlouhé měsíce několikačlenné komise. Při audienci u papeže a kardinála státního sekretáře 19. 3. 1919 zformulovali zástupci katolických krajanů základní požadavky katolické církve v Československu: svobodu vyznání a vyučování náboženství, svobodu organizace náboženského života, právo vlastnit kostely, rezidence a fary, přiznání postavení právní osoby církvi ze strany státu a právo udržovat vztahy mezi Svatým stolicem a Československou republikou. Seznam požadavků se stal základem programového prohlášení, sděleného československé vládě pro případ odluky církve od státu. Bohužel u ní nenašel patřičnou odezvu, byl však dalším konkrétním krokem na cestě k navázání diplomatických styků a užší spolupráce s americkými katolickými krajanými. Členové českoamerické mise se po ná-

202 NA, APA-ord., kart. 184 – Emanuel Bouška (1864–1941), narozen v Borovanech na Tábořsku, studoval gymnázium v Táboře, maturoval 1885, během vojenské služby ve Vidni studoval práva, potom teologii ve Štýrském Hradci a ve švýcarském Churu. Po vysvěcení 1889 se vystěhoval do Ameriky, ve městě Crete (stát Nebraska) postavil první český kostel a faru. Duchovní správce v Chamberlain, Jižní Dakota (1892), o rok později působil v osadě, tj. farnosti Tabor, kde díky jeho péči vybudován velký kostel (1899) a později nová škola. Biskupský rada, později děkan, examinator mladších kněží, v prosinci 1914 jmenován Benediktem XV. domácím prelátem s titulem monsignora. V roce 1919 vyslán jako člen první mise do Československa, členem tiskového odboru Národního svazu českých katolíků. Zemřel v Omaze 18. 2. 1941.

203 Koniček, J.: Mons. Oldřich Zlámal – kněz a sjednotitel československého osvobozovacího hnutí v USA. In: *Osobnost v církvi a politice. Čeští a slovenští křesťané ve 20. století*. Eds. P. Marek a J. Hanuš. Brno 2006, s. 146–154; Kuchařová, V.: Pittsburská dohoda a její moravský signatář Msgr. Oldřich Zlámal. Ke 100. výročí založení Česko-americké národní rady – Czech-American National Council v Chicagu a 120. výročí založení Národního slovenského spolku – National Slovak Society v Pittsburgu. *Vlastivědný věstník moravský*, 2010, č. 1. Oldřich Zlámal (1879–1955), narozen v Kokorech na Moravě, přijel do Clevelandu s biskupem J. M. Koudelkou 1904 a zde téhož roku vysvěcen, správce slovenské osady sv. Vendelína v Clevelandu 1904–1909, správce osady sv. Cyrila a Metoděje v Youngstownu 1909–1915 a osady P. Marie Lurdské v Clevelandu 1915, překládal z francouzštiny do češtiny, vydával noviny a časopis Farník, dopisovatel různých listů (v Clevelandu a Národa v Chicagu). Během první světové války navštívil O. Zlámala v Clevelandu T. G. Masaryk jako zástupce amerických Čechoslováků, bojujících za osvobození, podepsán pod Pittsburskou deklarací. Podporoval unionistické snahy olomouckého arcibiskupa Stojana a apoštolátu sv. Cyrila a Metoděje. Čestný předseda Národního svazu českých katolíků v Americe, organizoval finanční (1938) a materiální (1944–1945) pomoc Československu. Zemřel v Clevelandu 24. 3. 1955. Vydal paměti pod názvem „Kronika mého života“. Cleveland 1954.

vštevě Říma vrátili do Československa a zde během svého pobytu mapovali dalších pět měsíců politické, hospodářské, sociální a především náboženské poměry včetně možnosti případné hmotné a technické pomoci nové republiky. E. Bouška a O. Zlámal uspořádali několik desítek veřejných přednášek.²⁰⁴

Pro další vývoj bohoslovecké koleje měla velký význam druhá mise Čechoameričanů, která odcestovala do Československa v listopadu 1919 z podnětu Katolické národní aliance (Catholic National War Council) ve Washingtonu. Prvních pět měsíců pobývala v Československu a potom se vydala přes Francii, Švýcarsko, Itálii až do Říma, aby se zde setkala s papežem.²⁰⁵ Druhá mise, ve složení Hynek Dostál,²⁰⁶ člen Československé národ-

204 Koniček, J.: c. d., s. 152 – ještě před odjezdem do Evropy bylo určeno, že E. Bouška bude přednášet v Čechách a O. Zlámal na Moravě.

205 Dejmek, J.: Kamil Krofta, s. 41–42.

206 Podlaha, A.: Český slovník bohovědný. Díl III., Praha, 1926, s. 588; Williams, Ch.: The Dostal Project: The First Generation of Czech family in America (online na <http://homepage.mac.com/wiliamszone/dostal/>); Tůma, J., c. d., s. 44; Klimesh, M. C.: Přícházeli zdaleka: Historie městečka Spillville ve státě Iowa a jeho českých osadníků. Praha 2008, s. 129 an.; Dvouletý, D. V.: Život a dílo JUDr. Hynka Dostála: Vztah českých katolických krajanů v USA ke své bývalé vlasti. Olomouc 2010. Diplomová práce Univerzita Palackého, Cyrilometodějská teologická fakulta (online na <http://theses.cz/id/dzkcba/>). Hynek Dostál (1871–1943), narozen v Boršicích u Buchlovic jako druhé z jedenácti dětí (dvanácté bylo adoptováno). Studoval v Uherském Hradišti, Přerově, Olomouci a Německém Brodu, po absolvování vojenské služby studoval na akademii v Příbrami, později práva v Praze. Původně chtěl získat místo ve Vídni, na výzvu staršího bratra Josefa (1870–1903), který jako první z rodiny odešel v roce 1896 do Ameriky a stal se farářem u sv. Václava ve Spillville ve státě Iowa, se Hynek Dostál stal učitelem v české farní škole ve Spillville (1898). Po ztrátě učitelského místa (1900) se přestěhoval do Chicaga a stal se redaktorem katolického deníku Národ, v r. 1901 se přestěhoval do St. Louis, v r. 1902 přijal místo redaktora prvního českého katolického časopisu v Americe „Hlasu“, jež zastával až do své smrti 42 let. Angažoval se při řešení panslavistické otázky v USA a zejména v charitativní oblasti, byl jedním ze spoluzakladatelů Hessounova českého sirotčince ve Fentonu u St. Louis, oficiálně působícího v letech 1908–1952. Patřil ke spoluzakladatelům České národní aliance v září 1914, centra činnosti za osvobození staré vlasti. Zasloužil se o osvobozenecský boj Čechů a Slováků, prostřednictvím „Hlasu“ navázal spojení s Československým národním výborem a jeho představiteli, zejména T. G. Masarykem. Na Pittsburské deklaraci je podepsán přímo pod TGM. Několikrát navštívil Československo, např. v letech 1921–1922, zúčastnil se spolu se skupinou amerických Sokolů Orelského sletu v Brně a na žádost olomouckého arcibiskupa Stojana členem komise, mapující poměry mezi Volyňskými Čechy v Polsku. V roce 1926 se podrobil operaci v Brně, v květnu 1927 se zúčastnil položení základního kamene české papežské koleje v Římě a v červenci 1927 V. unionistického kongresu na Velehradě. Při svatováclavském miléniu 1929 vedl skupinu krajanů z USA, která přivezla dar krajanských žen novou členku pro svatováclavskou kalvu. Držitel řady církevních vyznamenání a řádů. Od září 1937 československým konzulem v St. Louis. Zemřel 28. 6. 1943 v St. Louis.

ní rady, jeho bratr Václav,²⁰⁷ pater Jan Nekula²⁰⁸ a Václav F. Jelínek, navázala na předchozí krajskou delegaci z jara 1919. Jejím cílem bylo opatřit Národní radě dostatek informací o postavení katolické církve a vztahu mezi katolíky a československou vládou. Václav Dostál se před odjezdem setkal se dvěma sestrami, učitelkami a nadanými hudebnicemi, pracujícími v charitním domě sv. Kříže ve Valašském Meziříčí, a podařilo se mu je získat pro odjezd do USA a pomoc s výukou českých, moravských a slovenských dětí v sirotčinci u St. Louis.

Tato mise byla na doporučení arcibiskupa F. Kordače přijata v České papežské koleji mimo jiné také proto, že v Římě byl nedostatek ubytovací kapacity. Úkolem vicerektora J. Bouzka bylo zařídit soukromou audienci u Benedikta XV., což se nakonec podařilo díky přímělu ve „maestra di camera“ a do papežova nabitého programu byla zařazena tři čtvrtě hodinová audience na neděli 25. 4. 1920.²⁰⁹ J. Bouzek se jí neúčastnil, podílel se ale na přípravě a opravách předneseného memoranda, takže byl dobře obeznámen s jeho obsahem a mohl předvídat směr rozhovoru. Krajané ze zámoří byli s výsledkem jednání spokojeni, obzvlášť pozitivně na ně zapůsobilo otevřené chování Svatého otce, hovořícího o řadě otázek. I když byli členové delegace vázání mlčením, vraceli se během dalšího pobytu k setkání a probíraným tématům. Lze předpokládat, že se valná většina hovoru týkala témat znepokojujících obě strany, to znamená především postavení katolické církve, odpadlých farářů a poměrů v Československu. Papež také ocenil Kordačovu obětavost a štedrost, která, jak podotkl, bohužel chyběla mnoha našim kněžím. Při jednání s Čechoameričany, místy až naivně se domnívajících, že k němu přicházejí s novými názory a podněty, prokázal velice dobrou informovanost o situaci ve středu Evropy. Kromě obsazení biskupství a jmenování nuncia do Prahy, k němuž byly podniknuty kroky,

207 Václav Dostál (1892–1944), narozen v Boršicích, do Ameriky přišel jako sedmiletý do Spillville, vzdělání získal tamtéž, další na akademii sv. Prokopa v Lisle, bakalareát v roce 1914 v Dubuque, Illinois. Navštěvoval další semináře v Baltimore, Marylandu, St. Paulu a Minnesotě. Ordinován na kněze 12. 6. 1917, přispíval do měsíčníku *Katolický dělník*, vyhledávaný řečník, třináct let duchovní správce osady sv. Jana Nepomuckého ve Fort Atkinson, Iowa. Zemřel 3. 6. 1944.

208 Jan Nekula (1871–1922), narozen v Mladějovicích u Moravských Budějovic, vystudoval teologický seminář v Brně a univerzitu v Lovani. Do St. Louis přišel r. 1894, studia dokončil v Kenrickově semináři v St. Louis, vysvěcen na kněze 8. 6. 1896. Nejprve kaplanem ve zdejší kostele sv. Jana Nepomuckého (1896–1900), potom farářem druhého českého kostela sv. Václava v St. Louis (1900–1922). Z mise do Československa se vrátil 28. 5. 1920, zemřel 6. 6. 1922.

209 Tamtéž – dopis vicerektora Bouzka arcibiskupu Kordačovi, s. d. /před 25. 4. 1920/.

se projednávaly otázky zformulované jasně před tím F. Kordačem v pastýřském listu.

Při dalších návštěvách delegace ve Státním sekretariátu u mons. Bonaventury Cerrettiho a Federica Tedeschiniho se zástupcům českých katolíků v Americe dostalo od Cerrettiho doporučení k podpoře České koleje. Její finanční situace se mohla zlepšit získáním části chicagského fondu na balkánské misie, o jehož existenci byl vicerektor Bouzek informován od svého předchůdce Františka Zapletala, který zůstal i jako vyšehradský kanovník a referent kolejních záležitostí u pražského arcibiskupského ordinariátu stále jejím rádcem. Pomoc římskému bohosloveckému ústavu byla samozřejmou součástí jeho pracovních povinností, i když v jeho případě šlo o víc než jen o pouhou povinnost. V dubnu 1920 se snažil využít návštěvy faráře Františka W. Jedličky z Chicaga²¹⁰ v Praze, a proto nastyloval koncept Kordačova přímluvného dopisu ve věci koleje chicagskému arcibiskupu Georgu Wilhelmu Mundeleinovi,²¹¹ který měl s sebou Jedlička odvézt do Ameriky. F. Jedlička byl totiž jednou z klíčových osobností krajského katolického života, přestože se narodil v Chicagu, jeho rodiče pocházeli z Čech. Hlavně jeho zásluhou uvolnil washingtonský National Catholic War Council prostředky na první misií do Československa a později i na další, v níž se stal pokladníkem. Díky svému řečnickému umění získával stále větší prestiž, za první světové války byl oblíbeným a váženým řečníkem světových i církevních slavností nejen v Chicagu a okolí, ale i v celých Spojených státech. Dohlížel jménem Národního svazu na rozdělování podpory různým ústavům a dobročinným institucím v Československu. Podílel se na jednáních s americkými vládními úředníky ve Washingtonu,

210 NA, APA-ord., kart. 184 – František W. Jedlička (1887–1950), otec pocházel ze Sedlčanska, matka z Plzeňska, sňatek uzavřeli v Chicagu, měl jedenáct sourozenců. Jedlička ve 12 letech studoval v koleji sv. Prokopa v Lisle, ve 14 letech vstoupil do jezuitské koleje sv. Ignáce v Chicagu, kde studoval pět let a potom teologii v Kenrickově semináři v St. Louis. Ve 24 letech složil zkoušky a v červnu 1911 byl v Chicagu vysvěcen na kněze. Jmenován kaplanem v osadě sv. Cyrila a Metoděje a o rok později v osadě sv. Ludmily, kde setrval dva roky, farářem v osadě P. Marie dobré rady v letech 1914–1931. Vypracoval se a stal nečinnějším českým knězem, výborně zvládl český jazyk i angličtinu, byl dopisovatelem českých a anglických katolických časopisů. Seznamoval čtenáře s českou otázkou a českými katolickými poměry v USA i v ČSR, byl redaktorem časopisu Rieger, vydávaného Klubem katolické české inteligence. Kromě toho byl kaplanem celé řady organizací a spolků, například kaplanem a místopředsedou Národního svazu českých katolíků. Farářem u sv. Jana Nepomuckého v Chicagu od 1931, věnoval se zabezpečení krajanů od 1939, usiloval o povznesení Katolické ústřední jednoty. Zemřel v Chicagu 9. 1. 1950.

211 Tamtéž – dopis kanovníka Zapletala arcibiskupu Kordačovi z 2. 4. 1920.

s prezidentem T. G. Masarykem v Chicagu a představiteli vysoké americké hierarchie arcibiskupem Georgem W. Mundeleinem²¹² a Jamesem kardinálem Gibbonsem²¹³ při Masarykově návštěvě USA na jaře roku 1918. O necelý rok později se v Americe setkal s Benediktovým zvláštním vyslancem kardinálem Cerrettim.

Podporu myšlenky využití balkánského misijního fondu přislíbili Cerretti i Tedeschini, kteří byli ochotni v této věci intervenovat u chicagského arcibiskupa G. Mundeleina. Mons. Tedeschini se při návštěvě zástupců českoamerických katolíků vyjádřil v tom smyslu, že každý prospěje svému národu nejvíc, když bude podporovat národní bohosloveckou kolej v Římě. Správně načasovaná poznámka vyvolala patřičnou odezvu, jak o tom referoval vicerektor v pravidelné relaci do Prahy: „Američtí hosté, kteří o existenci kolleje neměli tušení, dali nám ihned šek na 10,000 K a slíbili podporu v Americe. My sice zde každému, kdo žádá o byt u nás, říkáme, že smíme přijmouti jen s dovolením nejd. Arcibiskupa v Praze, ale zde jsme to dovolení praesupponovali a doufáme, že i Vaše arcibiskupská Milost naše jednání schválí“.²¹⁴ Po ověření existence „podpůrného amerického fondu“ byl Bouzek rozhodnut intervenovat prostřednictvím kardinála De Laie²¹⁵ u papežského nuncia v USA, který byl v přátelských kontaktech s arcibiskupem Mundeleinem.

Dochované prameny dokládají nejrůznější aktivity českých církevních a politických kruhů, směřované na získání finančních prostředků k vydržování zchátralé koleje ve via Sistina. Právě F. W. Jedlička po návratu do Spojených států neúnavně podporoval a šířil myšlenku sbírky na Českou papežskou kolej i v době, kdy se řada duchovních postavila proti ní. Jako mluvčí česko-amerických katolíků, kteří v listopadu 1917 odevzdali ve

212 George Wiliam Mundelein (1872–1939), americký duchovní s německými předky, studoval v USA a Římě, ordinován 1895, světicí biskup brooklynský (1909–1915), třetí arcibiskup chicagský (1915–1939), věnoval se integraci katolíků z Evropy a charitativní činnosti, kardinálem 1924, organizátor eucharistického kongresu v Chicagu 1926, účastnil se velby papeže Pia XII. v roce 1939.

213 James Gibbons (1834–1921), americký duchovní irského původu, ordinován 1861, sekretář baltimorského arcibiskupa (1865–1868), apoštolský vikář v Severní Karolině a světicí biskup (1868–1872), účastník Prvního vatikánského koncilu (1869–1870), biskup v Richmondu (1872–1877), arcibiskup baltimorský (1877–1921), kardinálem jako druhý Američan 1886.

214 NA, APA-ord., kart. 184 – dopis vicerektora Bouzka arcibiskupu Kordačovi, s. d. /před 25. 4. 1920/, s. 2.

215 Gaetano De Lai (1853–1928), absolvoval u sv. Apolináře, doktorát teologie, filozofie a práva, vysvěcen 1876, prosekretář od 25.6.1903 a sekretář kongregace koncilů od 11.11.1903, kardinál děkan nominován Piem X., sekretář konzistoriální kongregace 1908, titulární biskup sabinský 1911–1928, viceděkan kardinálského kolegia 1919, účastník konkláve 1914 a 1922.

Washingtonu památnou petici se žádostí o podporu vzniku Československé republiky, systematicky pokračoval v několikaleté práci. Jedlička mimo jiné naléhal na presidenta Wilsona kvůli dalším jednáním ve prospěch samostatného státu. Masarykovy rozhovory s představiteli Národní aliance v USA tehdy svědčily o snaze o odluku církve například podle brazilského vzoru, která však nevyklučovala udržování diplomatických styků se Svatým stolicem.

Členové americké mise navštívili společně s vicerektorem Bouzkem během římského pobytu oba československé vyslance dr. Vlastimila Kybala²¹⁶ a dr. Kamila Kroftu a vedli s nimi zajímavou diskusi. Redaktor Hynek Dostál vyvrátil Kybalovo tvrzení o nepřátelské činnosti Vídně a Pešti ve Vatikánu proti Československu konstatováním, že se toho také obával, ale že Svatý stolec je dobře informován a nepopřává jí sluchu. Citoval v této souvislosti M. R. Štefánika, který mu kdysi sám řekl, „že nejreálnější politika se pěstuje ve Vatikáně.“ Bouzek v líčení návštěvy pokračoval: „Ostatně oba pp. vyslance potěšili ujištěním, že věci u nás se lepší a dobrý počátek lepší budoucnosti jest položen. Čechy se stanou osou střední Evropy, kolem níž se bude točit, a oni se přičiní u své vlády, aby ji pomohla „mazat“.“²¹⁷ Pravděpodobně při jedné z těchto návštěv získal J. Bouzek důvěrnou informaci o Benediktově negativní zmínce na účet kardinála Skrbenského v souvislosti s podporou koleje.²¹⁸ K. Krofta si zaznamenal do svého diplomatického deníku postřehy členů českoamerické mise z delšího pobytu v Čechách, získané při setkání těsně před jejich návratem do USA dne 26. 4. 1920.²¹⁹ Kromě hodnocení hospodářských a sociálních poměrů a rozhovorů s předními politiky, kritizoval H. Dostál Benešovu ekonomickou politiku a diplomatické působení J. Masaryka v USA.²²⁰

216 Vlastimil Kybal (1880–1958), historik, univerzitní profesor a diplomat, absolvent filozofie a historie v Praze, žák E. Denise na Sorbonně. Diplomat v Itálii 1920–1925, Brazílii a Argentině 1925–1927, Španělsku 1927–1933, Mexiku 1935–1939, žil v exilu v USA od roku 1939 a do Československa se nevrátil.

217 NA, APA-ord., kart. 184 – dopis vicerektora Bouzka arcibiskupu Kordačovi, s. d. /před 25. 4. 1920/, s. 3.

218 Tamtéž.

219 Dejmek, J.: Kamil Krofta, s. 41–42.

220 Jan Masaryk (1886–1948) zastával post chargé d'affaires v USA od prosince 1919. Není vyloučeno, že se Českoameričané stále nevyrovnali s faktem, že se diplomatickým zástupcem ČSR ve Washingtonu nakonec nestal představitel zahraničního odboje Karel Pergler (1882–1954), který byl od března 1918 místopředsedou a od 13. 12. 1918 komisařem Československé národní rady ve Spojených státech a od 19. 4. 1919 komisařem ČSR v USA.

Setkání krajanů s rektorem a alumny koleje mělo pozitivní význam. Italský rektor L. Capittani se mohl osobně seznámit s upřímnými českými katolíky, protože dosud hodně slyšel a četl především o odpadlících. Také pro kolejní chovance byly příkladem a povzbuzením víra a obětavost amerických katolických krajanů. Kolej potřebovala značnou podporu, které se jí od předchozího rektora Solieriho nedostávalo, a proto došlo k chátrání koleje i domů, z jejichž nájmu byla spolufinancována. Náklady na opravu rozpadajících se a hroustících zdí, které by se při průběžné pravidelné péči vešly bez větších problémů do rozpočtu, se po návratu alumnů do Říma vyšplhaly do tisíců lir. Po zaplacení všech dluhů zbývalo koleji 265 tisíc lir, které byly uloženy u Svatého stolce jako „conto corente“ na čtyřprocentní úrok.²²¹ Delegace odjela 26. 4. 1920 do Francie, aby se v Le Havru nalodila 1. 5. 1920 k odjezdu do USA.

Návštěva amerických krajanů u Svatého stolce i v koleji sehrála v Římě významnou roli při hodnocení katolíků samostatného státu, i když Čechoameričané nemohli být už dávno reprezentativním vzorkem československých věřících. Většina z nich žila delší dobu za oceánem a někteří se tam narodili, takže jim chyběl reálný pohled na poválečný vývoj v Evropě a vnitřní poměry v ČSR. Zatímco v USA a zejména v Chicagu se soustředila nejsilnější katolická minorita kolem českých kostelů a farností a bránila se veškerými dostupnými prostředky takzvané církevní amerikanizaci,²²² ztratila u nás část obyvatelstva Boha, odpadla od katolické víry a kostely zely prázdnotou. Krajané byli při návštěvě staré vlasti touto situací zaskočení a upřímně zděšeni.²²³

Čestný místopředseda Národního svazu českých katolíků a redaktor Hynek Dostál ze St. Louis, známý podporou československého osvobozovacího hnutí v USA za první světové války, získal vicerektora J. Bouzka jako dopisovatele St. Louiského časopisu Hlas a už brzy se ukázalo, že

221 NA, APA-ord., kart. 184 – dopis vicerektora Bouzka arcibiskupu Kordačovi, s. d. /před 25. 4. 1920/, s. 4.

222 Nepomucenum Řím, Nep., kart. 7 – krajané si v memorandu Sv. otci stěžovali, že jim není povoleno zakládat další české farnosti, které nazvali „cizonárodní“, protože tamní biskupové povolovali jen anglické, takže přistěhovalcům hrozila postupná ztráta identity. V roce 1924 bylo v Chicagu 20 českých kostelů, ale faráři, kteří přicházeli do USA s přistěhovanci, postupně vymírali a bylo potřeba hledat nové.

223 Kromě literatury to dokládají nedávno studované prameny ve vatikánských fondech – srv. Helan, P., Vatikán a Československo ve 20. letech ve vatikánských fondech. Referát na semináři „Vatikán a Československo 1918–1938“, konaném v Arcibiskupském paláci v Praze dne 15. 10. 2009.

šlo o oboustranně prospěšný krok. Američtí krajané hladověli po nových informacích z domácího i římského katolického prostředí a J. Bouzek byl jako jejich zprostředkovatel osobou z nejpovolanějších. Ve svých příspěvcích, korespondenci a úvahách se samozřejmě zmínil čtenářům o existenci České pontifikální koleje, její historii, poměrech a vyhlídkách do budoucna. Mnohokrát si v dopisech F. Kordačovi postěžoval, že nestačí do Ameriky psát tak často, jak by bylo potřeba nebo jak se od něj žádá, protože je zavalen úřední prací pro kolej, která mu podlamuje zdraví.²²⁴ Delegace odjela 26.4. 1920 do Francie, aby se v Le Havre nalodila 1. 5. 1920 k odjezdu do USA.

Kromě snahy získat na svou stranu americké krajany českého původu, mělo Československo velký zájem o podporu slovenských katolíků při složitých jednáních se Svatým stolcem o otázkách personální výměny některých maďarských biskupů a o teologické fakultě v Bratislavě.²²⁵ Na začátku března 1920 odjeli s vědomím naší vlády do Ameriky slovenský politik a kněz reverend Ladislav Moyš²²⁶ a sociálně demokratický politik Ján Pocisk.²²⁷ Hlavním důvodem cesty delegace klubu slovenských poslanců bylo získání podpory amerických Slováků právě vyhlášené československé ústavy a eliminace Hlinkových autonomistických snah. V červnu se vrátili do Říma se slovenským milionářem z Ameriky Michaelem Bosakem, prezidentem „Bosak State Bank“ v Scrantonu, který přinášel papeži kromě osobního příspěvku pět set dolarů ve zlatě také finanční dar amerických Slováků dvě stě dolarů ve zlatě.²²⁸ Slovenští katoličtí krajané usilovali o ozdravení poměrů na Slovensku a zároveň slibovali, že chtějí ještě lépe plnit své povinnosti vůči Svatému stolci a katolické církvi. Jedním z prvních kroků mělo být odstranění maďarských biskupů, jmenování nových,

224 NA, APA-ord., kart. 184.

225 Dejmek, J.: Počátky diplomatických styků mezi Československem a Vatikánem (1920–1921). (Kroftova vyslanecká mise v Římě). ČČH, 91, 1993, s. 224–246; Hrabovec, E.: Der Heilige Stuhl und die Slowakei 1918–1922 im Kontext internationaler Beziehungen. Frankfurt am Main 2002.

226 Ladislav Moyš (1867–1950), slovenský politik a kněz, v duchovní správě na různých místech Slovenska, po vzniku ČSR první župan v Užhorodu (1919–1921), návrat do duchovní správy, penzionován 1925, organizátor a ředitel rozhlasového vysílání Radiojournalu na Slovensku 1927–1937. Zemřel 13. 3. 1950 v Bratislavě.

227 Ján Pocisk (1870–1941), slovenský socialistický politik, senátor a novinář, původně obuvník, úředník nemocenské pokladny od 1906, za 1. světové války udržoval styky s českými sociálními demokraty ve Vídni, člen Slovenské národní rady a hlavní tajemník Čs. sociálně demokratické strany na Slovensku 1918, senátor 1925–1939, vězněn v Ilávě od 1939, zemřel 18. 10. 1941 v Bratislavě.

228 Dejmek, J.: Kamil Krofta, s. 61–62, 64 a Bosák, M. a R., Michal Bosák, s. 65–67.

oddaných myšlenke společného československého státu a výchova nových duchovních a církevní elity.²²⁹ Především z těchto důvodů podporovali už od roku 1920 Českou bohosloveckou kolej v Římě, ideu jejího rozšíření a aktivní zapojení slovenských studentů.²³⁰ Vatikán však čekal s konečným rozhodnutím o odvolání biskupů na objektivní informace od C. Minary.²³¹ Vicerektor Bouzek opět prokázal koleji a její těsnější spolupráci se Slováky velkou službu uveřejněním zprávy o římské návštěvě slovenské delegace.²³² Episkopát se s vedením koleje zpočátku snažily získat v USA finanční prostředky na udržování chudých slovenských alumnů a později příspěvek na výstavbu nového objektu. Dochované prameny dokládají velice obtížné získávání důvěry a finanční podpory při rozšíření koleje o slovenské bohoslovce. Díky příspěvku od bohatších slovenských krajanů ze zámoří mohl být na podzim roku 1922 přijat první student z nitranské diecéze Ján Kaššovic,²³³ aby zde pokračoval ve studiu filozofie. Přestože mu vojenská základní služba a vážná oční choroba nakonec zabránily dokončit filozofii v Římě, vystudoval práva v Bratislavě a stal se státním úředníkem a nakrátko i diplomatem.²³⁴

229 Hrabovec, E.: Menovanie biskupov v kontexte bilaterálnich vzťahov medzi ČSR a Svätou stolicou 1918–1928. In: Československo 1918–1938. Osudy demokracie ve Střední Evropě 2. Usp. J. Valenta, E. Voráček, J. Harna. Praha 1999, s. 542–555.

230 Nepomucenum Řím, Nep., kart. 7 – Bosakův dopis vicerektoru Bouzkovi z 2. 12. 1920 s darem 5000 lir.

231 AMZV, PZ Vatikán 1920, zpráva vyslance K. Krofity ministerstvu zahraničních věcí od 12. 6. do 30. 6. 1920, čj. 125/20 pol. z 1. 7. 1920, s. 3–4.

232 Dejmek, J.: Kamil Krofta, s. 68 – Bouzkova rozmluva s Kroftou 4. 7. 1920 a Nepomucenum Řím, Nep., kart. 7 – Bosakův dopis vicerektoru Bouzkovi z 19. 7. 1920.

233 NA, APA-ord., kart. 184 – oznámení nitranského biskupa K. Kmetka z 6. 10. 1922 o odchodu J. Kaššovica, absolventa prvního ročníku nitranského bohosloveckého semináře, do České koleje v Římě.

234 Kubík, P.: Slovensko-talianske vzťahy 1939–1945. Ústav pamäti národa. Pamäť národa, Bratislava 2010, s. 285–286 – Ján Kaššovic (1902–1990), slovenský úředník a diplomat, narozen Bošáca (o. Trenčín), po absolutoriu gymnázia v Trenčíně a Nitře (1921) studoval filozofii v Římě, do Bohemia přišel 15. 11. 1922, po absolvování 1. ročníku v roce 1923 se musel vrátit domů k výkonu základní vojenské služby. Do Říma se vrátil 25. 2. 1925 a 5. 7. 1925 odjel definitivně na Slovensko. Vystudoval práva, pracoval na bratislavském magistrátu (1930–1938), na ministerstvu vnitra od r. 1939, člen delegace na korunovaci papeže Pia XII. v březnu 1939, rada slovenského vyslanectví v Itálii (1940), potom předseda Ústředního úřadu práce, předseda Robotníckej sociálnej poisťovne (1943–1944). Později šéf prezidia MV, jmenován šéfem vyslanectví v Římě v únoru 1945, svého úřadu se ale neujal. Cestou z Bratislavy havaroval a těžce se zranil s rodinou u Udine v noci z 11. na 12. 3., léčil se celý rok 1945, do Říma přijel až před Velikonoce 1946 a po několikaměsíčním pobytu odešel do USA. Zde byl aktivním členem exilových organizací, členem poradního sboru Světového kongresu Slováků. Zemřel 21. 10. 1990 v Kalifornii, jeho urna byla převezena do rodné obce.

O papežově neutuchajícím zájmu o dění v koleji svědčí například obsah jeho rozmluvy s vyslancem K. Kroftou při prvním vánočním a novoročním blahopřání papeži dne 29. 12. 1920, kdy Benedikt XV. v souvislosti s bohosloveckým ústavem řekl, „*že by si přál, aby se kolej rozšířila, aby tam mohlo studovat více kněží.*“ A zároveň „*dodal, že vláda může být jista, že s kněžími v Římě vychovanými nebude mítí těžkosti. Neboť zde se jim vštěpuje to, čeho se dnes lidstvu nejvíce nedostává, úcta k autoritě, a to nejen k autoritě církevní, nýbrž i k autoritě světské.*“²³⁵ Svátý otec touto poznámkou narážel na neutěšenou náboženskou situaci v ČSR, která ho nenechávala lhostejným.

Po návratu H. Dostála, patera Nekuly a Václava F. Jelínka do USA získal Dostál na sjezdu Národního svazu českých katolíků (National alliance of Bohemian (Czech) Catholics) pro podporu České koleje v Římě tamní benediktýny z Lisle a chicagského arcibiskupa. Předsedou zvláštního výboru pro sbírku v Americe byl zvolen biskup Josef Maria Koudelka,²³⁶ po jeho smrti v červnu 1921 se do jejího čela postavil benediktýn P. Prokop Neužil.²³⁷ Představitelé Národního svazu pořádali mezi věřícími různé přednášky (mimo jiné samozřejmě o audienci krajanů u papeže), zveřejňovali Bouzkovy články o Bohemicu, chrámech a významných místech v Římě a snažili se různým způsobem získat peníze pro kolej.²³⁸ K propagaci teologického ústavu během pokračující finanční sbírky byly otištěny fotografie koleje a jejího osazenstva v nejrozšířenějším krajském „Hlasu“.²³⁹

Nejrychlejší finanční podporu římské bohoslovecké koleji poskytli benediktýni v americkém Lisle. Už v únoru 1921 sděloval ředitel seminá-

235 AMZV, PZ Vatikán, 1920, politická zpráva od 19. 12. do 3. 1. 1921, čj. 424/55/20 pol. ze 3. 1. 1921, s. 8–9.

236 Joseph Maria Koudelka (1852–1921), americký katolický duchovní českého původu, narozen v Chlístově, do Ameriky se vystěhoval v 16 letech, studoval seminář sv. Františka v Milwaukee, na kněze vysvěcen 1875. Rektor kostela sv. Michaela v Clevelandu, podílel se na vydávání českého týdeníku Hlas, českých učebnic a textů pro české a slovenské emigranty, měl velký vliv u ostatních kněží. Jmenován titulárním biskupem a pomocným biskupem diecéze Cleveland v r. 1907, byla mu svěřena péče o Slované z této diecéze, pomocným biskupem diecéze Milwaukee 1911, diecézním biskupem diecéze Superior ve Wisconsinu 1913, udržoval styky s katolickými kruhy ve staré vlasti – v r. 1912 se zúčastnil korunovační slavnosti na Hostýně. Po dlouhou dobu si zachovával prorakouskou loajalitu, v roce 1917 obviněn z neloajaloty vůči USA, označen za Němce a hrozila mu internace, obvinění zblaven až v září 1918. Ovládal dvanáct jazyků, zemřel 24. 6. 1921 ve Wisconsinu, pohřben v Clevelandu.

237 Nepomucenum Řím, Nep., kart. 7 – Dostálův dopis vicerektoru Bouzkovi z 1. 5. 1921.

238 Tamtéž – Strakův dopis vicerektoru Bouzkovi ze 17. 4. 1923.

239 NA, APA-ord., kart. 184 – dopis vicerektora Bouzka arcibiskupu Kordačovi z 1. 4. 1921.

ře sv. Prokopa P. Prokop Neužil²⁴⁰ pražskému arcibiskupu Kordačovi, že se na zasedání tamní kapituly zjistilo, že už byla rozdělena většina z výtěžku svatováclavské daně různým dobročinným ústavům, takže pro Českou kolej zbyly jen tři tisíce dolarů.²⁴¹ Zároveň jej ujišťoval, že nešlo o ojedinelou částku, protože se do budoucna připravují kroky k získání obnosu, který by mohl být pohromadě během několika měsíců nejspíš na konci května. Pisatel dopisu prosil pražského arcibiskupa, aby o připravované benediktýnské podpoře informoval také rektora Capitaniho a rozptýlil jeho obavy z platby dalších účtů.

Při oznámení zprávy o založení výboru na podporu koleje v USA v květnu 1921 zdůrazňoval H. Dostál jejímu vicerektorovi vděk výpravy za veškerou pomoc při římské návštěvě. „Dnes, jak asi již víte, v celé Americe katol. Čechové se dali do práce a sbírání dollárků, aby české, papežské koleji v Římě pomohli. Za akci tuto postavili se nejen čeští důst. páni, ale i američtí četní biskupové, a doufáme, že se pěkný obnos sebere“.²⁴² I v další korespondenci se Dostál vracel k návštěvě Svatého otce, Říma a České koleje a v reakci na Bouzkovy články do „Hlasu“ a zprávu o audienci u papeže začínal svůj dopis slovy: ... „Bůh žehnej Sv. Otci Benediktu, jako on žehná nám! Díky Bohu, že nyní můžeme i my Katol. Češi přímo jednat s tím opravdu demokratickým Sv. otcem. Toho je nyní třeba. Tak se má pracovat proti heslu pekla: „Los von Rom!“ *Musíme blíže k Římu, musíme*

240 Tamtéž a Krlín, J.: Prokop Neužil – třetí opat českého benediktinského kláštera sv. Prokopa v Lisle. Bechyň, děkanský úřad, 1947. Prokop Neužil (1861–1946), narozen v Bechyni, původním jménem Karel, pocházel ze šesti dětí, před zahájením gymnaziálních studií se jeho rodiče rozhodli vystěhovat do Ameriky. Neužil nechtěl opustit Čechy, dokud se nestane knězem, musel odejít na farmu do Ioway, rodina se přistěhovala do Spillville, kde navštěvoval katolickou školu sv. Václava, v ní se učil angličtinu, matematiku a latinu. Po marných snahách o přijetí do seminářů byl přijat na studia v učitelském ústavu, kde složil státní učitelské zkoušky (1880), v devatenácti letech jmenován učitelem ve Spillville. Dověděl se o úmyslu benediktýnského opata Wimmera založit klášter pro Čechy, proto se přihlásil jako jeden z prvních do koleje sv. Vincenta. Po třech letech přijat do noviciátu a o rok později (1885) složil řeholní sliby. V roce 1887 navrhl zřízení koleje sv. Prokopa. Při navazujícím studiu filozofie musel ze zdravotních důvodů studium přerušit (léčil se v Chicagu) a dostudovat v nově založené koleji sv. Prokopa, kde se mezitím stal ředitelem. Na kněze byl vysvěcen v Chicagu 22. 12. 1888, potom pět let ředitelem a učitelem vyšší školy – koleje sv. Prokopa. Redaktorem deníku *Národ* od 1893, farářem osady sv. Prokopa od 1897 a převorem 1899. Po přeložení opatství z Chicaga do Lisle, Illinois, se vzdal fary v r. 1914, ředitelem semináře od března 1919 a o několik měsíců později z vůle arcibiskupa Mundeleina členem druhé misie do Československa. Zvolen opatem benediktýnského kláštera v březnu 1937, při cestě do Říma navštívil rodnou Bechyni v září 1937. V USA založil ženský benediktýnský klášter, akademii, školu pro dívky, seminář pro kněžský dorost a sirotčinec. Zemřel 2. 12. 1946 v Lisle.

241 NA, APA-ord., kart. 184 – Neužilův dopis arcibiskupu Kordačovi z 8. 2. 1921.

242 Nepomucenum Řím, Nep., kart. 7 – Dostálův dopis vicerektoru Bouzkovi z 1. 5. 1921.

*se cítit dětmi a přitulit se k tomu svému otci, zástupci Ježíše Krista. Hle, jak ten náš zájezd do Říma, to osobní se poznání, jak začíná mít velký význam, a Vy, drahý vd-pane vicerektore, jste nyní tím silným, pevným pojítkem a česká Kollej bude pokračováním do budoucna této činnosti. Jen vytrvat, jen nadšeně pracovat. Jsou časy zlé; nepřátelé by nás rádi zahnali opět do katakomb, rádi by nás ubili, kdyby to šlo.*²⁴³

Vedení svazu mohlo v létě 1921 prostřednictvím svého místopředsedy faráře F. W. Jedličky s hrdostí oznámit chicagskému arcibiskupu Mundeleinovi výtěžek prvního kola sbírky na Českou papežskou kolej ve výši deset tisíc dolarů, což v přepočtu obnášelo čtvrt miliónu italských lir.²⁴⁴ Šlo o dar na vybudování nového objektu, jak bylo domluveno při Jedličkově loňské návštěvě Prahy s F. Zapletalem.²⁴⁵ Vicerektor se velice obával zastavení toku peněz, kdyby se američtí katolíci dověděli, že v roce 1921 je mezi dvanácti alumny pět Němců a litoměřický biskup Gross má zájem poslat do Bohemica další, přestože místa vyhrazená jeho diecézi jsou kromě jednoho už plně využita. Jediným řešením by bylo uvolnění neobsazených z hradecké diecéze, protože vyslala do Říma jen jednoho zástupce. J. Bouzek charakterizoval situaci takto: „*Ale co by tomu řekli asi katoličtí Češi američtí, tak vlastenečtí, kdyby doslechli, že jejich sbírka se dostane Německé kolejí v Římě! Vědět to, nedostaneme nic. Žádný Němec ještě nedal na kolej nic!*“²⁴⁶ S nadcházejícím novým školním rokem se snažil vyvolat větší zájem episkopátu o Bohemicum a získat další posluchače. Situace však nebyla jednoduchá, olomoucký arcibiskup A. C. Stojan si prozatím vyžádal informaci o podmínkách, protože uvažoval o dvou až třech schopných uchazečích. Bouzkova zpráva zůstala zatím bez odpovědi, stejně dopadla nabídka brněnskému biskupu. Nitranský biskup Karol Kmeťko napsal do Říma, že by někoho rád poslal, ale za stávající situace nemá žádného adepta. To se podařilo, jak bylo zmíněno výše v textu, až o rok později. Také z Prahy se nedal očekávat velký příliv bohoslovců.²⁴⁷ F. Zapletal se snažil vyvrátit vicerektorovy obavy a k národnosti posluchačů poznamenal, že důležitější jsou jejich vlastnosti, schopnosti, nadání a zbožnost a teprve potom se bude zabývat jejich počtem a obsazením míst podle diecézí. Narážel na to, že prvořadým zájmem

243 Tamtéž – Dostálův dopis vicerektoru Bouzkovi z 12. 6. 1921.

244 Tamtéž – rektora L. Capitanioho informovali o přijetí finančního daru z USA prosekretář kongregace pro mimořádné církevní záležitosti F. Borgongini Duca a státní sekretář P. Gasparri dne 5. 10. 1921.

245 Tamtéž – Neužilův dopis vicerektoru Bouzkovi z 13. 7. 1921.

246 NA, APA-ord., kart. 184 – dopis vicerektora Bouzka arcibiskupu Kordačovi z 13. 7. 1921, s. 2.

247 Tamtéž.

episkopátu a vedení Bohemica by měla být maximální obsazenost a využitelnost objektu bez ohledu na národnostní složení posluchačů, protože v koleji bylo jen dvanáct studentů, zatímco více než polovina míst v koleji nebyla obsazena.²⁴⁸

Americká sbírka pokračovala kupředu rychlým tempem, urychlit ji mohla případná papežská vyznamenání pro laiky i duchovní na Kordačovo nebo Micarovo doporučení.²⁴⁹ Prorektor předpokládal, že je potřeba poukázat nunciovým prostřednictvím na počet katolických krajanů za oceánem a jejich naléhavou potřebu vlastního národního biskupa.²⁵⁰ Iniciativa při řešení této otázky měla vyjít od nejvyšší instance a tou byla samozřejmě biskupská konference. Vedení koleje se obávalo, že krajané při některé z dalších návštěv zjistí přítomnost německy mluvících bohoslovců a bude vážně ohrožen tok potřebných financí, protože čeští katolíci z USA se netajili silnou antipatií vůči všemu německému,²⁵¹ i když právě mezi bohoslovci se našlo dost příkladů pozvolného národnostního sblížení. Před zahájením nového školního roku se vedení teologického ústavu zdálo, že se v USA zpomalilo shromažďování peněz, a proto J. Bouzek navrhoval pražskému arcibiskupu napsat několik řádků a povzbudit věřící krajaný k větší vytrvalosti.²⁵²

Této akce se nakonec ujal hradecký biskup Karel Kašpar a na podporu Neužilovy sbírky vydal dne 8. 12. 1921 pastýřský list „Česká kolej v Římě“. V něm vyzval duchovenstvo k pomoci České koleji bohoslužbami, službami za americké dobrodince, a zakládáním arcibratrstev sv. Michaela, věnujících se sbírání svatopetrského halěře, pravidelně prikazovaného Svätým otcem ve prospěch našeho římského teologického ústavu.²⁵³ K. Kašpar se po studiích v Bohemicu a Animě dlouhá léta angažoval v jeho prospěch, zajížděl o prázdninách se studenty do Trevi, byl nápomocen přetíženému

248 Tamtéž – dopis F. Zapletala arcibiskupu Kordačovi z 1. 8. 1921, s. 4.

249 Tamtéž – dopis vicerektora Bouzka arcibiskupu Kordačovi z 18. 8. 1921 – v této souvislosti navrhoval J. Bouzek monsignorát pro F. Jedličku, který stál v čele akce, Karla Blehu, faráře ze St. Louis, a Dostála jako člena mise.

250 Tamtéž.

251 Tamtéž.

252 Tamtéž – dopis vicerektora Bouzka arcibiskupu Kordačovi z 31. 8. 1921.

253 ZA Opava, pracoviště Olomouc, AO, kart. 818 – v listu Kašpar cituje část dopisu P. Neužila ze 17. 11. 1921, v němž se mimo jiné píše: „*Proč by nemohlo i naše duchovenstvo v čl. republice budovati kolej v Římě s námi? Vycházím s toho jednoduchého stanoviska, že mimo hmotných obětí, ať již je to práce nebo peníze, jest ještě více třeba požehnání Božího. Je tudíž třeba také modlitby a proseb. Naši lidé dávají peníze, V y n á m d e j t e m o d l i t b y. Náš lid si velice váží nejdražší oběti mše svaté*“.

Zapletalovi a ještě za života arcibiskupa Kordače byl považován za neformálního protektora koleje.²⁵⁴

Vláda i vicerektor neztráceli zájem o širší zapojení Slováků do studia, přestože pokračování sbírky mezi slovenskými katolíky bylo v roce 1921 vážně ohroženo. Krize způsobila stoupající nezaměstnanost za oceánem, Slováci marně hledali dlouhé měsíce jakoukoliv práci. V obtížných životních podmínkách mohli jen těžko přispívat na Bohemicum. Pokud uvolnili něco ze svých skromných financí, podporovali většinou slovenské studenty u římských salesiánů, nikoliv Českou kolej. J. Bouzek v jednom ze svých pravidelných dopisů arcibiskupu Kordačovi k jejímu rozšíření napsal: „*V duchovním ohledu to snad ani nebude mít pro nás takový význam, ale v materiálním ano. Jsem přesvědčen, že pak dojdeme hojné podpory od amerických Slováků. A pro republiku je to jediné místo, kde bude možno získat ty hochy slovenské pro spolupráci i na zbudování republiky.... Však i Němci otvírají oči a slevují ze svých přemrštěných, nepravdivých názorů...*“²⁵⁵ Ve prospěch národnostního propojení mladých bohoslovců v koleji pracoval během letní dovolené v Československu i vyslanec K. Krofta, protože bylo potřeba připravit vhodné podmínky pro přijetí slovenského bohoslovce, kterého měl vydržovat biskup Vojaššák za předpokladu souhlasu českého episkopátu. Ústřední myšlenkou těchto aktivit bylo získání většího zájmu amerických Slováků, které bylo třeba přimět k užší spolupráci ve prospěch koleje.²⁵⁶ Osobní projednání této otázky mezi hlavou katolické církve a českým primasem v Římě by jistě přineslo očekávané výsledky, Kordačův zdravotní stav však namáhavou cestu do Vatikánu nedovoloval. O mimořádném papežově zájmu o Bohemicum svědčilo jednání s bývalým arcibiskupem Pavlem Huynem, který zřejmě ovlivnil výběr osoby „kolejního“ spirituála.

Přístup slovenských krajanů se změnil až po zásahu P. Prokopa Neuzila, snažícího se získat Bosakovým prostřednictvím jejich větší zájem a podporu společné československé koleji v Římě.²⁵⁷ Bohužel ztroskotala Bosakova snaha zaangažovat do sbírky Americký Červený kříž. Pravidelně se snažil podle svých možností zlepšit poměry vedení i alumnů formou drobných finančních příspěvků, zasílaných v listopadu nebo prosinci „na přilepšenou“ o vánočních svátcích.²⁵⁸ Brzy však pochopil, že jako jednotli-

254 Kukánová, Z.: Karel Kašpar und böhmische Priesterkollegs. In: Dal Bohemicum, s. 169–191.

255 NA, APA-ord., kart. 184 – dopis vicerektora Bouzka arcibiskupu Kordačovi z 13. 4. 1921, s. 2.

256 Tamtéž – dopis vicerektora Bouzka arcibiskupu Kordačovi z 18. 8. 1921.

257 Nepomucenum Řím, Nep., kart. 7 – Neuzilův dopis vicerektoru Bouzkovi z 13. 10. 1921.

258 Tamtéž – v roce 1921 věnoval 2000 lir, v roce 1923 opět stejnou částku a v roce 1924 1000 lir.

vec nemá velkou šanci na získání většího obnosu a že bude potřebovat širší podporu svých krajanů. Jak již bylo řečeno, vedení koleje i stát chtěli zapojit do římského teologického studia mladé Slováky, a proto požádali ústy vicerektora J. Bouzka o iniciování sbírky mezi slovenskými věřícími v Americe. M. Bosak oslovil 1. 2. 1922 největší národní církevní organizaci První katolickou slovenskou jednotu²⁵⁹ a první částky na kontě v Middletownu se objevily během týdne.²⁶⁰ Jako drobnou protislužbu žádal od Bouzka další informativní články do krajanských časopisů „Jednota“ a „Obrana“ a sliboval si od jejich uveřejnění nový příliv tolik potřebných financí na rozšíření koleje.

I přes finanční obtíže slovenských věřících za oceánem předal při své třetí návštěvě Československa v dubnu 1922²⁶¹ jménem slovenské katolické jednoty na Českou kolej v Římě šek na 1270 dolarů s přáním, aby se stala československým ústavem, přístupným i slovenským alumnům. Takto koncipovanou žádost, adresovanou vedení koleje, podepsal 20. dubna 1922 v Hronském Sv. Kříži celý slovenský episkopát.²⁶² Potěšující byl fakt, že se peníze stále scházely, i když podstatně pomaleji než Bosak původně předpokládal. Postupné oživení sbírky mohlo nastat až po konsolidaci hospodářské situace.²⁶³ J. Bouzek se rozhodl projednat při nejbližší příležitosti žádost slovenského episkopátu a slovenských katolických krajanů. Tato možnost se naskytlá při audienci u Svatého otce 16. 6. 1922.

Otálení a další odklady řešení slovenské spoluúčasti v Bohemicu znamenaly především odliv očekávaných peněz od amerických Slováků, protože sbírka měla být ukončena v červenci (slovenští katolíci dosud vybrali skoro 66 tisíc korun). Nabízela se také alternativa rozšíření nebo stavby koleje jen pro Čechy a Moravany, ale to by mohlo vyvolat odmítavou reakci státu, předpokládajícího rychlejší sblížení slovenských teologů s českými a moravskými kolegy na neutrální půdě a praktické naplnění myšlenky čechoslovakismu. Bouzek připravil pro Kordače a episkopát několik návrhů,

259 Prvá katolická slovenská jednota byla založena v září 1890 v Clevelandu a společně se Slovenským národním spolkem a Slovenskou evangelickou jednotou byla jedním z klíčových partnerů českého hnutí v USA během první světové války.

260 Nepomucenum Řím, Nep., kart. 7 – Bosakův dopis vicerektoru Bouzkovi ze 7. 2. 1922.

261 Navštívil tehdy Nitru, Bratislavu a Prahu.

262 NA, APA-ord., kart. 184 – originál dopisu slovenského episkopátu vedení Bohemica s podpisy biskupů košického, bystrického, spišského, nitranského, mukačevského, zástupců vikariátů prešovského a trnavského a ordinariátu rožňavského; Nepomucenum Řím, Nep., kart. 7 – nedatovaný opis dopisu První katolické slovenské jednoty v USA vedení Č. koleje v Římě.

263 Nepomucenum Řím, Nep., kart. 7 – Bosakův dopis vicerektoru Bouzkovi z 18. 5. 1922.

další jednání o národnostním složení, názvu a osudu koleje byla v jejich rukou.²⁶⁴ Svatý stolec nechtěl do věci zasahovat, považoval ji za příliš choulostivou, domníval se, že ji musí vyřešit jednotliví biskupové mezi sebou.²⁶⁵ Dva Slováci v koleji byli zatím vydržováni z darů slovenských diecézí a slovenských věřících v zahraničí na místech, uvolněných českými biskupy. Česká kolej byla původně vybudovaná jako zemský ústav z prostředků českých a později moravských biskupů, takže měli nezadatelné právo na obsazování volných míst a nakládání s majetkem, který si za dobu její existence nahospodařili. To se nakonec stalo hlavní překážkou rychlé transformace tradiční zemské koleje v celorepublikový ústav a papež si toho byl dobře vědom. Přestože Pius XI. stejně jako jeho předchůdce Benedikt XV. viděl v absolventech, kteří prošli římským univerzitním prostředím, příslib budoucího zlepšení neuspokojivých náboženských poměrů v Československu, nechtěl nikterak ovlivňovat jednání episkopátu.

Ukončení dalšího kola sbírky mezi českými a moravskými katolíky v zámoří v roce 1922 vyneslo částku osm tisíc dolarů. P. Neužil se nespokojil s výsledkem a kvůli jejímu zdárnému pokračování se pokoušel zapojit do akce další nové osoby. Snažil se pro tuto myšlenku získat také chicagského arcibiskupa Mundeleina a jeho prostřednictvím apoštolského delegáta ve Washingtonu a dosáhnout povolení uspořádat sbírku mezi Čechoslováky ve všech diecézích a arcidiecézích na území Spojených států. Vybrané prostředky měly být odevzdány arcibiskupům a biskupům. Jeho písemný návrh G. Mundeleinovi zůstal prozatím bez odezvy. P. Neužil předpokládal, že narazí na odpor kvůli zájmům vysoké církevní hierarchie, podporující vlastní americké potřeby. Ve svém dopisu J. Bezdíčkoví v dubnu 1922 vyslovil v duchu myšlenky slovanské vzájemnosti přání, aby v rozšířené koleji mohli v budoucnu vyrůstat i profesori, kteří budou jednou vychovávat mladé bohoslovce v Rusku.²⁶⁶ Nakonec se podařilo získat souhlas chicagského arcibiskupa Mundeleina pro vyhlášení nové sbírky. Ten při setkání se zástupci olomouckého arcibiskupa A. C. Stojana, hledajícími v USA prostředky pro unionistické hnutí, připomněl jako další z úkolů nutnost podpory České koleje v Římě.²⁶⁷ Významným podnětem pro další spolupráci s katolickými krajany v Americe byla návštěva tamního předsedy Národ-

264 Bezdíček, J.: c. d., s. 14.

265 Nepomucenum Řím, Nep., kart. 7 – v tomto duchu hovořil s J. Bouzkem při loňské audienci Sv. otec, dopis vicerektora Bouzka Neužilovi ze 4. 5. 1923.

266 Tamtéž – Neužilův dopis vicerektoru Bouzkovi z 15. 4. 1922.

267 Tamtéž – Neužilův dopis vicerektoru Bouzkovi z 11. 11. 1922.

ního svazu českých katolíků Jana Straky²⁶⁸ a reverenda Josefa Janečka²⁶⁹ v Římě v srpnu 1922 a setkání se Svatým otcem, který jim při audienci doporučil další podporu teologického ústavu.²⁷⁰

Postupně se scházely peníze na opravy i na novou kolej a 28. října 1922 se konaly v kolejní kapli slavné bohoslužby k počtě státního svátku. Přesto nebyl J. Bouzek stále spokojen se stavem objektu v Sixtinské ulici, který už dávno nesplňoval prostorové a hygienické podmínky k pobytu studentů. Přesně vystihl podstatu problému, když si stěžoval P. Neužilovi, že by rád přijal každého poutníka z Čech, který se přijede podívat nebo požádat o informace a audienci. *„Jak bych je rád přijal v místnostech slušných, jak bych rád dal kněžím poutníkům nocleh, aby jich zde neokrádali – ale není místa, a pro lepší lidi není slušného místa. Z poutníků kněží mi loni mnozí po první noci utekli: a je tu čisto, jenže nepohodlné. Jaké by to bylo centrum taková kolej národní velká!“*²⁷¹ Jednou z možností získat nové prostředky byl fond českých katolických spolků pro vybudování sochy sv. Václava podle Myslbekova návrhu v Chicagu. Před válkou bylo shromážděno kolem deseti tisíc dolarů, mezitím však stouply náklady na realizaci a postupně ochablo původní nadšení pro tuto myšlenku. P. Neužil už soukromě oslovil několik aktivistů a nabídl jim možnost věnovat obnos na římskou kolej se zdůvodněním, že v Římě šíří a udržuje svatováclavskou tradici.²⁷²

Sbírka měla pokračovat i v roce 1923, přestože už byla oficiálně ukončena. Vypisováním nových mimořádných sbírek postupně docházelo k odlivu dárců a tříštění jejich zájmů. Neužil vybízel Bouzka ještě před příjezdem československého episkopátu „ad limina“ do Říma k vyvolání jednání o společné československé koleji a potřebnému získání podpory především mezi slovenskými biskupy. Od záštity akce z nejvyšších míst si sliboval motivaci k novým finančním příspěvkům u zámořských, hlavně slovenských

268 Jan Straka, jeden ze sedmi členů výkonného výboru Národního svazu českých katolíků v Americe se sídlem v Chicagu (1917), zástupce Českého katolického Sokola v USA u náboru Čechů a Slováků do československých legií v Americe (1917).

269 Josef Janeček (1861–1953), narozen v Chromči u Šumperka, vysvěcen 1885 v Olomouci, po prvním ročníku teologie odjel do USA (1889), farář u sv. Jana Nepomuckého v Detroitu, zemřel 3.5.1953 tamtéž.

270 NA, APA-ord., kart. 184 – dopis vicerektora Bouzka arcibiskupu Kordačovi z 8. 9. 1922.

271 Tamtéž – kopie Bouzkova dopisu P. Neužilovi z 6. 11. 1922.

272 Tamtéž – Neužilův dopis vicerektoru Bouzkovi z 11. 5. 1923, o spolkové finance však projevíli zájem i další církevní uchazeči, takže se Neužil rozhodl obrátit na chicagského arcibiskupa. Další osud sbírky není znám.

věřících krajanů,²⁷³ považujících stále za důležitější římskou salesiánskou kolej. Jednání s nunciem v USA nepokročilo, posun se předpokládal až při povelikononční schůzce biskupské konference ve Washingtonu. Vicerektor J. Bouzek tlumočil arcibiskupu Kordačovi a slovenským biskupům při jejich návštěvě Říma obsah Neužilova dopisu. Při rozhovoru s nitranským biskupem K. Kmečkem byl však překvapen stanoviskem, „že se Slovinci zachovají *passivně ke sbírce*“, dokud nebude kolej v zásadě proměněna na československou nejen podle názvu, ale i fakticky.²⁷⁴ Jeho reakce byla nečekaná, protože patřil k nejspolehlivějším a nejčastějším přispěvatelům koleje. Bouzek pod dojmem Neužilova a Kmečkova stanoviska navrhol postoupit dvě místa pražské arcidiocéze a dvě místa hradecké diecéze ve prospěch slovenských alumnů nebo je uvolnit na základě faktického zájmu. Mimořádně vstřícným gestem Pia XI. při audienci arcibiskupa Kordače v dubnu 1923 bylo poukázání celého svatopetrského halře a osobního Kordačova daru ve výši osmdesáti tisíc korun ve prospěch Bohemica.²⁷⁵ Otázka slovenské účasti do značné míry závisela na arcibiskupově rozhodnutí, především však na postoji slovenského episkopátu a finanční podpoře ze zahraničí.

Jak již bylo řečeno, vážnou konkurencí České koleji byly vlastní americké i československé podniky. V Chicagu se vybíraly peníze na nový seminář a na něj musely malé osady (farnosti) odvést tisíc až tisíc dvě stě dolarů, větší dokonce po dvou až třech tisících. Clevelandská diecéze budovala velký sirotčinec, v Texasu a Nebrasce „operovali“ mezi nejzámožnějšími farmáři moravští misionáři a získávali prostředky pro „slovanskou otázku“.²⁷⁶ Tato akce byla velice úspěšná, podařilo se získat přes pět tisíc dolarů, protože se někteří dárci domnívali, že přispívají i na kolej. Teprve později se ukázalo, že šlo o sbírku na exerciční dům na Velehradě. Římská bohoslovecká kolej tak ztratila další reálnou šanci na vyšší finanční podporu krajanů z USA. P. Neužil se přes tyto i jiné neúspěchy nevzdával myšlenky na získání nových sponzorů.²⁷⁷

Katoličtí Čechoameričané neposkytovali České koleji pouze jednostrannou pomoc, pokoušeli se využít jejího těsnějšího spojení s pa-

273 Tamtéž – Neužilův dopis vicerektoru Bouzkovi ze 6. 4. 1923.

274 Tamtéž – nedatovaný Bouzkův záznam k Neužilovu dopisu ze 6. 4. 1922.

275 AMZV, PZ Vatikán, 1923, zpráva vyslance Palliera o čl. biskupech ve Vatikánu, čj. 432/135 pol. ze 17. 4. 1923, s. 7. Pius navíc věnoval koleji polovinu obolu košické diecéze. Při audienci se také hovořilo o papežově úmyslu přestěhovat kolej k irským dominikánům do San Clemente k hrobu slovenského apoštola Cyrila.

276 Jednalo se o P. Jaška a P. Pospíšila, později P. Jemelku.

277 Nepomucenum Řím, Nep., kart. 7 – Neužilův dopis vicerektoru Bouzkovi z 6. 7. 1923.

pežem a Státním sekretariátem při řešení vlastních problémů. Delší dobu se marně snažili o nominaci českého biskupa ve Spojených státech místo zemřelého biskupa J. M. Koudelky z Milwaukee. V roce 1923 podali Bouzkovým prostřednictvím ve Vatikánu memorandum se žádostí o nového.²⁷⁸ Měl se jím stát jejich kandidát Alois Žižkovský, pětadvacetiletý profesor semináře St. Paul v Minnesotě, absolvent teologie v Innsbrucku a Washingtonu.²⁷⁹ Žádost o vlastního národního biskupa, podložená existencí 235 českých far a misionářských stanic, zůstávala prozatím bez odezvy, přestože vicerektor Bouzek intervenoval ve Státním sekretariátu u kardinála Gaietana De Laie, který slíbil předložit memorandum Svatému otci.²⁸⁰ Vatikán se stavěl k řešení otázky velice rezervovaně a podmiňoval biskupskou nominaci z kléru české národnosti nereálným požadavkem šestiletého studia na římské Propagandě a následnou tří až čtyřletou praxí v Americe.²⁸¹ Stanovené podmínky žádný českoamerický duchovní nesplňoval a šance na obsazení biskupského postu by se rýsovala za předpokladu okamžitého zahájení studia nejdřív za deset let. Toto stanovisko nepřímou podporou tendenci zachovat anglicko-irskou hierarchii. Také Slováci podnikali podobné kroky, když se na konferenci slovenské katolické jednoty v St. Louis usnesli požádat papeže o jmenování biskupa slovenského původu v USA²⁸² v reakci na zákaz státu povolit cestu spišského biskupa J. Vojtaššáka do Ameriky.²⁸³

278 AMZV, PZ Vatikán, 1923, VI. řádná politická zpráva za červen 1923, čj. 667/pol. z 30. 6. 1923, s. 6.

279 Alois Žižkovský, nar. 1877 ve Veselí nad Lužnicí, do USA přicestoval jako desetiletý, žil s rodinou St. Paul, Minnesota, vystudoval seminář sv. Pavla, vysvěcen 1901, studoval katolickou univerzitu ve Washingtonu, doktorát teologie získal ve Freiburgu, po návratu profesorem semináře v St. Paul, datum úmrtí neznámé. Údaje o studiu v Evropě se liší, citovaná PZ Vatikán viz předchozí poznámka uváděla Innsbruck, další prameny uvádějí Freiburg.

280 NA, APA-ord., kart. 184 – dopis vicerektora Bouzka arcibiskupu Kordačovi z 13. 7. 1923.

281 AMZV, PZ Vatikán, 1924, III. řádná politická zpráva, čj. 366/88 pol. z 31. 3. 1924, s. 3–4.

282 Nepomucenum Řím, Nep., kart. 7 – Dostálův dopis vicerektoru Bouzkovi z 19. 7. 1923

283 NA, APA-ord., kart. 184 – dopis tajemníka Národního svazu Tesaře arcibiskupu Kordačovi z 31. 7. 1923. Ještě před jeho odesláním do Prahy se projednávala „causa Vojtaššák“ u Sv. stolce, srv. AMZV, PZ Vatikán, 1923, VII. řádná politická zpráva za červenec 1923 (od 1. do 20. 7. 1923), čj. 755/244 pol. ze 20. 7. 1923, s. 6 – zákaz vydat J. Vojtaššákovu pas na cestu do Ameriky zdůvodnil vyslanec V. Pallier při návštěvě u kardinála Gasparriho biskupovým protistátním a protivládním postojem, deklarovaným nedávným protičeskoslovenským a protimasarykovským článkem, uveřejněným ve Slováku. Cestovní pas mu nebyl vydán, protože jeho cesta do USA měla mít politický a nikoliv náboženský obsah.

Tajemník Národního svazu českých katolíků Antonín Václav Tesař informoval koncem července 1923 pražského arcibiskupa o negativním ohlasu slovenských krajanů na casu Vojštaššák a ohlašoval také ukončení sbírky pro Českou kolej. Výše vybrané částky nebyla známa, protože se ještě čekalo na vyúčtování z některých farností.²⁸⁴ Také tentokrát se nejvíce exponovali P. Neužil, F. Jedlička a další. Kvůli dodatečně vyhlášené sbírce nastaly neshody mezi farníky a dobře míněná snaha se nakonec obrátila proti vedení Národního svazu. Negativní roli při získávání finančních prostředků sehráli aktivní kněží z Moravy, vyslaní v zájmu apoštolátu sv. Cyrila a Metoděje. Kvůli nim došlo k první vážnější roztržce mezi zastánci a odpůrci sbírky i na stánkách „Hlasu“ a farních věstníků. Výše zisku pro římský bohoslovecký ústav tím notně utrpěla a také její aktivisté, například P. Neužil, se octli pod palbou neoprávněné kritiky. Z toho je patrné, že zámořským katolíkům chyběla vůdčí osobnost dostatečně respektovaná krajany, československým a americkým episkopátem, která by koordinovala veškerá jednání při organizaci podobných akcí. J. Bouzek při hodnocení výsledku sbírky naprosto přesně vystihl poměry v Americe, když ve své pravidelné písemné relaci arcibiskupu Kordačovi napsal: „Sbírky v Americe zklamaly; mimo neochotu kněží uvádí Dostál i tu okolnost, že není biskupa Čecha, jenž by se byl akce účinně chopil. Neměl by nejdůst. Episkopát požádati J. E. p. Nuntia, aby tlumočil Sv. Stolici žádost jeho o nějakého slovanského biskupa pro Čechy Amer.? Prosil jsem jménem Svazu katolíků Amerických na Státní segreterii i Kard. De Laie, ale můj hlas jest velmi slabý, ale nedoufám mnoho ve svou intervenci.“²⁸⁵

Kromě exponentů obou národních katolických svazů, sehrál významnou roli při vyhlášení sbírek ve prospěch římského teologického ústavu chicagský arcibiskup G. W. Mundelein, který povolil ve své arcidiecezi dvě sbírky a za vyhlášení třetí se zasazoval u Národního svazu českých katolíků. Ani on se nevyhnul kritice některých jeho představitelů. Koncem března 1924 se Mundeleinovi naskytla možnost osobního setkání s vedením koleje a československého vyslanectví u Sv. stolce, protože měl společně s newyorským arcibiskupem Patrickem Josephem Hayesem převzít kardinálský klobouk.²⁸⁶ Národní svaz mohl Mundeleinovi ohlásit další finanč-

284 Tamtéž – dopis tajemníka Tesaře arcibiskupu Kordačovi z 31. 7. 1923.

285 Tamtéž – dopis vicerektora Bouzka arcibiskupu Kordačovi z 30. 9. 1923.

286 Patrick Josef Hayes (1867–1938), americký duchovní irského původu, světitel biskup newyorský 1914–1919, byl jedním ze čtyř biskupů, kteří stáli u zrodu National Catholic War Council, arcibiskup newyorský 1919–1938, kardinálem 1924.

ní příspěvek na Českou kolej ve výši devíti tisíc dolarů.²⁸⁷ Během návštěvy československého vyslance u obou nových amerických kardinálů dne 25. 3. 1924 měl V. Pallier příležitost sondovat jejich názor na nominaci českého biskupa v zámoří. Při rozhovoru se zdálo, že o Žižkovského kandidatuře nemají informace nebo s iniciativou Národního svazu českých katolíků nesushlasí.²⁸⁸

I přes zmíněné obtíže a nedostatky v práci, se představitelé Národního svazu českých katolíků snažili získávat další peníze na podporu koleje.²⁸⁹ Sběrku vnímali jako otázku cti, protože je o to požádal při audienci sám papež Benedikt XV. Teologický ústav v Římě podporovali mimo jiné i z obavy ze sílícího tlaku amerických a irských duchovních, podporovaných americkou administrativou, kteří postupně obsazovali a asimilovali farnosti stárnoucích a umírajících duchovních správců ze staré vlasti. Vkládali velké naděje do působení našeho episkopátu ve Vatikánu ve prospěch nominace českého biskupa nebo světícího biskupa. Podle odhadu žilo v Americe asi 5 miliónů slovanských katolíků,²⁹⁰ kteří by si zasloužili odpovídající počet národních biskupů a duchovních správců. Americké krajské hnutí bohužel nebylo jednotné, krajská komunita byla názorově, sociálně a společensky diferencovaná, její frakce se nevyhnuly vzájemné kritice a někdy zvítězily osobní zájmy nad prospěchem celku. Hnutí chyběla vůdčí osobnost, která by svou autoritou dokázala důrazně prosazovat a hájit zájmy Národního svazu českých katolíků v USA.²⁹¹ Přes rozhodnutí chicagského arcibiskupa z roku 1925 omezit veškeré sbírky s výjimkou svatodušní a její výtěžek rozdělit stejným dílem mezi vlastní a vatikánské potřeby,²⁹² dokázali krajané shromáždit další finanční prostředky a přispět k vybudování nové moderní nepomucenské koleje pro československé bohoslovce.

287 Nepomucenum Řím, Nep., kart. 7 – dopis Národního svazu kard. Mundeleinovi z 21. 4. 1924. Kardinál státní sekretář P. Gasparri oznamuje přijetí šeku na zmíněnou částku rektoru L. Capitanimu nótou č. 34118 z 20. 8. 1924.

288 AMZV, PZ Vatikán, 1924, III. řádná politická zpráva, čj. 366/88 pol. ze 31. 3. 1924, s. 1.

289 Nepomucenum Řím, Nep., kart. 7 – Strakův dopis vicerektoru Bouzkovi ze 17. 4. 1923.

290 Tamtéž – Dostálův dopis vicerektoru Bouzkovi z 19. 7. 1923.

291 Dochovaná korespondence svědčí o tom, že největší podíl na úspěchu sbírek měl P. Neužil, který kritizoval místopředsedu hnutí H. Dostála za jeho nerealistické vize. Dostál zase nebyl spokojen s vedením svazu v Chicagu, jmenovitě s předsedou J. Strakou a F. Jedličkou.

292 Nepomucenum Řím, Nep., kart. 27 – Neužilův dopis vicerektoru Bouzkovi z 23. 11. 1925.

Závěr

Česká kolej a později československá bohoslovecká kolej v Římě prošla za prvních padesát let složitým vývojem. V roce 1884 byla z iniciativy papeže Lva XIII. a budějovického biskupa Františka Schönborna založena pro vzdělávání kněží z příspěvků Svatého stolce, pražského arcibiskupa a českých biskupů jako zemská kolej. Po počátečních problémech se získáním vlastního objektu a „nábořem“ studentů se definitivně etablovala v listopadu 1888 v bývalém klášteře trinitářů v Sixtinské ulici. Brzy si díky studijním výsledkům získala vysoký kredit mezi podobnými zahraničními ústavu, i když se její absolventi po návratu do Čech nevyhnuli různým komplikacím, spojeným se studiem na římských univerzitách v jiných poměrech a prostředí. Myšlenka umožnit pobyt v koleji i moravským bohoslovcům vznikla v roce 1911 z rozhodnutí pražského arcibiskupa Lva Skrbenského, podpořeného českomoravským episkopátem, rakouským panovnickým domem a Svatým otcem. Výsledkem společného úsilí bylo získání finančních prostředků a povolení vyslat Moravany, studující dosud v německém ústavu Germanicum, díky spojení české a moravské církevní provincie při obsazování míst v České koleji v roce 1914. K uvažovanému rozšíření nevyhovujícího objektu, případně k výstavbě moderního, nedošlo kvůli rozpoutání italsko-rakouského válečného konfliktu v roce 1915 a urychlenému odjezdu vicerektora a bohoslovců z Říma do Prahy, kde alumni žili a studovali na teologické fakultě až do roku 1919.

Po vzniku samostatného Československa, které mělo z doby monarchie neblahou zkušenost s katolickou církví a spojovalo ji s habsburským panovnickým domem, byl na vzdor úvahám státní administrativy o využití kolejní budovy pro vědecký ústav (například pro Československý historický ústav v Římě), obnoven její provoz na podzim 1919. Počátky pro studenty a vedení koleje nebyly jednoduché, objekt byl zdevastován a vyžadoval značné opravy a úpravy, navíc bylo třeba vyměnit italského rektora, který byl z větší části za tento stav zodpovědný. Díky několikaměsíční výpomoci zkušeného prvního vicerektora F. Zapletala, doprovázejícího do Říma stávajícího vicerektora J. Bouzka, se brzy podařilo obnovit a zahájit život v koleji na předválečné úrovni. Byla také obsazena systemizovaná místa pro olomouckou arcidiecézi a brněnskou diecézi a v roce 1922 odešli do Říma první Moravané. Díky snaze státu rozšířit kolej na celorepublikový ústav a značnému finančnímu příspěvku amerických katolických krajanů zahájili bohoslovecké studium také první Slováci. Výborné studij-

ní výsledky, zkušenosti a bezprostřední spojení s univerzálním Římem se staly předpokladem kariéry a pozdějšího postupu mezi vysokou církevní hierarchií či, chceme-li, církevní elitu našeho národa, která v praxi přispívala k jeho myšlenkovému utváření.²⁹³ Přestože se nová Československá republika stavěla velice rezervovaně ke všemu, co souviselo s katolickou církví, neváhal vyslanec Kamil Krofta už v začátcích své diplomatické mise u Svatého stolce označit vicerektora Bouzka za konzula českého episkopátu ve Vatikánu²⁹⁴ a využívat i v budoucnu jeho znalostí ve prospěch státní administrativy.

Příchod Moravanů a Slováků do koleje si vyžádal transformaci původního zemského na celorepublikový československý ústav, který však záhy nespĺňoval kapacitní požadavky všech ordinářů. Bylo třeba získat dostatečnou podporu a shromáždit potřebné finanční prostředky ke splnění náročného cíle, který se podařilo realizovat až po urovnání československo-vatikánských vztahů v roce 1927 v souvislosti s ujednáním modu vivendi.

VON DEM BÖHMISCHEN THEOLOGISCHEN LANDESKOLLEG ZUM NĚPOMUCENUM

Dieser Beitrag wurde aufgrund jener Quellen geschrieben, die im Nationalarchiv, des Archivs des Aussenministeriums, des Landesarchivs Opava (Troppau) mit Zweigstelle in Olomouc (Olmütz) und des Archiv des theologischen Kollegs Nepomucenum in Rom aufbewahrt werden. Die Verfasserin widmet ihre Aufmerksamkeit der Entwicklung des theologischen Kollegs in Rom von 1884 bis in die 1920er Jahre.

Das böhmische Kolleg, später tschechoslowakisches theologisches Kolleg in Rom wurde im Jahre 1884 aus der Initiative des Papstes Leo XIII. und des Bischofs in Budweis (České Budějovice) František Schönborn für die Ausbildung der Priester als Landeskolleg gegründet. Nach Anfangsproblemen mit der Erwerbung eines

293 NA, MŠaNO, kart. 3545 – dopis historika a prvního československého vyslance dr. Kamila Krofta tehdejšímu ministrovi školství Josefu Šustovi se žádostí o podporu mons. J. Bouzka na místo vicerektora České koleje. Krofta napsal 17. 11.1921 toto: „*Myslím, že s dobrým svědomím mohu Vám, pane ministře, doporučiti žádost Mons. Bouzka a prositi Vás, abyste se jí laskavě ujal. Je Vám zajisté známo, že zdejší Česká kolej vychovává elitu našeho katolického duchovenstva, z níž Vatikán s oblibou vybírá kandidáty našich stolců biskupských.*“

294 AMZV, PZ Vatikán, 1920, zpráva od 1. do 25. 7. 1920, čj. 181 z 24. 7. 1920, s. 2.

eigenen Gebäudes und der „Werbung“ für Studenten wurde es definitiv im Jahre 1888 im ehemaligen Trinitarierkloster in der Via Sistina eröffnet. Dank der Studienergebnissen erreichte es bald hohen Kredit. Eine Idee, auch den mährischen Studenten einen Aufenthalt in Rom zu ermöglichen, entstand im Jahre 1911 aus der Entscheidung des Prager Erzbischofs Leo Skrbenský, der sowohl vom Landesepiskopat, als auch vom österreichischem Herrschershaus sowie dem Heiligen Stuhl unterstützt wurde.

Das Ergebnis der gemeinsamen Bemühung war die Erwerbung der finanziellen Mittel und die Bewilligung für die Mährer (die bisher im Collegium Germanicum studiert haben) im Kolleg zu studieren. Wegen des I. Weltkriegs und der schnellen Abreise des Vizerektors und der Studenten nach Prag, wo sie an der theologischen Fakultät bis 1919 studiert haben, kam es nicht zum planmässigen Umbau des Kollegs.

Nach Entstehung der selbstständigen Tschechoslowakischen Republik wurde, trotz Überlegungen der Staatsadministrative über eine andere Ausnützung des Gebäudes (u. a. auch für das historische Institut), das Kolleg im Herbst 1919 erneuert. Die Anfänge waren nicht einfach, die Gebäude waren in schlechtem Zustand und eine Renovierung erforderlich. Dank der Hilfe des ersten Vizerektors F. Zapletal gelang es bald, das Kolleg zu erneuern und das Kollegsleben wieder anzufangen.

Dank der Staatsbemühung und der finanziellen Unterstützung der katholischen Landleute in Amerika wurde das Studium im Kolleg auch für Slowaken geöffnet.

Ausgezeichnete Studienergebnisse, Erfahrungen sowie die Verbindung mit Rom wurden eine Voraussetzung für eine hohe kirchliche Karriere. Die Aufnahme der Studenten aus Mähren und der Slowakei ins Kolleg erforderte eine Transformation des ursprünglichen Landeskollegs zu einem gesamttschechoslowakischen Institut, das aber nicht über ausreichende Kapazität verfügte. Es war erforderlich, Unterstützung und Finanzmittel zu erwerben, um das anspruchsvolle Ziel erfüllen zu können. Dazu kam es erst nach der Ordnung der tschechoslowakisch-vatikanischen Beziehungen im Zusammenhang mit einer Übereinkunft über den Modus vivendi im Jahre 1927.

FROM A CZECH THEOLOGICAL COLLEGE TO NEPOMUCENUM

This article analyzes based on many sources the development of Czech Theological College in Rome from its foundation in 1884 until the 1920s. The author notes personal staff of college, its administration and operative matters, location of college and above all the changes in position of college after declaration of independent Czechoslovak Republic in 1918.

Obrazová příloha

1. Zleva vicerektor F. Zapletal a rektor L. Capitani s bohoslovci

1. V. a H. Dostálovi

1. H. Dostál jako delegát Národní katolické válečné rady v hodnosti kapitána

1. B. Lorenzelli,
první rektor koleje 1884–1893

1. Původní Anima

1. S. Maria Anima – po stranách P. Marie se dvěma vznášejícími se dušemi z očištění

ALLA CARA MEMORIA
DI
Mons. Dott. VENCESLAO CERNÝ
Vice Rettore del
Pontificio Collegio Nepomuceno
Professore nel Pontificio Ateneo Lateranense.

SACERDOTE PIO, MODESTO, OPEROSISSIMO,
LE RARE DOTI DI MENTE E DI CUORE
MISE A SERVIZIO DELLA SANTA CHIESA

DEVOTISSIMO ALLA SEDE DI PIETRO,
CARO AGLI ECCELLENTESSIMI VESCOVI,
NON DELUSE LE LORO SPERANZE

CON PATERNO AMORE
E COSTANTE ABNEGAZIONE
I FUTURI SACERDOTI
DELLA PATRIA DILETTA
SAGGIAMENTE EDUCÒ
NELL'AMATO COLLEGIO

SCHIERE ELETTE DI STUDIOSI LEVITI
FORMÒ ALLA SCIENZA
NEL PONTIFICO ATENEO

COLPITO DA MORBO REPENTINO
A 37 ANNI GUARDÒ LIETO LA MORTE,
TORNANDO A DIO,
CHE TANTO AVEVA AMATO.
LA NOTTE DEL 28 GIUGNO 1935
MENTRE NELLA PATRIA LONTANA
SI INNEGGIAVA AL TRIONFO SOLENNE
DI GESÙ EUCHARISTICO

G. Gaudenzi - Roma

1. Oznámení o úmrtí vicerektora V. Černého, 1935